

โครงการฐานวิจัย พัฒนาการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑

อบรมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ ๑
“ยึดศาสตร์ของพระราชฯ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑”
ณ โรงเรียนอนุบาลสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
วันที่ ๘ - ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการฐานวิจัยพัฒนาการเรียนรู้อุตสาหกรรมที่ ๒๑ ครั้งที่ ๑

- เพื่อทำความเข้าใจโครงการและให้โรงเรียนตัดสินใจ
- เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง
 - การเรียนรู้อุตสาหกรรมที่ 21
 - เศรษฐกิจพอเพียง
 - กระบวนการวิจัย
- เพื่อช่วยให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในช่วงแรก (เรื่องใกล้ตัวและวิเคราะห์เลือกเรื่อง) เพื่อนำไปปรับใช้ที่โรงเรียน

วิทยากรและทีมงาน

● ผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูล
● อาจารย์หรรณ หัสมา	สกว.ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล
● อาจารย์หุดดิน อุดมา	อดีตครูจัดกระบวนการเรียนรู้
● คุณสมพงษ์ หลีเคราะห์	สกว.ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล
● คุณศศิณี ลิ้มพงษ์	มูลนิธิสยามกัมมาจล
● คุณพิเชษฐ เบญจมาศ	สกว.ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล
● อาจารย์วันิดา ศิริวัฒน์	โรงเรียนอนุบาลสตูล (พิธีกร)
● อาจารย์นัฐญา ไหวฉิม	โรงเรียนอนุบาลสตูล

กำหนดการอบรม

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐

- ๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๓.๐๐ น. ทำความรู้จัก
- ๑๓.๑๕ น. กล่าวต้อนรับ พิธีเปิด ซีรีส์วีดิทัศน์ประสงค์
- ๑๓.๓๐ น. Check in กิจกรรม “ตามล่าหาความฝัน”
- ๑๔.๓๐ น. ชมวีดิทัศน์ “วิธีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑”
เสวนา ยึดศาสตร์ของพระราชฯ พัฒนาสู่การเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑ โดย
ผอ. สุทธิ สายสุนีย์ อาจารย์หรรณ หัสมา
อาจารย์หุดดีน อุษมา คุณศศิณี ลิ้มพงษ์
- ๑๕.๔๕ น. AAR
- ๑๗.๐๐ น. รับประทานอาหารเช้า/เข้าที่พัก/ชมวิถีคนสตูล

วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

- ๐๘.๓๐ น. Check in
- ๐๙.๐๐ น. แบ่งกลุ่มฐาน ลงพื้นที่เรียนรู้สถานการณ์โครงการฐานวิจัย
- ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหาร
- ๑๓.๐๐ น. นำเสนอเพื่อเลือกเรื่องที่สนใจ
- ๑๖.๐๐ น. ยื่นขอขออนุญาตเรียน AAR
- ๑๗.๐๐ น. รับประทานอาหารเช้า/เข้าที่พัก/พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

- ๐๘.๓๐ น. Check in
- ๐๙.๐๐ น. ออกแบบการเรียนรู้ตามบริบท
- ๑๒.๐๐ น. พักรับประทานอาหาร
- ๑๓.๐๐ น. นำเสนอและวิพากษ์แผน
เสนอปฏิทินการเรียนรู้ร่วมกัน
- ๑๔.๐๐ น. สรุปถอดบทเรียน
- ๑๕.๐๐ น. อำลา

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐

พิธีกร :ขอความร่วมมือ

- ขอเก็บมือถือของทุกท่าน โดยที่ตอนเช้าเมื่อทุกคนมาลงทะเบียน จะแจกซองพลาสติกให้ทุกคนใส่มือถือ จะมีเจ้าหน้าที่เก็บโทรศัพท์ไว้ให้และจะคืนให้กับเจ้าของในช่วงหลังเลิกกิจกรรมแล้ว (หากมีธุระจำเป็นให้มาขอใช้ได้)
- ให้เปิดใจเพื่อให้เกิดการอบรมที่สร้างสรรค์

กิจกรรม ฉายวิดิทัศน์แนะนำโรงเรียนอนุบาลสตูล

โรงเรียนอนุบาลสตูลได้บริหารจัดการด้านศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามพันธกิจของสถานศึกษา ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระวิชาตามหลักสูตร เต็มศักยภาพ ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีวิสัยทัศน์ในการคิดผ่านกระบวนการวิจัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เด็กได้เรียนรู้ภายใต้หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเด็กๆ จะร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการลงพื้นที่ ในการแสวงหาความรู้เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ทิ้งชุมชน เป็นการเรียนรู้ที่เป็นเนื้อเดียวกับองค์กรต่างๆ กับสถานศึกษา กับชุมชน ดังนั้นความรู้ที่เด็กๆ ได้รับมาเป็นความรู้เนื้อแท้ของคนในจังหวัดสตูล

กิจกรรม สันทนาการ

- แอปเปิ้ล มะละกอ กัลฉวย ส้ม (เพื่อละลายพฤติกรรม)
- ร้องเพลง “ปรบมือกันให้ดัง” (เพื่อแบ่งกลุ่ม)
“ปรบมือกัน...(ระบุจำนวน)... คน ๆ อย่างมีแต่หนึ่งเฉย ปรบมือกันเถิดเถย จะอยู่เฉยกันทำไม ปรบมือกันให้ดัง เจ็บก็ช่างปะไรๆ”
- กิจกรรม “ถุงใบใหญ่” (เพื่อแนะนำตัว และจดจำชื่อเพื่อนๆ ในกลุ่มย่อย)
 - > คนที่ ๑ ให้พูดว่า “ถุงใบใหญ่ใส่ใจ...(ชื่อตัวเอง)”
 - > คนที่ ๒ ให้พูดว่า “ถุงใบใหญ่ใส่ใจ...(ชื่อคนที่ ๑, ชื่อตัวเอง)”
 - > คนที่ ๓ ให้พูดว่า “ถุงใบใหญ่ใส่ใจ...(ชื่อคนที่ ๑, ชื่อคนที่ ๒, ชื่อตัวเอง)”
 - > คนต่อไปทำเช่นไปเรื่อยๆ จนครบทุกคนในกลุ่มย่อย

วิทยากรเล่าถึงที่มาของ MIO เครื่องมือที่นำมาใช้ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับกระบวนการวิจัย ดังนี้

โรงเรียนอนุบาลสตูลได้สมัครเข้าร่วมโครงการสร้างสุขด้วยสติในองค์กร (MIO: Mindfulness in Organizations) โดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) โครงการนี้มีเป้าหมายที่ชี้ให้เห็นว่า บุคลากรในโรงเรียนทำงานต่างๆ มากมายเพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มุ่งสู่คุณภาพของผู้เรียน แต่องค์กรมักลืมที่จะหันกลับมาดูแลความสุขของบุคคลากร จากการเข้าร่วมโครงการพบว่า “ความสุขที่แท้จริงก็คือความสุขสงบ” ทำอย่างไรให้คนทำงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ คือเราต้องมีสติในการทำงาน ทำอย่างไรให้มีสติในการทำงาน ก็คือเราต้องฝึกสมาธิ

วิทยากรเชิญผู้เข้าร่วมทดลองทำ MIO (ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนา แต่เป็นเรื่องทางจิตใจและกระบวนการทางสมอง ถ้าทุกคนมีลมหายใจ เราก็สามารถฝึกได้)

หลักการคือ ให้เรารู้ รู้สึกตัวว่า เรากำลังหายใจอยู่ การทำสมาธิคือการทำให้ใจนิ่ง ทำใจให้นิ่ง ให้ลองเอามือขึ้นมาอังที่จมูกของตัวเอง รับรู้ถึงลมหายใจของตัวเอง เมื่อมีเสียงระฆังสติดังขึ้น ให้เป็นเสียงที่มาเตือนให้เรากลับมามีสติ ให้เรารู้ว่า เรากำลังทำอะไรอยู่ ให้เสียงระฆังเป็นเหมือนเสียงเตือนเท่านั้นเอง

ให้ทุกคนลองทำสมาธิร่วมกัน

- นั่งตัวตรง หลังตรง นั่งในท่าที่ผ่อนคลาย เราจะทำจิตของเราให้สงบและผ่อนคลาย
- หลับตาลงเบาๆ
- หายใจเข้าออกยาว ๔ - ๕ ลมหายใจ
- รับรู้ลมหายใจของเรา ตามรู้ถึงลมหายใจ สังเกตลมหายใจที่ปลายจมูก สังเกตข้างที่เรารู้สึกชัด มีจุดไหนที่เราสัมผัสรับรู้ถึงลมหายใจได้ชัดที่สุด เมื่อเราเจอจุดที่ชัดที่สุดแล้วก็ให้สังเกตตรงนั้น ดูตามไปด้วยลมหายใจปกติ หนักบ้างเบาบ้าง
- อาจจะมีความคิดเข้ามาขอให้รู้ตัว ไม่ต้องตามความคิดไป เตือนตนให้กลับมาที่สัมผัสของลมหายใจ อยู่กับลมหายใจ สัก ๒ ลมหายใจ ทำอย่างนี้เรื่อยไปเมื่อมีความคิดเกิดขึ้น
- ทำสมาธิสัก ๑ นาที (วิทยากรจับเวลาแล้วบอกให้ทุกคนค่อยๆ ลืมตา)

- ตลอดเวลา ๓ วันนี้ จะมีการให้ทุกท่านได้นั่งสมาธิสั้นๆ ในบางช่วงเวลา

MEMO

- MIO ถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน แทนที่จะต้องตะโกนบอกให้เด็ก ๆ เงียบ ก็เปลี่ยนเป็นการสร้างสติแทน
- โรงเรียนให้ประโยค “รู้ในลมหายใจ รู้ในกิจที่ทำ” ในการสร้างสติ ซึ่งไม่จำเป็นต้องนั่งสมาธิอย่างเดียวน
- ตอนนี้ทางโรงเรียนอนุบาลสตูลได้ขยายผลไปสู่ครูและผู้บริหาร และมีการติดตั้งเสียงสัญญาณระฆังแห่งสติ เพื่อให้เตือนให้ทุกคนกลับมาอยู่กับลมหายใจ หรือกลับมาตั้งสติ

พิธีกรย้ำเตือนข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกันอีกครั้ง

ข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน คือ

๑. เก็บเครื่องมือสื่อสาร
๒. เปิดใจเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

ผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูล ให้เกียรติกล่าวต้อนรับ

เรียนคณะจากมูลนิธิสยามกัมมาจล

ธนาकरไทยพาณิชย์ ทีมวิทยากร ท่านผู้อำนวยการ เพื่อนครูอาจารย์จากทั้ง ๓ โรงเรียนโรงเรียนอนุบาลสตูลยินดีต้อนรับเป็นอย่างยิ่ง ขอโอกาสต้อนรับอย่างเป็นทางการ หลายท่านเพิ่งมาจังหวัดสตูลเป็นครั้งแรก จังหวัดสตูล เป็นจังหวัดเล็กๆ ทางฝั่งทะเลอันดามัน ใต้สุด ที่ถ้าไม่ตั้งใจก็ไม่มาถึง

กิจกรรม ๓ วันนี้มีที่มาที่ไป ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณมูลนิธิสยามกัมมาจลที่ได้ให้โอกาสกับโรงเรียนอนุบาลสตูล เป็นฐานของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างมองว่าทางโรงเรียนอนุบาลสตูลเป็นแหล่งวิทยากรหรือว่าเป็นผู้ให้การอบรม ให้คิดว่าท่านกับครูของที่นี่ เราไม่ต่างกัน ในโอกาสในวาระที่เรามาพร้อมกันอยู่ที่นี่ กับภาระของเรา ที่ไปที่มาตามโครงการ “โรงเรียนประชารัฐ” ภายใต้การกำกับดูแลของธนาकरไทยพาณิชย์ ก็ถือว่าเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้เราสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เราตั้งประเด็นในครั้งนี่ว่า “ยึดศาสตร์ของพระราชา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อัจฉริยะ ๒๑”

ผมมองว่า ในวาระที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน ถ้าไม่มีอะไรที่เป็นจุดยึดเหนี่ยว หรือทำให้เรามีความมุ่งมั่นก็จะทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ยาก โดยเฉพาะในปีนี้เป็นปีที่คนไทยได้สูญเสียสิ่งที่เรารัก หวงแหนที่สุด นั่นคือการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เราในฐานะที่เป็นข้าราชการ เป็นข้าผู้รับใช้ของพระราชา พระองค์ได้ทรงงานหนักมาตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ เราถือว่าได้รับเกียรติอันสูงยิ่งที่ได้เป็นข้าของพระองค์ ที่ผ่านมาระหว่างจะละเลย เพิกเฉย มองพระราชดำรัส ศาสตร์และโครงการต่างๆ ที่พระองค์ได้ทรงดำริไว้อย่างผ่านเลยไป และโดยเฉพาะเราที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหาร เป็นผู้รับผิดชอบ ทางด้านการศึกษา ซึ่งเป็นความหวังของประเทศ ถ้าเราไม่ตระหนักรู้ ไม่สร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่เราซึ่งได้อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก และชุมชนมากที่สุด ก็คงไม่เกิดมรรค เกิดผล เกิดประโยชน์ใดๆ เพราะฉะนั้นครั้งนี้ถือว่าเราได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ไปด้วยกัน

โรงเรียนอนุบาลสตูล ได้ใช้กระบวนการวิจัยในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนมาโดยตลอด สำหรับตัวผมเองก็ ๑๐ กว่าปีที่ได้ทำเรื่องนี้มา นั่นคือสิ่งที่เราทำมาตลอด หลังจากนั้นก็ได้สร้างการเรียนรู้ร่วมกันกับครู อาจารย์ ชุมชนที่นี่ ผลักดันโรงเรียนไปสู่การประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้อำนวยการไฟโรจน์ ได้มาเป็นพี่เลี้ยง และมูลนิธิสยามกัมมาจลก็เป็นผู้ที่มาประเมิน ในครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๕๗ เมื่อประเมินแล้วก็ไม่ผ่าน และเราไม่ได้รู้สึกเสียหน้าเสียตา เราคิดว่า เรายังคงต้องนำหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ ก็ยังคงพยายามที่จะมุ่งหน้าทำต่อไป จนปี ๒๕๕๘ เราก็ถูกประเมินให้ผ่าน ก็เท่ากับว่าเป็นอีกหนึ่งนวัตกรรมที่เรานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนการสอน และก็พัฒนาครูไปพร้อมๆ กัน ส่วนนวัตกรรมที่ ๓ คือ สิ่งที่เราได้ทดลองทำเมื่อสักครู่นี้ คือ MIO ที่ผ่านมาระหว่างเราได้ใช้กิจกรรมเหล่านี้ใน

ต่างกรรมต่างวาระ แต่ในครั้งนี่ ต้องขอบคุณมูลนิธิสยามกัมมาจลและทุกท่าน ที่เราจะได้หลอมรวมทั้งสามนี้มาไว้ในที่เดียวกัน ผมบอกกับครูอาจารย์ที่นั่นว่า เปรียบเสมือนเรากำลังทำอาหารเมนูหนึ่ง ที่อย่างน้อยมีอยู่สามส่วน เรากำลังทำยาสามกรอบ หรืออะไรก็แล้วแต่ แต่ทั้งสามนี้มาอยู่ในที่เดียวกัน

เพราะฉะนั้นมุขคิด วิธีคิดแบบนี้ ถ้าเราไม่สร้างการเปลี่ยนแปลง เราก็ขับเคลื่อนอะไรไม่ได้ ฉะนั้นสิ่งที่จะขอในการร่วมอบรมครั้งนี้ คือ ขอใจ ถ้าจะสร้างการเปลี่ยนแปลง เราจะต้องมีใจให้กัน เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีอะไรอีกมากมายที่ผมยังไม่รู้ เพราะฉะนั้นผมก็จะขอแลกเปลี่ยนกับท่าน ท่านก็ต้องเอามาแลกเปลี่ยนกับผม เวทีที่นี้เป็นเรื่องของแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้สื่อทั้ง ๓ อย่างนี้ เป็นตัวขับเคลื่อน กลไกสำคัญก็คงใช้แผนในการที่จะออกแบบร่วมกันต่อไป

กิจกรรมที่โรงเรียนทำอยู่นี้ ไม่ได้เป็นสิ่งที่ทำยาก แต่เป็นเรื่องที่สื่อสารกับคนอื่นได้ ยากลำบาก เราได้สื่อสารกับทางมูลนิธิสยามกัมมาจลว่า ถ้าทำแค่ ๑ ภาคการเรียนจะไม่ทัน ทางมูลนิธิก็บอกว่า ก็ให้ลองเรียนรู้กันไปสัก ๑ ปี ถ้าน้อยกว่า ๑ ปีก็จะไม่ทำ แล้วอีกประการหนึ่งก็จำเป็นต้องขอร้องที่จะต้องเรียนอย่างนี้ว่า ถ้าทุกโรงเรียนบอกว่า โครงสร้างเวลาเรียนเต็มหมดแล้ว ไม่มีพื้นที่ให้ทำเพราะมีนโยบายต่างๆ มากมาย ไม่โครงสร้างเวลาเรียนแล้วก็ไม่ทำ หลายครั้งที่เราอบรมอะไรๆ ต่างๆ มากมาย ก็ทิ้งๆ ขว้างๆ ดังนั้นครั้งนี่ ขอใจที่จะมาร่วมเรียนรู้ด้วยกัน ก็อยากจะมีพื้นที่เวลาเรียนที่จะได้ลองทำสิ่งเหล่านี้

ถือว่าเรามาร่วมกันสืบทอดพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๙ ในการใช้วาระนี้ในการมาร่วมกันสร้าง ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้กับลูกหลานของเรา คิดว่าเด็กๆ ที่รอเราอยู่ที่โรงเรียน ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ผ่านท่านผู้บริหาร ผ่านคุณครู มีอะไรก็แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผมยินดีร่วมกิจกรรมไปกับทุกท่าน ยินดีต้อนรับ สวัสดิ์ศรีรับ

ผู้แทนจากธนาคารไทยพาณิชย์ : คุณศรินทิพย์ จันทรสวัสดิ์

สวัสดิ์ทุกท่าน จริงๆ แล้ว ธนาคารไทยพาณิชย์ได้รับเกียรติจากผู้อำนวยการสุทธิ และทีมงานถ้าไม่มีทุกท่านกระบวนการครั้งนี้คงเกิดไม่ได้ ธนาคารไทยพาณิชย์ ต้องขอขอบคุณทั้ง ๓ โรงเรียน ท่านเป็น ๓ โรงเรียนใน ๕๐ โรงเรียนที่ทางธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งเราเป็น ๑ ใน ๑๒ ของภาคเอกชนที่ได้มีโอกาสมาร่วมทำสิ่งดีๆ ในโครงการประชารัฐในด้านการศึกษา

เรามี SCHOOL PARTNER จำนวน ๓๐ ท่านที่ช่วยดูแลทั้งหมด ๕๐ โรงเรียน ธนาคารไทยพาณิชย์มีโจทย์ชัดเจนจากคณะกรรมการธนาคารว่า **เราไม่ทำที่ปริมาณ และจะไม่**

ทำงานโดยใช้เงินเป็นตัวนำ เวลาพูดถึงภาคเอกชนจะมีคำตอบกลับมาทุกครั้งเลยว่า “จะสนับสนุนเท่าไร ใช้เงินเท่าไร” เราจะไม่ทำงานแบบนั้น ไม่อยากทำแค่ให้มันจบไป จะทำให้เกิดความยั่งยืน นี่เป็นโจทย์ของเรา ทาง SCHOOL PARTNER ของทั้ง ๓ โรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นอย่างคุณน้ำฝน คุณกอล์ฟ และคุณลูซี่ ที่ได้เข้าไปทำงาน ไปทำความรู้จักกับทั้ง ๓ โรงเรียนแล้ว และมีการนำเสนอแผน แผนที่นำเสนอเกิดจากท่านผู้อำนวยการสุทธิ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน และมูลนิธิสยามกัมมาจล ที่ได้สละเวลา ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางธนาคารไทยพาณิชย์ในการทำงานร่วมกับโรงเรียน ดังนั้นทั้ง ๕๐ โรงเรียนที่อยู่ในการดูแลของธนาคาร ไม่จำเป็นต้องทำเหมือนกัน เราจะไม่ตัดเสื้อสำเร็จรูปให้ทั้ง ๕๐ โรงเรียน เราพยายามตัดเสื้อให้พอดีกับแต่ละโรงเรียนในระดับหนึ่ง

โครงการนี้เป็นโครงการที่เกิดขึ้นโดยมีภาคเอกชนซึ่งไม่เคยมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการศึกษา จึงเป็นสิ่งท้าทายที่ได้เข้ามาพัฒนาการศึกษา โครงการนี้ เราจะทำไปช่อมไป

เราได้รับโอกาสจากโรงเรียนอนุบาลสตูลซึ่งเป็นต้นแบบที่เปิดการเรียนรู้อให้ธนาคารไทยพาณิชย์เข้ามาช่วยเรียนรู้ด้วย อย่างที่ท่านผู้อำนวยการได้บอกไว้ว่า ทุกท่านผ่านการอบรมมามากมาย เราจะไม่จัดการอบรมแบบนั้น เราบอกคุณครูที่นี่และผู้ทรงคุณวุฒิว่า ขอให้ท่านเป็นครูพี่เลี้ยง พาทำ เปิดเวทีให้เป็นแหล่งเรียนรู้แบบมีคุณค่าสำหรับโรงเรียนต่างๆ ที่ธนาคารดูแล และเราก็ได้รับเกียรตินี้ ทุกท่านทำงานหนักมาก ตั้งแต่การออกแบบกระบวนการว่าจะทำอย่างไร วางแผนงานระยะยาวแค่ไหนจึงจะประสบผล

ถึงแม้ว่าโครงการนี้จะจบไป ในแง่ของการศึกษา แต่จะวัดกันแค่ ๑ ภาคเรียนไม่ได้ ๑ ปีก็ยังไม่พอ แต่เราขอทำ ๑ ปีการศึกษา ในแง่ของธนาคารไทยพาณิชย์ เราปักธงไว้ที่ปลายทาง เพราะในหลวงรัชการที่ ๙ ได้ทรงมีพระกระแสรับสั่งว่า “เราจะทำอย่างไรให้เด็กกลับมารักครู และครูรักเด็กเหมือนเดิม” เป็นคำพูดสั้นๆ ที่ฟังแล้วสะท้อนใจ

ทั้งหมดที่นั่นอยู่ในห้องนี้ เราเคยผ่านการเรียนการสอนที่ครูและเด็กรักที่จะไปโรงเรียน แต่สถานการณ์การศึกษาไทยในปัจจุบัน ทั้งที่ ๕๐ โรงเรียนมานำเสนอแผน หรือว่าโรงเรียนประชารัฐซึ่งมี ๑,๔๐๐ กว่าโรงเรียน บอกเหมือนกันเลยว่า ปัญหาหลักขณะนี้คือ

- ☞ เด็กไม่รู้จะเรียนไปทำไม
- ☞ ครูไม่มีแรงบันดาลใจในการสอนหนังสือ
- ☞ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมกับโรงเรียน

“ทำอย่างไรให้เด็กกลับไปรักครู และครูกลับมารักเด็ก” เพราะคำพูดนี้จึงทำให้เราอยากจะนำศักยภาพของภาคเอกชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องเงิน แต่เป็นเรื่องศักยภาพของเจ้าหน้าที่ของเรา ความคล่องตัวในแง่ของภาคเอกชนเข้ามาช่วยในการดำเนินงานด้วย สิ่งหนึ่งคือ ๕๐ โรงเรียนที่ธนาคารไทยพาณิชย์ดูแล อยากจะให้ท่านมั่นใจ เพราะเรามีสโลแกนว่า ไปด้วยกันไปได้ไกล เพราะฉะนั้นท่านเดินไปกับเรา เดินไปกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านจะเดินไปได้ไกลกว่าที่ท่านตั้งเป้าหมายไว้ สิ่งที่เราบอกกับทั้ง ๕๐ โรงเรียน ตอนที่ผู้อำนวยการไปนำเสนอแผนว่า ทำงานกับเรา ไม่ง่าย เหนื่อย แค่นำเสนอแผนก็เหนื่อย เพราะไม่ใช่การเสนอแผนอย่างที่ท่านคุ้นเคย ไม่ใช่การนำเสนอแผนแล้วบอกว่า ได้ หรือไม่ได้ เป็นการนำเสนอแผนโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสละเวลามาเติมสิ่งต่างๆ ให้ตรงกับบริบทของโรงเรียน กับปัญหาของโรงเรียน ต้องเรียนให้ทุกท่านทราบว่า ในช่วงเวลาปิดภาคเรียน เราจัดการอบรมให้กับทั้ง ๕๐ โรงเรียน โดย ๓ โรงเรียนนี้เป็น ๓ โรงเรียนสุดท้าย แต่ไม่ใช่สุดท้ายที่จบแล้วจบกัน เพราะว่าเราอยากจะทำให้อีกในช่วงปิดภาคเรียน อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน จะมากจะน้อยอยู่ที่ความตั้งใจ การเปิดใจยอมรับ การเห็นประโยชน์ร่วมกัน และใช้สำหรับภาคการศึกษากำลังจะเกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคมนี้

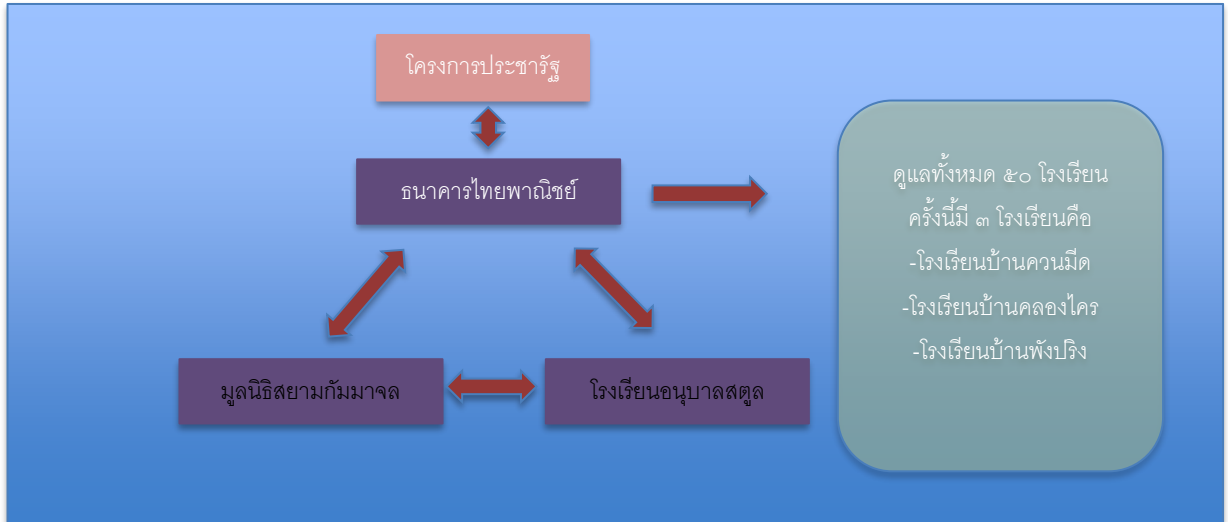
ในฐานะตัวแทนธนาคารไทยพาณิชย์ อยากจะเรียนว่า การที่เราทำโครงการนี้ หรือการที่เรามานั่งอยู่ในที่นี้ ขออภัยว่าเป็นการเรียนรู้ แบบที่ท่านผู้อำนวยการสุทธิกล่าวไว้ ว่าไม่ต้องเตรียมอะไรมา เราในฐานะทีมงาน เราตั้งเป้าหมายว่าเราพร้อมที่จะเรียนรู้ไปพร้อมกับท่าน พร้อมที่จะเรียนรู้ไปด้วยกัน พร้อมที่จะนำความรู้เกี่ยวประสบการณ์ที่ได้จากการมาดูแลโรงเรียนที่เป็นต้นแบบที่ดี ที่ทำจนได้รับการยอมรับ หวังว่าช่วงเวลาที่เราอยู่ร่วมกัน นอกจากความสุข ความสนุก จากการที่เราได้อยู่ในห้อง เรายังมีโอกาสได้เก็บเกี่ยวสิ่งที่ท่านอาจจะรู้มากกว่า หรือยังไม่รู้เลย มาแลกเปลี่ยน เพราะฉะนั้นห้องนี้จะเป็นห้องแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับพวกเราทุกคน

ในนามของธนาคารไทยพาณิชย์ สุดท้ายต้องขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการสุทธิ และทีมงานเป็นอย่างสูง ทั้งในแง่ที่ว่า จะทำอย่างไร โครงการฐานวิจัยจะนำโรงเรียนไปในทิศทางไหน ทำไม่เด็กอนุบาลจนถึงประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ ต้องทำงานฐานวิจัยด้วย ที่ให้เรามาร่วมเรียนรู้ด้วย แต่วันนี้เราจะเริ่มต้นมาเรียนรู้ร่วมกัน หวังว่าการเรียนรู้ร่วมกันจะมีประโยชน์ ได้นำสิ่งเหล่านี้กลับไปโรงเรียน

อีกสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่สุดท้ายที่คณะกรรมการธนาคารไทยพาณิชย์ ได้มอบโจทย์ที่ชัดเจนว่า การทำโครงการ ConnexED ภายใต้การทำงาน ๓ ส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมหรือชุมชน เราจะไม่ทำแค่การพัฒนาครู เพราะการพัฒนาครูเราได้แค่ครึ่งทาง สิ่งที่เราอยากให้เห็นถึงปลายทางคือการพัฒนาลงไปถึงตัวเด็ก เพราะฉะนั้นโจทย์ของธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นโจทย์ที่ยาก

เพราะการที่พัฒนาครูก็คือเชิญท่านมาอบรมแล้วก็จบ แต่เราไม่จบเพียงเท่านั้น ทำอย่างไรที่จะชวนท่าน พาंनाจนไปถึงตัวเด็กให้ได้ นี่คือโจทย์ของเรา หวังว่าทั้ง ๓ โรงเรียนจะมองเห็นจุดหมายปลายทางร่วมกัน แล้วเราก็สัญญาว่าร่วมกันว่าจะเดินทางไปให้ถึงเด็ก

ขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาปิดเทอมมาเรียนรู้ด้วยกัน ขอให้ท่านเรียนรู้กันอย่างสนุก และได้อะไรติดไม้ติดมือกลับไป

กิจกรรม ตามล่าหาฝัน

เป้าหมาย

- สร้างความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความเป็นครูผ่านโจทย์ “เราฝันถึงการศึกษาไทยอย่างไร”
- กิจกรรมสร้าง “Teamwork”
- ครูสามารถนำกิจกรรมไปปรับใช้กับเด็ก
- ฝึกกระบวนการ Dialog การฟัง และการเล่าเรื่อง

กระบวนการ

- มีกระดาษแจกให้กับผู้เข้าร่วมทุกคน
- ให้ทุกคนเขียนคำตอบลงในกระดาษ

โจทย์คือ “เราฝันถึงการศึกษาของประเทศไทยอย่างไร?”

- ☞ ฝันโดยไม่มีกรอบ ไม่มีข้อจำกัดว่า อีก ๑๐ปี หรือ ๒๐ ปี เราฝันอยากให้การศึกษาไทยเป็นอย่างไร
- ☞ ฝันภายใต้บทบาทหน้าที่ งานที่เรารับผิดชอบ เราจะฝันว่าอย่างไร

- ให้พับกระดาษคำตอบของเราให้เล็กที่สุด แล้วนำไปซ่อนให้มิดชิดที่สุด ไม่ให้ใครรู้ ภายในเวลา ๑ เพลง
 - เมื่อเสร็จแล้ว ให้แบ่งกลุ่มตามโรงเรียน กลุ่มละ ๘-๑๐ คน
 - ให้สมาชิกในกลุ่ม ยืนวงล้อมเป็นวงกลม หันหลังแล้วคล้องแขนกัน
 - ให้แต่ละกลุ่มไปตามล่าหาความฝันของทุกคนในกลุ่มให้ครบ โดยห้ามให้แขนที่คล้องหลุดออกจากกัน
 - เมื่อกลับมาแล้วให้นั่งล้อมวงเป็นกลุ่ม แล้วแบ่งปันความฝันให้เพื่อนในกลุ่มได้รับรู้ร่วมกัน
- กติกา**

- ☞ คนที่จะมีสิทธิ์พูด คือ คนที่ถือปากกาพิเศษ
- ☞ คนอื่นที่เหลือให้ฝึกรับฟังอย่างลึกซึ้ง
 - ฟังโดยไม่ถาม
 - ฟังโดยไม่พูดแทรก
 - ฟังโดยพยายามจับใจความที่เพื่อนพูด
 - ฟังเอาเนื้อ
 - ฟังเอาอารมณ์
 - ฟังเอาความต้องการ

สรุปบทเรียนจากกิจกรรม

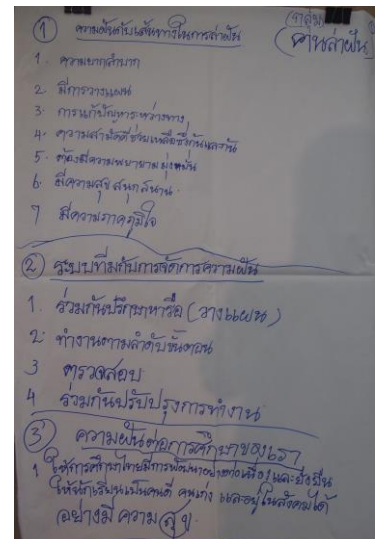
- ขออาสาสมัครในกลุ่ม ๒ คน ทำหน้าที่ดังนี้
 - ชวนเพื่อนพูดคุยแลกเปลี่ยน
 - บันทึกข้อมูลบนกระดาน
- โจทย์ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่ม

๑. ความผันกับเส้นทางในการล่าฝันเป็นอย่างไร พบเจอความรู้อะไรบ้าง
๒. ระบบทีม หรือ ระบบการจัดการตามล่าหาความฝันของเราเป็นอย่างไร (เทียบเคียงกับการทำงานในโรงเรียน เรามีระบบการจัดการในการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างไร)
๓. ความฝันต่อการศึกษาของกลุ่มเราเป็นอย่างไร
 - ให้ส่งตัวแทนกลุ่มมานำเสนอในห้องใหญ่

นำเสนอห้องใหญ่โดยตัวแทนกลุ่ม

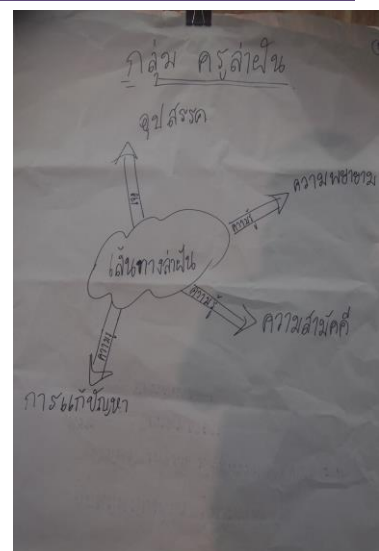
กลุ่มคนล่าฝัน

๑. มีความยากลำบากในการเดินทางไปตามล่าหาความฝัน มีการวางแผนคือ เดินไปเอาของคนที่อยู่ใกล้ที่สุดก่อน มีการแก้ปัญหาระหว่างทาง เราต้องอาศัยความสามัคคีเพราะห้ามให้มือหลุด มีความสุข สนุกสนาน มีความภาคภูมิใจที่มาถึงเป็นกลุ่มแรก
๒. ในการทำงานในโรงเรียน ถ้าต้องการทำอะไร เราจะมีกรรวมกลุ่มปรึกษากัน แล้วก็ไปปรึกษาผู้อำนวยการ มีการวางแผน ทำงานตามลำดับขั้นตอน มีการสรุปผล อาจจะมีสำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้าง ต้องมีการทำใจยอมรับ
๓. ความฝันต่อการศึกษา
 - ให้การศึกษาไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน หลากๆ โครงการเกิดขึ้น แต่ไม่มีความต่อเนื่อง ไม่ยั่งยืน
 - อยากให้นักเรียนเป็นคนดี(ก่อนที่จะเป็นคนเก่ง) และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กลุ่มครูล่าฝัน

๑. มีอุปสรรค คือ เราเขียนหันหลังเป็นวงกลมและคล้องมือกันไป ทำให้เดินลำบากมาก จึงมีการแก้ไขปัญหาโดยการพูดคุยกันว่า ความฝันของใครอยู่ตรงไหน ขอให้หยิบของคนที่อยู่ใกล้ที่สุดก่อน มีความสามัคคีภายในกลุ่ม มีการให้กำลังใจกันและกัน

๒. ระบบทีม มีการวางแผนในการดำเนินงาน มีการลำดับที่จะไปเอาความฝันของแต่ละคน มีการกำหนดเวลา มีการร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแก้ปัญหา ให้กำลังใจกันและกัน อย่าให้ความฝันของใครกระจัดกระจายไป

๓. ความฝันต่อการศึกษาไทย

- ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข
- ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
- เรียนรู้คุณธรรม มีการสอดแทรกหลักคุณธรรม เคารพครู เคารพพ่อแม่
- เรียนอย่างมีเป้าหมาย มีความสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างจริงจัง
- ครูสอนอย่างมีความสุข

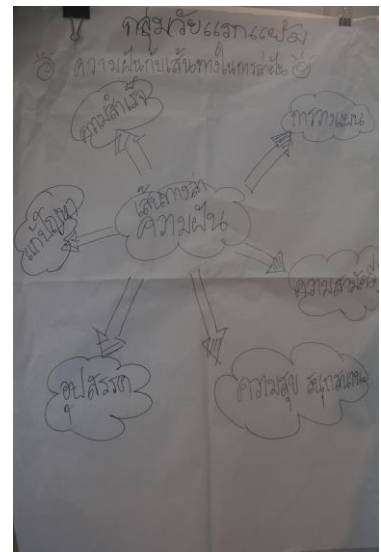
กลุ่มวัยแรกแย้ม

๑. มีความสามัคคี มีความสุข สนุกสนานในการทำงานร่วมกัน มีอุปสรรคในการทำงาน จึงมีการคิดแก้ปัญหา ให้เราก้าวเดินไปสู่ความสำเร็จพร้อมกัน

๒. ระบบทีม มีการวางแผน มีการประชุมชี้แจง แบ่งหน้าที่กันลงมือปฏิบัติงานด้วยอาศัยความร่วมมือและความรับผิดชอบของแต่ละคน คนทำงานทำงานอย่างมีความสุข ได้ทำงานที่ตัวเองถนัด ได้รับกำลังใจ และคำชื่นชม เมื่อเจออุปสรรคก็สื่อสารกัน

๓. ฝันต่อการศึกษาไทย

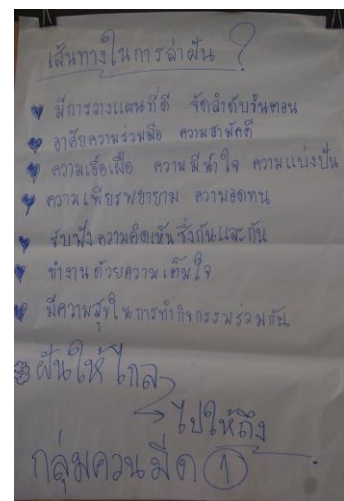
- ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ตั้ง
- ผู้เรียนมีการอ่านออก เขียนได้
- ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน
- ผู้เรียนดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

กลุ่มควนมีด ๑

๑. มีการวางแผนที่ดี มีการจัดลำดับขั้นตอน มีการร่วมมือ อาศัยความเอื้อเฟื้อต่อกัน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการทำงานด้วยความเต็มใจ มีความตั้งใจทำ มีความสุขในการทำงานร่วมกัน ทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน การจะไปถึงฝัน เราต้องมีใจที่จะไปให้ถึงฝัน

๒. ระบบการทำงาน มีการวางแผนร่วมกัน ต้องมีผู้นำ ผู้ตามและผู้ประสานงาน มีกฎกติกาในการทำงานร่วมกัน และเคารพกัน รับฟังความคิดเห็น มีความมุ่งมั่น มีการวางแผนเป้าหมาย มีการ

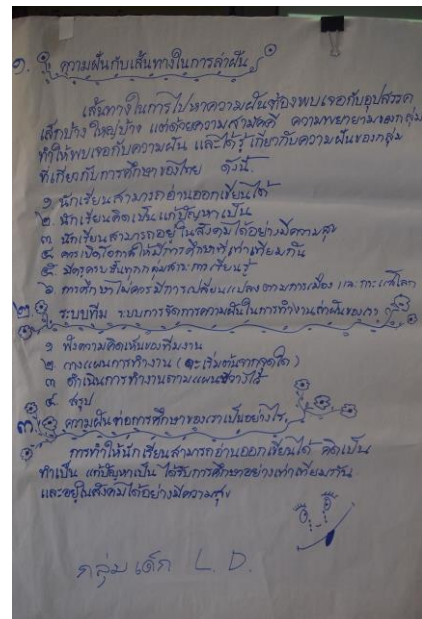
ประเมินผล มีการปรับปรุงแก้ไขถึงมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นเพื่อให้งานที่ดีที่สุด

๓. ความฝันต่อการศึกษา

- เด็กไทยต้องมีความรู้ความสามารถตามระดับช่วงวัย
 - เด็กมีทักษะชีวิต
 - มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต
 - เมื่อจบการศึกษาแล้วมีอาชีพสุจริต มีความมั่นคงในชีวิต สำนึกรักบ้านเกิด
 - มีสุนทรียภาพ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย
 - มีจิตอาสา เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม
 - เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
- ทรัพยากรธรรมชาติ

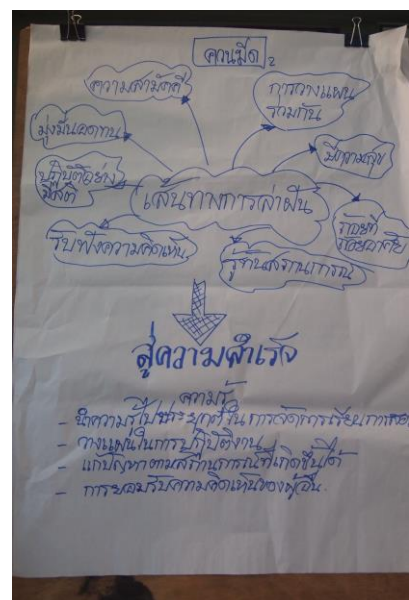
กลุ่มเด็ก LD

๑. มีอายุ และรูปร่างที่ต่างแตกต่างกัน ทำให้เป็นอุปสรรค แต่ก็สามารถทำงานร่วมกันอย่างสนุกสนาน มีการพูดคุยกัน มีความสามัคคี และความร่วมมือกัน
๒. ระบบทีม มีการพูดคุยกันในกลุ่ม บริหารวางแผนการทำงานมี คนเป็นผู้นำ
๓. ความฝันต่อการศึกษาไทย
 - ทำให้นักเรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเป็น แก้ปัญหา
 - ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน
 - อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

กลุ่มคววมืด ๒

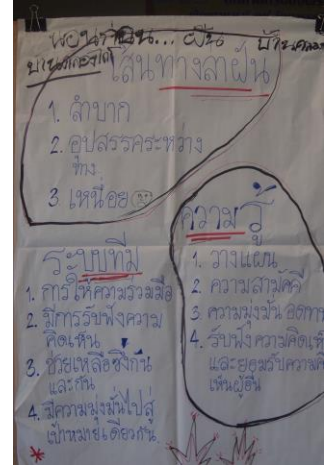
๑. มีการวางแผน บอกว่าของใครอยู่ตรงไหนแล้วจะไปของใครก่อน มีความสามัคคี มีความมุ่งมั่นในการตามล่าหาความฝัน มีสติ รู้ทันสถานการณ์ มีความสนุกสนาน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ถ้อยที่ถ้อยอาศัย
๒. ระบบทีม มีการวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งภาระหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะ ชื่นชมความสำเร็จร่วมกัน
๓. ความฝันต่อการศึกษา

- สถานศึกษาต้องมีความพร้อมทุกด้าน (สื่อ อุปกรณ์ บุคลากร)
- ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษา เรียนรู้อย่างมีความสุข
- ให้เด็กมีคุณสมบัติดังนี้
 - ความรับผิดชอบต่อตัวเอง สังคมประเทศชาติ
 - มีระเบียบวินัย
 - ก้าวทันเทคโนโลยี
 - อ่านออกเขียนได้
 - มีคุณธรรม จริยธรรม
 - มีทักษะชีวิต
 - มีอาชีพสุจริต
 - มีความอดทนต่อการทำงาน
 - เห็นคุณค่าและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - มีความรู้ ความสามารถในการเรียนอย่างมีความสุข
- การศึกษาพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล

กลุ่มนอนก่อนฝัน

๑. มีความยากลำบาก มีอุปสรรคมากมาย มีข้อคิดคือ เราต้องยอมรับความแตกต่าง
๒. ระบบทีม มีทักษะในการวางแผน ความสามัคคี มีความมุ่งมั่นอดทน มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายร่วมกัน
๓. ความฝัน
 - รัฐบาลมีนโยบายในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลงไปมา จนยากแก่การปฏิบัติ
 - จุดมุ่งหมายการศึกษา ควรมุ่งเน้นให้เด็กไทย เติบโตขึ้นอย่างมี รู้จักคิด มีความรอบคอบ มีนิสัยรักการทำงาน ซื่อสัตย์ เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม
 - รัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาให้ทั่วถึงและความเท่าเทียมกัน จัดให้มีการพร้อมทั้งในเมืองและต่างจังหวัด
 - ส่งเสริมให้เด็กไทยมีศักยภาพเท่าเทียมกับนานาชาติ

คำถามจากวิทยากร :

ระหว่างที่รับฟังเพื่อนในกลุ่มย่อย เรามองเห็นอารมณ์อะไรบ้าง

- ความมุ่งมั่น
- ความสามัคคี
- ความสนุกสนาน
- ความน้อยใจ ตัดพ้อต่อว่า
- มีไฟ เชื่อว่าเราทำได้

Memo

- เราเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิต เป็นอินทรีย์ เป็นชีวภาพ ดังนั้นการเรียนรู้ของมนุษย์จึงเป็นอินทรีย์
- เห็นว่าทุกคนมีเจตนา จุดมุ่งหมายที่จะทำให้เพื่อเด็กๆ ของเรา

อาจารย์หุดดิน อูสมมา กล่าวเพิ่มเติม

- ♥ ชื่นชมพวกเราที่ตั้งใจทำกิจกรรมและถอดบทเรียนจากกิจกรรม
- ♥ สิ่งที่ผมเห็นจากการที่พวกเราทำกิจกรรมและสะท้อนออกมา คือ
 - ในการเรียนรู้มันต้องดิ้นๆ ต้องเล่น ต้องสำรวจ ต้องลงมือทำ
 - เราต้องเรียนรู้ผ่านการทำ การเรียนรู้จะไปถึง ๗๐-๗๕ % ถ้าเทียบเคียงกับปีรามิดแห่งการเรียนรู้
 - การเรียนรู้มีแบบ Active Learning และ Passive Learning การเรียนรู้แบบเดิมจะไม่มีภาวะกระตือรือร้น ไม่ตื่นเต้น นั่งฟังเฉยๆ เขียน ถ้าผ่านการลงมือทำจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เกิดความทรงจำที่นุ่มลึกและไม่ลืมมัน
 - เมื่อเรียนรู้เสร็จแล้วจะมีกระบวนการถอดบทเรียน ทำให้เห็นกระบวนการทำงานเป็นทีม เช่น มีการวางแผน ประชุม เชื่อมโยงผู้นำ เกิดความร่วมมือ
 - การทำงานยุคใหม่ ทีมต้องมีความเข้มแข็งมาก การจะทำให้เกิดผลสำเร็จที่สูง ก็จะต้องมีทีมที่ดีมาก
 - ผมเชื่อว่าทุกคนมีความฝัน มีความตั้งใจดีมากโดยเฉพาะครู แต่ว่ามีอะไรหลายอย่างที่ทำได้ไม่ได้เป็นไปตามความฝัน ผมไปดูงานที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่าประเทศไทยมีความล่าช้าในระบบทุกอย่างประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ปี โดยเฉพาะระบบการศึกษา และระบบคิด ดังนั้นการที่เราจะมาทำแบบนี้ถือว่าการตั้งค่าใหม่ มีการเติม “กระบวนการวิจัย” ที่เป็นสิ่งที่เรียกว่า “เครื่องมือ” ให้กับพวกเรา ถ้าเราทำแบบเดิม คิดแบบเดิมก็คงจะเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ เป็นการตั้งวิธีคิดแบบใหม่ ความสำเร็จอยู่ที่วิธีคิดของเรา ถ้าเราเข้าใจแนวคิดก็จะไปถึงเป้าหมายได้
 - กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมเบื้องต้นที่ทำให้เราได้รับการเรียนรู้ และนำไปปรับใช้กับเด็ก คิดว่าจะเป็นประโยชน์

อาจารย์หรรณ หัสมา กล่าวเพิ่มเติม

ศึกษานิเทศก์ ทำหน้าที่ ๓ ย. คือ โยนให้เพื่อนทำ ยอมเข้าไปเยี่ยม ยอถ้าทำเก่ง ซึ่งตอนที่ผมเป็นศึกษานิเทศก์ ผมไม่ได้ทำสิ่งเหล่านี้เลย ก่อนหน้าที่จะเป็นศึกษานิเทศก์ ผมเป็นครูผู้สอนมา ๒๐ ปี เป็นศึกษานิเทศก์ ๑๖ ปี และก็ไปเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และวิทยาลัยชุมชน

- ♥ จากกิจกรรม “ตามล่าความฝัน” ทำให้พวกเราองย้อนกลับไปโรงเรียน ระหว่างครูผู้สอน (ผู้ปฏิบัติ) กับผู้บริหารซึ่งทำหน้าที่บริหารย่อมมีความคิดที่แตกต่างกัน ครูผู้สอน ฝ่ายปฏิบัติการ เห็นสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมายในห้องเรียน แต่เรามองไม่เห็นในระดับผู้บริหารที่นั่งอยู่ข้างบน ฉะนั้นเมื่อเรามองคนละมิติ ก็เกิดความคิดที่อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้ง แต่เพื่อนำพวองค์กรเราไปให้เกิดความสุข และสู่ความสำเร็จ เรายอมเจ็บปวด ผมเชื่อว่าหลายคนเจ็บปวดกับการปฏิบัติงาน ผู้บริหารเองก็เจ็บปวดในการบริหารงาน คนหนึ่งคนบริหารคนหลายคน คุณอย่าคิด
- ♥ ว่า เขาจะคิดเหมือนเรา ผมพยายามตอกย้ำเพื่อนครูอยู่เสมอว่า **“อย่าพยายามทำเขาให้เป็นเรา จงทำเราให้เป็นเรา และอย่าทำเราให้เป็นเขา”**
- ♥ ผมสังเกตเห็นว่าพวกเราเดินลำบากมาก ลืมคิดไปว่า คนที่อายุมากจะไปกับเราได้ไหม แต่บังเอิญว่า คนที่อายุมากเอากระดาษไปวางไว้ในที่ไกลมาก เพราะพิธีกรบอกว่าให้เอาไปซ่อนในที่มืดซิด ไม่ให้ใครรู้ แต่สุดท้ายเราก็ต้องพาเพื่อนไปหาเอง ก็ทำให้เกิดความลำบาก
- ♥ การทำงานที่โรงเรียนต้องมีปัญหาอุปสรรค แต่ปัญหานั้นมีทางออกและสามารถแก้ไขได้ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะแก้ไขหรือเปล่า เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ถ้าผมจะชื่นชมพวกเราอีกครั้งใน การที่พวกเรามาอยู่ตรงนี้ก็คงจะไม่ผิด พวกเรามีใจ มันอยู่ที่ใจ ถ้าเราจะทำอะไร เรายอมจะทำได้ มันอยู่ที่ใจ ถ้าใจเราไป เชื้อเถิดว่าเราทำสำเร็จ อยากให้เรานำบทเรียนตรงนี้ไปกลับไป ทำกับเด็กนักเรียน
- ♥ ผมไปนิเทศก์ บ่อยครั้งพบว่าครูด่าเด็ก ครูระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ ๑-๔ โวยวายอยู่หน้าห้องว่า “ของแค้นนี้ทำไมทำไม่ได้” ครูลืมนไปแล้วว่า เด็กชั้น ป. ๒ อายุแค่ ๘ ขวบ แต่ตัวครูเองอายุ ๔๐ ปี เราลืมนไปแล้วว่า “ของแค้นนี้ ทำไมเธอทำไม่ได้” ครูทำได้ หากลองย้อนกลับไปดูว่า สมัยเราเป็นเด็กเราเป็นอย่างไร เราอยากให้เด็กเป็นเหมือนเรา และเชื่อเถิดว่า เด็กไม่ต้องการโง่ เด็กก็ต้องการฉลาดเหมือนครู เราต้องเข้าใจตรงนี้ว่า บริบทของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน
- ♥ เรามีความต่างกันเพราะแต่ละคนมีปัจจัยต่างๆ มีบริบทที่ต่างกันของแต่ละคน บางคนฐานความรู้ ผ่านประสบการณ์แค้นนี้ เขาสามารถคิดอะไรได้มากมาย องค์กรประกอบตรงนี้จะช่วยได้ เพราะฉะนั้นเราต้องกลับไปมองที่เด็กด้วย ว่าเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน แต่เรากลับ

อยากให้เด็กเป็นเหมือนกัน ตามนโยบายของรัฐ เช่น สอบโอเน็ต ข้อสอบเหมือนกัน เด็กกรุงเทพฯและเด็กบ้านเราก็ใช้ข้อสอบชุดเดียวกัน จริงแล้วการประเมินหรือการวัดผลตรงนี้ หากลองย้อนไปที่โรงเรียน คนสอนจะเป็นคนชี้วัดคุณภาพของเด็กที่ดีที่สุด เพราะครูรู้ว่าเด็กคนไหนอยู่ในระดับไหน ครูรู้ได้ แต่ทำไมรัฐไม่ให้เราทำการประเมินเด็กเอง เพราะรัฐไม่เชื่อว่าครูจะสามารถประเมินลูกศิษย์ของตัวเองได้

- ♥ กระทรวงได้มอบนโยบายลงมาที่โรงเรียน โดยที่ไม่รู้บริบทของโรงเรียนอย่างแท้จริง แต่โรงเรียนไม่เคยปฏิเสธนโยบายของรัฐ ทำให้จึงเป็นเช่นนี้ หากเรากล้าทำให้สิ่งที่คิดและฝันในเมื่อสิ่งที่เราคิดและฝันนี้อยู่บนความถูกต้อง ดีงาม เพื่อพัฒนาการศึกษา เราอาจจะต้องกล้าปฏิเสธนโยบายบางอย่างที่ไม่เหมาะสมกับบริบทของเรา

พักทานอาหารว่าง

กิจกรรม **รับชมวิดีโอทัศน์และร่วมเสวนา**
“เรื่องวิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑”

เด็กในยุคนี้มีความรู้มากมายที่วิ่งมาหาเขา และมีสิ่งอื่นๆ ที่น่าสนใจอีกมากมาย ถ้าให้เขาเลือกเอง เขายังเลือกเองไม่ได้เพราะเขายังคิดไม่กว้างพอ ดังนั้นการศึกษาจึงต้องเข้ามาช่วย

ในยุคนี้เป็นยุคที่มีจำนวนข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นมากมาย เราไม่ได้ต้องการเด็กที่มีความรู้เยอะ ท่องจำเก่ง เรียนเก่ง แต่เพียงอย่างเดียว เราอยากได้เด็กที่ใฝ่รู้สิ่งใหม่และรู้วิธีที่จะเรียนรู้ (Learning Skill) รู้จักการใช้ชีวิตด้วย (Life Skill)

สาระในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ คือ ความรู้เกี่ยวกับโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี ความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และควรมีทักษะสำคัญ คือ

- ๑) ทักษะชีวิตและการทำงาน
- ๒) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม
- ๓) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี

ดังนั้นจึงต้องมีโครงสร้างมารองรับคือ

- ๑) มาตรฐานและการประเมินในยุคศตวรรษที่ ๒๑
- ๒) หลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับศตวรรษที่ ๒๑
- ๓) การพัฒนาครูในศตวรรษที่ ๒๑
- ๔) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้

ที่ผ่านมาครูมุ่งเน้นการสอนเพื่อให้เด็กได้รับความรู้ แต่ปัจจุบันความรู้มีมากมาย ครูก็ไม่รู้จะทำอย่างไรให้เด็กได้รับความรู้ทั้งหมด ดังนั้นครูควรสอนเฉพาะแก่นสาระแล้วเด็กจะสามารถนำ

ความรู้เหล่านั้นไปต่อยอดเองได้ และเด็กสามารถเรียนรู้ได้เอง เปลี่ยนเป้าหมายจากเดิมที่สอนให้เด็กมีความรู้เป็นการทำให้เด็กเกิดทักษะ เปลี่ยนจากให้ครูเป็นหลักมาเป็นการให้ความสำคัญกับผู้เรียน เรียนโดยการปฏิบัติ หรือ Project Based Learning

Project Based Learning เป็นการเรียนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำงานจริง โดยที่ครูเป็นเพียงโค้ชคอยช่วยเหลือผู้ข้างๆ ช่วยให้เด็กได้ฝึกใช้ทักษะต่างๆ ตั้งแต่ตีโจทย์ ค้นคว้าหาข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลเพื่อนำสิ่งที่เหมาะสมมาใช้กับโครงการ ได้ฝึกปฏิบัติจริง เพิ่มทักษะในการสื่อสาร การนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันเพื่อต่อยอดนำไปสร้างองค์ความรู้ต่อไป

การเรียนรู้ที่ไม่มีกรอบ เรียนรู้อย่างเสรี เป็นการเรียนรู้ที่ไม่สนใจคำตอบแต่มุ่งเน้นที่กระบวนการหาคำตอบ เน้นที่พัฒนาการของแต่ละคน มีการบ้านให้เด็กทำแต่เป็นการบ้านรายปี ปลายปีให้เด็กแสดงละครในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ทำให้เด็กมีความมุ่งมั่นในระยะยาว

ครูควรมีทักษะที่สำคัญคือ การสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา มีการรวมตัวกันเป็นชุมชนเรียนรู้ (Professional Learning Community) สำหรับช่วยกันออกแบบการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยกันคิดช่วยกันทำเพื่อให้เด็กมีทักษะสำคัญสำหรับศตวรรษที่ ๒๑

เสวนา ยึดศาสตร์ของพระราชฯ พัฒนาสู่การเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑

โดย

ผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์

อาจารย์หรรน หัสมา

อาจารย์หุดดิน อุดมา

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์

อาจารย์หรรน หัสมา

การจัดการศึกษาของรัฐบาล ในฐานะที่เราเป็นครู การเป็นครูตั้งแต่ที่จำได้ อยากถามทุกคน ว่า มีปัญหาเยอะมากหรือไม่

๑) ในเรื่องหลักสูตร เราจำได้ใหม่ว่าระบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็ครั้งแล้ว มีหลักสูตร ๒๕๒๕ ปรับปรุงเป็นหลักสูตร ๒๕๓๕ มีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ เพราะผลการศึกษา ตกต่ำลงทุกปี และมีแนวโน้มว่าจะต่ำลงไปเรื่อยๆ จนถึงวันนี้ จึงมีแนวคิดที่ต้องปฏิรูปการศึกษา และมีการเริ่มปฏิรูปการศึกษาในปี ๒๕๔๒ เมื่อมีแนวคิดปฏิรูปการศึกษานักวิชาการ นักการศึกษา โดยเฉพาะแวดวงของรัฐมนตรีฯ ที่รับผิดชอบมีการมุ่งประเด็นไปที่การเปลี่ยนหลักสูตร เขาบอกว่า หลักสูตรเหล่านั้นใช้ไม่ได้ ต้องเปลี่ยนใหม่ แต่จากปี ๒๕๔๒ จนถึงปี ๒๕๖๐ ใช้เวลา ๑๘ ปี พวกเรา คิดว่าการปฏิรูปการศึกษาล้มเหลวหรือไม่?

สำหรับผมคิดว่า นั่นเป็นความล้มเหลว แต่ไม่สิ้นเชิง มีการเปลี่ยนแปลงบ้างแต่เล็กน้อยมาก เขาถามถามพวกเราที่เป็นครูผู้ปฏิบัติ เรารู้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีเด็กชั้นป.๓ ในประเทศไทยยังอ่านหนังสือ ไม่ออกจำนวน ๓๐,๐๐๐ กว่าคน ต่อไป เมื่อเด็กอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ก็ยากที่จะไปเรียนภาษาที่สอง ไม่ว่าจะเป็นการที่เด็กอ่านหนังสือไม่ออก เด็กตกชั้น เด็กสอบเข้าโรงเรียนดี ๆ ไม่ได้ เด็กสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ ปัญหาเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นความผิดของครู ครูตกเป็นจำเลยของสังคมมา โดยตลอดในเรื่องของการจัดการศึกษา แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่มันยุติธรรมถ้าจะโยนความผิดเหล่านี้ให้ครูที่สอนนักเรียน ๘ ชั่วโมงในหนึ่งวัน นโยบายของรัฐมีการเปลี่ยนแปลงอย่างนั้นอย่างนี้ แต่สุดท้ายก็มาลงที่ครู ปัญหาเด็กออกโรงเรียนกลางคัน เด็กท้องในวัยเรียน เขาก็มองว่าเป็นความผิดของครู

คนคิดนโยบายลืมนิดไปว่า **เพียงแค่การเปลี่ยนหลักสูตร แต่ไม่เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ ก็ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง** เราเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมาไม่รู้กี่ครั้งต่อกี่ครั้ง แต่เนื้อหาการเรียนรู้อย่างเหมือนเดิมทุกอย่าง แค่เปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ก็น่าจะจบ เขาโทษครู มองว่าครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน พฤติกรรมการสอนที่ครูทำจนชิน จนเกิดเป็นค่านิยม จนเป็นประเพณี เราเอากระบวนการเรียนการสอนนี้มาจากสมัยเราเรียนมหาวิทยาลัย

ที่ผ่านมาเราสอนหนังสือ แต่เราไม่ได้สอนคนให้เป็นคน ส่วนหนึ่งเราก็ต้องยอมรับว่าเรามีส่วนที่ผิด เราก็เป็นจำเลยด้วย

และที่สำคัญคือ บางทีเราลืมนึกไปว่า เด็กยังอยู่ ป.๒ เด็กไม่ได้เท่าเรา เราลืมนึกถึงความแตกต่างของแต่ละคน ลืมนึกถึงบริบทของแต่ละคน แต่ที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบประเมินผลการศึกษาของไทย มีการประเมินที่ผลผลิต ประเมินที่ OUT PUT ไม่ได้ประเมินที่ OUT COME ไม่ได้ประเมินสิ่งที่มีนัยเกิดขึ้นกับตัวเด็กจริงๆ มีการประเมินแค่ชิ้นงาน เช่น ทำข้อสอบ ๑๐๐ ข้อ ได้คะแนน ๖๐ คะแนนขึ้นไป ให้ผ่าน เราตัดสินความเป็นตายของเด็กโดยการให้ข้อสอบ ซึ่งมันไม่ยุติธรรม เราใช้ไม้บรรทัดอันเดียววัดทุกคน อีกประเด็นคือ สังคมไทยมักมีการชื่นชมเด็กเก่ง เด็กไปแข่งโอลิมปิกได้เหรียญทอง เราชื่นชมมาก แต่เราลืมนึกเด็กอีกหลายล้านคนที่ไม่ได้ไปสอบโอลิมปิก เราทิ้งเด็กทั้งหมดไปชื่นชมเด็กแค่ไม่กี่คน นี่คือระบบการศึกษาในสังคมไทย

เพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ จึงเกิดระบบการสอนหนังสือเพื่อให้เด็กทำข้อสอบให้ได้

เมื่อมีการสอบโอเน็ต เอเน็ต โรงเรียนต่างๆ มีการติว สอนเด็กเพื่อให้เด็กทำข้อสอบให้ได้ เพื่อรองรับนโยบายข้างบน แต่เราหลงลืมไปว่า นี่ไม่ได้เป็นความจริงของเด็ก ทำไมเราไม่ดูเส้นทางการพัฒนา ดูว่าเด็กมีความก้าวหน้าหรือไม่ แต่เราเอาข้อสอบว่าวัดตัดสินเด็ก

เมื่อเป็นเช่นนี้ ในพศ. ๒๕๔๗ จึงมีคนกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะในจังหวัดสตูลที่มีความคิดตรงกัน ตอนนั้นผมยังเป็นศึกษานิเทศก์ นำทีมโดยผู้อำนวยการสุทธิ ซึ่งตอนนั้นเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนตะโล๊ะไผ่ และอาจารย์หุดดิน ซึ่งเป็นครูผู้สอนที่โรงเรียนตะโล๊ะไผ่ และมีคุณสมพงษ์ หลีเคราะห์ ที่ทำงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล มาคิดกันว่าเราจะเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้อย่างไร ก็เลยออกนอกกรอบจนเป็นที่วิพากวิจารณ์ของสังคมครู ของสังคมการศึกษาในจังหวัดสตูล ยอมเจ็บปวดเพื่อพิสูจน์ให้สังคมเห็นว่า การสอนแบบนี้จะเกิดอะไรขึ้น เด็กจะเป็นอย่างไร ผมเองที่เป็นศึกษานิเทศก์ อยากจะบอกให้พวกเขาได้ทราบว่า ที่เป็นศึกษานิเทศก์เพราะไม่ชอบศึกษานิเทศก์ ผมไม่ชอบกระบวนการที่ศึกษานิเทศก์ มานิเทศก์ เป็นการมาแบบจับผิด ผมเลยตั้งใจสอบเป็นศึกษานิเทศก์แต่จะเป็นศึกษานิเทศก์ที่ไม่เหมือนคนอื่น และผมจะรายงานตัวกับผู้อำนวยการทุกคนที่เข้ามาในเขตการศึกษาสตูลว่า ผมขอเป็นศึกษานิเทศก์ที่ไม่นั่งโต๊ะ ไม่ต้องการเงิน ผมขอลงโรงเรียน โดยที่อาทิตย์หนึ่งผมจะเข้าสำนักงานแค่วันเดียว และผมก็ลงไปโรงเรียนตะโล๊ะไผ่เพื่อพิสูจน์ให้ทุกคนได้รู้ อาจารย์หุดดินและคุณสมพงษ์ คิดทำกระบวนการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัย ทำอยู่หลายปี ชวนหลายโรงเรียนเข้ามาร่วม แล้วเราก็พิสูจน์ให้สังคมเห็นแล้วว่าวิธีการนี้สามารถตอบโจทย์ในวันนี้ได้ และเป็นความโชคดีที่ทางมูลนิธิสยามกัมมาจล มาช่วยดูแลอีกส่วนหนึ่ง และขอขอบคุณธนาคารไทยพาณิชย์ ที่สนับสนุนในพวกเรามีกำลังที่จะต่อสู้ต่อไป

ผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์

เรื่องที่เราทำอยู่นี้อาจจะไม่ได้เป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่สิ่งเหล่านี้มีประเด็นที่ทำให้เราได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในจังหวัดสตูลมีโรงเรียนมาทำแบบนี้ก็โรงเรียน ในตอนแรกก็มีการเชิญให้หลายโรงเรียนเข้ามาร่วมทำงานด้วยกัน และตอนนี้โรงเรียนเหล่านี้ก็ลดจำนวนลงไป ถ้าเราจะโทษสิ่งนั้นสิ่งนี้ก็โทษได้ตลอด โทษว่าเพราะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เปลี่ยนรัฐมนตรี เปลี่ยนหลักสูตร เราต้องทำใจยอมรับว่าสิ่งต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นสัจธรรม เราอย่ากลัวการเปลี่ยนแปลง อะไรจะเปลี่ยนก็เปลี่ยนไปเถิด แต่ให้เราใจเย็นในการทำงาน ในการทำหน้าที่ให้ชัด แปลงใจทยอยให้ชัด

จากวีดิทัศน์เป็นการเกริ่นให้เราได้เห็นวาทะ ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องเปลี่ยนวิถีในการทำงาน ผมได้มีโอกาสได้ทำงานกับคุณหมอทั้งสองท่านที่อยู่ในวีดิทัศน์ ต่างกรรมต่างวาระ คุณหมอวิจารณ์ พานิช และคุณหมอประเสริฐ ผลผลิตการพิมพ์ ท่านเป็นเลขาธิการนิสิตศรีฯ ก่อนหน้านี้ท่านเป็นจิตแพทย์ ทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลเชียงราย ได้ทำงานร่วมกัน ๒ ปีกว่า มูลนิสิตศรีต้องการโรงเรียนจากทั่วประเทศ ๕ โรงเรียนที่ออกแบบจัดการการเรียนรู้แบบ Teach less Learn more มีโรงเรียนที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดระยอง จังหวัดสมุทรปราการ และโรงเรียนอนุบาลสตูล ผมก็ตั้งข้อสังเกตว่า คนที่รู้เรื่องการศึกษาค่อนข้างชัด มักจะไม่ใช้คนในกระทรวงศึกษาธิการ ดังคำพูดของท่านอาจารย์พุทธทาสที่บอกว่า “เราทำงานแก้ไขปัญหาการศึกษาแบบนกไม่รู้จักฟ้า ปลาไม่รู้จักน้ำ” เหมือนนักการศึกษาที่ไม่รู้ปัญหาการศึกษาของประเทศไทย ผมก็ถามคุณหมอว่า “หมอมายุ่งอะไรกับการศึกษา” หมอบอกว่า “เรามีหน้าที่ไม่ต่างกัน วงการแพทย์กับการศึกษาทำงานไม่ต่างกัน ก่อนที่หมอจะวินิจฉัยคนไข้ ต้องมีประวัติผู้ป่วย ต้องเรียนรู้สอบถามอาการของผู้ป่วย และบันทึกข้อมูลต่างๆ จากการประมวลข้อมูลนำไปสู่การออกแบบในการรักษาคนไข้ เมื่อออกแบบเสร็จแล้วผลจากการรักษาจะมีอยู่ ๒ อย่างคือ คนไข้อาการดีขึ้น หาย แสดงว่ากระบวนการรักษาถูกต้อง ได้ผล หรือ คนไข้ตาย อาการแย่ลง แสดงว่า กระบวนการรักษาของผมมีความผิดพลาด มีปัญหา นี่ก็คือสายงานการแพทย์”

ส่วนสายงานการศึกษาก็เช่นกัน ถ้าเรามองเด็กๆ ที่มาโรงเรียน เราดูแลอยู่ในชั้นเรียน เปรียบเหมือนคนไข้ เรามีระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน คุณครูรู้จักนักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมดหรือไม่ จุดเริ่มต้นที่สำคัญของคุณครูคือ ข้อมูลของนักเรียนรายบุคคล ไม่ใช่ทำเพราะเขาสั่งให้ทำ แต่ทำเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา เราต้องรู้พื้นฐานครอบครัว พ่อแม่เป็นอย่างไร รายได้ของพ่อแม่เป็นอย่างไร การเจ็บไข้ได้ป่วย ทักษะคิดต่อการเรียน จุดดีจุดด้อยของเด็ก เราต้องรู้จักทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การออกแบบทำแผนการเรียนรู้ เพื่อให้เขาเปลี่ยนจากผู้ที่ไม่รู้เป็นผู้ที่รู้ ผ่านการจัดการของคุณครู สุดท้ายเมื่อครูจัดการเรียนการสอนเสร็จ นักเรียนก็มีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะ มีคุณลักษณะ นี่คือผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของคุณครู ก็ไม่ต่างจากหมอ นี่คือการตอบคุณหมอประเสริฐบอกเล่าจากการพูดคุย ในระยะเวลา ๒ ปี ที่ทำงานร่วมกันมีการตั้งวง PLC ทุกๆ ๓ เดือน เพื่อพูดคุยกัน

ขอเชิญชวนพวกเราออกบทกวีทางการศึกษา เราเป็นทาสทางความคิดของนักวิชาการมานานแล้ว เราควรจะเลิกทาสทางการศึกษาได้แล้ว เราเป็นข้าราชการที่ดีมาก เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ทำตามที่ผู้อำนวยการสั่ง ที่ทำงานตามที่ผู้อำนวยการเขตบอก สพร. สั่งให้ทำรายงานต่างๆ เราก็ต้องทำ แต่ว่าเราต้องมีจุดยืนของเราในการออกแบบการทำงาน สิ่งที่น่ามาคั่งค้าง นำมาเปลี่ยนแปลงความคิดของคุณ ผมไม่ได้คิดเองแต่เป็นกฎหมายแม่เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไทย คือ กฎหมายเรื่องการบูรณาการการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษา พศ. ๒๕๔๒ กฎหมายนี้มีมานานถึง ๑๘ ปี แต่ทุกคนต่างไม่สนใจไม่นำพาต่อกฎหมายฉบับนี้

ในพรบ.นี้ ถ้าผู้ปกครองศึกษากฎหมายนี้อย่างละเอียดแล้ว ครูทุกคนจะโดนจับทั้งหมด อาจจะฟังดูเครียด แต่ถ้าเราไม่คุยถึงตรงนี้ก็ทำให้เราขยับทำสิ่งต่างๆ ได้ยาก

พบว่า คุณครูไม่ค่อยอ่านสิ่งเหล่านี้ แต่เรากลับไปสนใจนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลาเล่น หรือสิ่งอื่นๆ มากมาย แต่เรื่องนี้เรากลับไม่สนใจ

เรื่องแรกคือ เป้าหมายสูงสุดที่จะไม่ทำให้เราตกเป็นจำเลย เป็นหัวใจสำคัญคือ มาตรฐานที่ ๖ เป้าหมายหลักของการศึกษาของชาติ คือ เราจัดการศึกษาเพื่อมนุษย์ที่สมบูรณ์ เปรียบพร้อมไปด้วย ความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีวัฒนธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข

ถ้าเราตีโจทย์ตรงนี้ไม่แตก เราจะหลงทางเมื่อเราต้องไปจัดการศึกษา ไม่ว่าจะมึนนโยบายอะไรก็แล้วแต่ ถ้าผิดเพี้ยนไปจากตรงนี้ คือไม่ใช่ เพราะฉะนั้นการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นธงที่สำคัญ และจะเปลี่ยนก็ยุคก็สมัยก็ไม่ล่าสมัย ตามวันเวลา ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนาคนให้ทั้งร่างกาย จิตใจ มีปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีวัฒนธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข จะสาระหรือวิชาอะไรไม่สำคัญ เพียงแค่เราไปถึงตรงนี้ได้ นี่เป็นธงที่สำคัญที่เราต้องปักเอาไว้ว่า เราจะไปให้ถึงตรงนี้ จะถามว่าไปอย่างไรไม่ทราบ ต้องหาทางไปเพื่อให้ไปถึงตรงนี้ ถ้าเราไม่ปักธงอย่างนี้ เราก็จะมั่วซั่ว เพราะมีนโยบายต่างๆ มากมายลงมาให้เรา ถ้าเราไม่สร้างเครื่องมือ ไม่ออกแบบภาชนะที่จะต้องรองรับนโยบายอื่นใดอีกมากมายที่ยากจะรู้

ในพรบ. มาตรฐาน ๒๒ เชื่อว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ สามารถพัฒนาได้ และผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนสามารถพัฒนาตัวเองได้ตามศักยภาพเชื่อว่า นักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ เด็กพิเศษเรียนร่วมก็สามารถพัฒนาได้ หลายๆ โรงเรียนไม่ต้องการเด็กไม่ หรือเด็กพิเศษ เพราะเขาเหล่านี้เป็นตัวหาร เวลาที่ผลโอเน็ตออกมา เด็กๆ เรียนไม่เก่งก็มาอยู่รวมกันที่โรงเรียนขยายโอกาส เพราะไปที่ไหนไม่ได้ แต่ถ้าเราเชื่อว่า เด็กทุกคนพัฒนาได้ตามศักยภาพของเขา และจะมีเครื่องมือ ตามแบบที่หมอบประเสริฐบอกว่า เราวัดประเมินไม่ใช่เพื่อเอาคะแนน แต่ให้เทียบเคียงกับพัฒนาการของเขา แต่ละคนมีทุนไม่เท่ากัน เป็นการพัฒนาที่ไม่แข่งขันกับใคร แต่มีความก้าวหน้าในพัฒนาการของตัวเองอยู่ตลอดเวลา

เมื่อชื่อแบบนั้นแล้วเราจะเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง ในมาตรา ๒๓ บอกว่า มีการเรียนรู้ ๓ ระบบ คือ ๑)ในระบบการศึกษา ๒)นอกกระบวนการศึกษา และ๓)การเรียนรู้ตามอัธยาศัย

กฎหมายการศึกษานี้มีความทันสมัยมาก และมีจุดเน้นในการจัดการศึกษา ๓ อย่างคือ

๑)ความรู้

๒)คุณธรรม

๓)กระบวนการ

ที่ผ่านมาไม่มีใครพูดถึงเรื่องกระบวนการ เราอาจจะผิดตั้งแต่มาตรา ๒๒ แล้ว แต่ครูทำแผนเดี่ยวแล้ว นำมาสอนเด็ก ๓๒ คนก็ผิดกฎหมายแล้ว ถ้าเขาไปฟ้องศาลปกครองครูอาจจะมีคดีได้ แต่ยังไม่มีการฟ้อง ในความจริงแล้ว เด็ก ๑ คนก็ต้องมี ๑ แผน เพราะศักยภาพของเขาไม่เหมือนกัน ที่ผ่านมาบางคนอาจจะสอนโดยที่ไม่มีแผนการสอนเลยด้วยซ้ำไป แต่ยังไม่มีการฟ้องร้องเรา

เนื้อหาที่เด็กจะเรียน

๑) เน้นวิชาเกี่ยวกับตัวเอง และความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน สังคม โลก รู้ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง ระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒) เรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน

๓) เรียนรู้ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญา การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔) ความรู้ทักษะ คณิตศาสตร์ ภาษา ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕) ทักษะการประกอบอาชีพ ดำรงชีพอย่างมีความสุข

เราจะต้องสอนในสิ่งเหล่านี้ ให้เด็กได้รู้สิ่งเหล่านี้ แล้วจะเด็กเรียนรู้อย่างไร ซึ่งนี่เป็นหัวใจสำคัญของความเป็นครู ในมาตรา ๒๔ บอกว่า

๑)จัดเนื้อหาสาระตามความสนใจและความถนัดโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละ

บุคคล

๒)ฝึกทักษะกระบวนการคิด ทักษะการจัดการ ทักษะการเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้ความคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ที่ผ่านมามีครูเคยฝึกทักษะเหล่านี้ให้กับเด็กบ้างไหม

มีตัวอย่าง ที่โรงเรียนตะโกละใสเกิดอุบัติเหตุตอนใกล้รุ่ง มีคนขี่รถมอเตอร์ไซด์ชนต้นมะม่วงที่หน้าโรงเรียนเสียชีวิตทั้ง ๒ คน คนขี่มอเตอร์ไซด์ไม่ได้ใส่หมวกกันน็อกแล้วชนต้นมะม่วงจนเปลือกแตก มีเส้นผมติดอยู่ที่ต้นมะม่วง มีเลือดอยู่บนถนนใกล้ต้นมะม่วง เข้าขึ้นมาอาจารย์หุดตีนที่สอนภาษาอังกฤษนำเด็กไปเรียนที่ต้นมะม่วงนั้น เด็กได้กลิ่นคาวเลือด นี่คือการเผชิญสถานการณ์ ทำให้เด็กจำไม่ลืม ทำให้เด็กมีความระมัดระวังซึ่งดีกว่าเราพูดบรรยายเรื่องการเกิดอุบัติเหตุ

การจัดกิจกรรมให้เกิดเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนรู้อย่างผสมผสาน บูรณาการ ที่ผ่านมาเราแยกการเรียนรู้แบบเป็นวิชาๆ เป็นหมวดๆ เราไม่ได้ออกแบบวิธีการทำงานด้วยกัน ไม่ได้สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กด้วยกัน

ให้ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รอบรู้ สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน พบว่ามีหลายเรื่องที่เด็กเก่งกว่าครู

มีคนหลายคนถามผมว่า ทำไมผมต้องทำวิจัย ทำไมต้องสอนให้เด็กอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ทำวิจัย ก็กฎหมายบอกให้ทำแบบนี้ และนี่ไม่ใช่เรื่องแปลก แต่ผมกลายเป็นผู้อำนวยการบ้างอยู่หลายปี หลายคนบอกว่า “แปลก” เพื่อนบอกว่า “ดี มึงทำไปเถอะ แต่กูไม่ทำ” มีหลายที่มาดูงานที่โรงเรียน มีแต่คนบอกว่าดี ทำต่อไป แต่จนถึงตอนนี้ผมก็ยังขาดหุ้นส่วนในการทำงาน

จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของเขา ถามว่าสิ่งเหล่านี้เราทำมากน้อยแค่ไหน

หลักยึดในการศึกษา

- ๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต
- ๒) สังคมมีส่วนร่วม
- ๓) พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดระบบการศึกษา

๑) เอกภาพนโยบาย หลากหลายปฏิบัติ เราสามารถมีวิธีการของตัวเองได้ เพียงแค่ขอให้ถึงเป้าหมายเดียวกัน

๒) กระจายสู่สถานศึกษา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

๓) กำหนดมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ เพื่อประกันว่าการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานใกล้เคียงกันทั่วประเทศ

๔) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาจัดการศึกษา

๕) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน วิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ ฯลฯ

นี่คือการศึกษ เราไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ ถ้าไม่ทำให้การศึกษาเป็นวาระของชาติ ให้เป็นเรื่องของทุกคนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม เป็นหน้าที่ของพวกเรา ของผู้อำนวยการ ของครู ที่ต้องป่าวประกาศให้คนอื่นมาช่วย เราไม่ควรยอมตกเป็นจำเลยเพียงคนเดียว ผมบอกกับที่ประชุมผู้ปกครองว่า ผมไม่รับประกันว่าเด็กที่มาเรียนที่นี่จะต้องเก่ง ผมรับผิดชอบลูกของคุณแค่ ๓๐% ผู้ปกครองรับผิดชอบ ๔๐% เพราะครอบครัวสำคัญที่สุด เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ ที่จะพัฒนาเด็กๆ ก่อนที่จะมาโรงเรียน มีผู้ปกครองบอกว่า จะเอาเวลาไหนมาสอนเด็ก ผมบอกว่าไม่จำเป็นต้องสอนเหมือนครู แต่ให้สอนเรื่องกิริยามารยาท ทักษะชีวิต และอีก ๓๐% ให้ภาคีต่างๆ เช่น บุคคล ชุมชน สถานประกอบการ บุคคลต่างๆ ภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

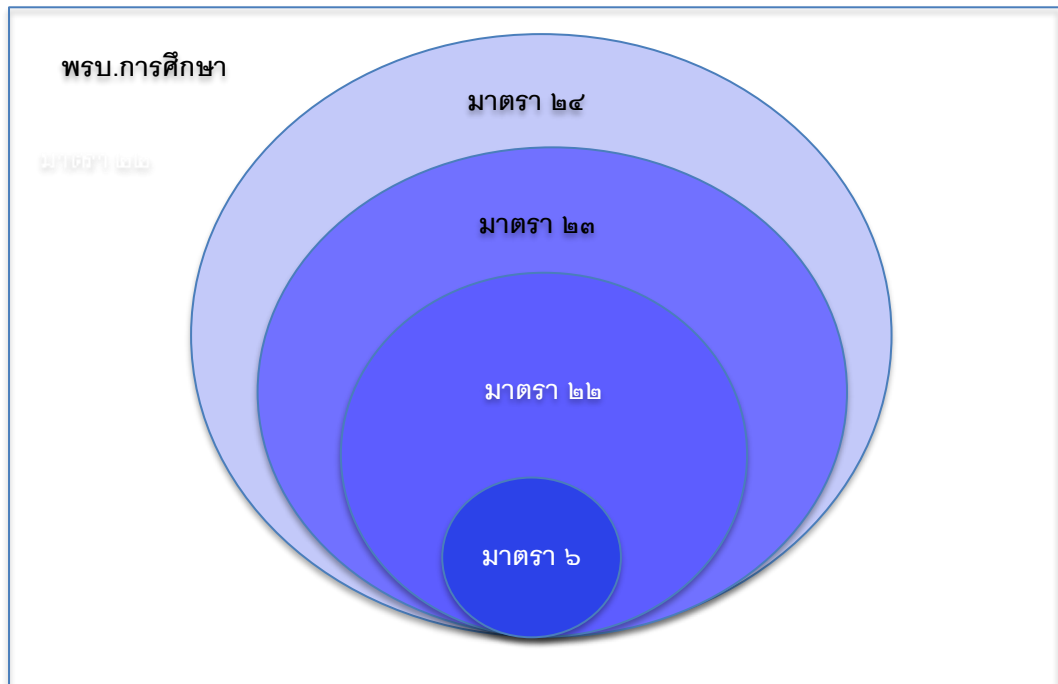
ขอภัยที่ต้องใช้เวลาในส่วนนี้นาน เพราะถ้าไม่คลี่คลายตรงนี้เพื่อทุกคนเกิดความเข้าใจ พวกเราก็จะหลงทิศทาง กฎหมาย พรบ. การศึกษาฉบับนี้ เราถ้าเราไม่ทำตามนี้ เราจะไปทำตามใคร ตอนนีเรากำลังทำผิดกฎหมาย และตอนนี้กำลังมุ่งเน้นเรื่องโอเน็ตซึ่งมันไม่ใช่คำตอบทั้งหมด เราแข่งขันกับใครไม่ได้ ผู้ใครไม่ได้ หลายองค์กรบอกว่า ตอนนีเขาต้องการพนักงานที่สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ สื่อสารกับคนอื่นได้ ธุรกิจ ผู้ประกอบการไม่ได้ต้องการคนเก่งแล้ว แต่ต้องการคนที่สมรรถนะ มีทักษะ คิดใคร่ครวญเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีวิสัยทัศน์ มีกระบวนการคิด นี่คือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ศตวรรษที่ ๒๑

การเปลี่ยนแปลงมีแน่นอน เราอย่างกลัวการเปลี่ยนแปลง แต่เราต้องมีเส้นทางเดินที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงได้ และให้มองการเปลี่ยนว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ผมจึงต้องใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งเราได้เรียนรู้ร่วมกันโดยเฉพาะกับทีมสกว. วิจัยเพื่อท้องถิ่น ทุกคนช่วยกันคิดและปรับเรื่อยมาจนได้เป็นหลักกระบวนการเรียนรู้ มีหลายคน หลายโรงเรียนได้เลิกไปแล้ว เพราะเหนื่อยและหนัก ซึ่งเปรียบเหมือนภาชนะที่มีขนาดใหญ่ที่รองรับทุกนโยบายได้

เรื่องที่ทำนี้มันอธิบายกับคนอื่นให้เข้าใจได้ยาก ต้องใช้เวลา

ผมบอกทางมูลนิธิสยามกัมมาจลว่า ผมไม่อยากทำงานนี้ เพราะเหนื่อยมาก งานเยอะไม่มีเวลา ผมไม่รู้ว่าคุณท่านอื่นจะไหวไหม เอา/ไม่เอากับเรา ทางมูลนิธิสยามกัมมาจลบอกว่า ช่วยหน่อย ผมจึงขอว่าถ้าจะทำก็ขออย่างน้อย ๑ ปี ดังนั้นถ้าโรงเรียนทั้ง ๓ โรงเรียนบอกว่าไม่มีพื้นที่ในการทำงานเรื่องนี้ ผมก็ไม่เสียใจ ที่โรงเรียนตะละโละใส ผมขอพื้นที่ในการทำงานตรงนี้ ที่อื่นเรียน ๑๐๐๐ แต่ผมทำไว้ ๑๒๐๐ เพื่อให้มีเวลาทำโครงการฐานวิจัย ๕ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่เมื่อย้ายมาทำงานที่โรงเรียนอนุบาลสตูล ตอนแรกก็เป็นเรื่องยากมาก ตอนนีได้เวลา ๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในการทำงานวิจัย ผมทำงานนี้อย่างจริงจังจนตอนนี้ไม่มีคนย้ายเข้ามาทำงานที่นี่แล้ว เพราะการทำงานที่นี่ต้องเป็นครูที่ทำงาน ๒๔ ชั่วโมง โรงเรียนนี้ถ้าปิดเทอมครูที่นี่ไม่ได้ดีใจ เพราะต้องทำงานเหนื่อยกว่าตอนเปิดภาคเรียน

ปัญหาการศึกษาเป็นปัญหาที่หนักมาก ดังนั้นทุกคนต้องออกแรงร่วมกัน ทำด้วยกันจนตาย
ไปกันข้างหนึ่ง

อาจารย์หรรณ หัสมา

อาจารย์สุทธิ กล่าวว่าคนที่รู้เรื่องการศึกษาดี ไม่ใช่คนในวงการศึกษา แต่กลับเป็นหมอ หมอ
รู้ดีกว่าคนในวงการศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เพราะ หมอรักษาคน ครูก็สอนเด็ก แต่ครูไม่ค่อยให้
ความสำคัญกับผลผลิตที่เรารับผิดชอบ ครูเป็นผู้สร้าง หมอเป็นผู้ซ่อม ใครเป็นคนที่สำคัญ
ต่างประเทศให้เครดิตกับผู้สร้าง เพราะที่นั่นเขาจริงจัง ถ้าเราให้ความสำคัญกับเด็ก หมอศึกษาคนไข้
เป็นรายบุคคล เพื่อให้รักษาได้ถูกต้อง แต่การศึกษาไม่ได้ทำแบบนั้น เด็กมีความแตกต่างกัน เราก็
ศึกษาเป็นรายบุคคล เราก็จะแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง

อาจารย์สุทธิพูดถึงเรื่อง พรบ. ว่า ถ้าผู้ปกครอง มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาไปฟ้องร้อง
ศาลปกครอง ครูจะติดคุกกันหมดเพราะเราทำผิดพรบ. มาโดยตลอด โดยเฉพาะมาตรา ๖ ที่เน้นให้
ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ถ้ามว่าสมบูรณ์อย่างไร เราก็ไปดูที่มาตรา ๒๒ ซึ่งบอกว่า เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ ตามศักยภาพของเขา พัฒนาอย่างไร เราก็ไปดูที่มาตรา ๒๔
ที่เน้นเรื่องการจัดการเรียนรู้

- เรียนรู้อย่างมีความสุข (เมื่อทำกิจกรรม “ตามล่าหาฝัน” เรามีความสุข เราไม่ถูกบังคับ เรา
สนุก ถ้าเราเรียนรู้ในสิ่งที่เราอยากรู้ เราจะมีความสุข)
- เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพราะเขาอยู่ในสังคมที่ต้องแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่าง
กัน
- เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

- เรียนรู้แบบองค์รวม เน้นการบูรณาการ ไม่แยกส่วน
- เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ของตัวเอง เด็กสามารถค้นหาวิธีการที่เหมาะสมกับตัวเองได้ เช่น ในวิชาคณิตศาสตร์ มีวิธีการมากมายที่นำไปสู่คำตอบ

เมื่อสักครู่ เราได้รับฟังมุมมองของผู้บริหารแล้ว ตอนนี้อยากมารับฟังครูผู้สอนที่จัดการเรียนการสอนโครงการฐานวิจัยมานาน และปัจจุบันแม้จะเกษียณแล้วก็ยังคงทำงานนี้อยู่อย่างต่อเนื่อง

อาจารย์หุดดิน อุตมา

เป็นครูมา ๒๕ ปี เป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ๕ ปี เป็นที่ปรึกษาโรงเรียนอีก ๕ ปี สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดคือการเรียนรู้ สนใจระบบสมองของคน สนใจเรื่องจิตใจของคน และได้พยายามทดลองทำด้วยตัวเอง สิ่งหนึ่งที่เริ่มต้นที่โรงเรียนตะละใส ไม่คิดว่าทุกวันนี้จะมีคนสนใจ สิ่งที่ทำตอนนั้นเป็นแรงบันดาลใจภายใน อาจารย์สุทธิก็ไม่คิดว่าจะได้ผลขนาดนี้ เป็นการทดลอง

บางที่เรามักจะทำตามทฤษฎีที่เรียนมา แต่เราไม่ได้เคยได้คิดถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของเราเอง เรามักจะคัดลอกมา ซึ่งทำให้ครูสับสน อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดที่เราค้นพบ เราต้องค้นหานวัตกรรมที่ดีที่สุด ที่เราค้นพบในฐานะที่เป็นครูมืออาชีพให้เจอ

เมื่อ ๒๑ ปีที่แล้ว ผมมีโอกาสเป็นตัวแทนไปอบรมที่ออสเตรเลีย ไปดูศึกษาดูงาน ดูกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ **สิ่งแรกที่เขาให้เราไปดูคือ เด็กเรียนรู้อย่างไร** ซึ่งในเมืองไทยไม่มี เราเพียงแต่คิดว่าเราจะสอนอย่างไร เขาบอกว่าถ้าเราไม่รู้ว่าจะเด็กเรียนรู้อย่างไร เราจะเป็นผู้สอนที่ดีไม่ได้ ไม่มีทางที่จะสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องดูธรรมชาติของเด็ก เพราะฉะนั้นเขาพาไปดูเด็กเล็กๆ เด็กพูดคำว่า “mom” และพูดซ้ำๆ เราต้องรู้ว่าเด็กต้องการอะไร เด็กเรียนรู้อย่างไร สมองเขาเป็นอย่างไร

ผมถามผู้บริหารที่นั่นว่า อะไรคือความเสี่ยง อะไรคือสิ่งที่คุณกลัวในการทำงาน เขาบอกว่า เขากลัวว่าคณะกรรมการสถานศึกษาไม่จ้างเขาต่อ ถ้าไม่มีผลงาน หรือผลงานไม่ดี ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งที่นั่นเขาให้ออก ถ้าผู้อำนวยการต้องการคอมพิวเตอร์ ๓๐ เครื่อง คณะกรรมการสถานศึกษาก็จะต้องไปสรรหามาให้ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม ระบบการศึกษาที่นั่นเข้มแข็งมาก

ที่จีน ยูนาน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สอนห้องละ ๖๐ คน คาบหนึ่งมี ๔๐ นาที **๑๐ นาทีแรกให้เด็กอ่าน ซึ่งจริงๆ แล้วเด็กอ่านมาจากบ้านแล้วเพราะมีการแจ้งล่วงหน้าก่อนว่าจะเรียนเรื่องอะไร ๒๐ นาทีต่อมาคือการแบ่งปัน (sharing)** เล่าให้ฟังว่าแต่ละคนคิดอย่างไร แต่ละคนจะมีมุมมอง มีมิติ ห้องเรียน ๖๐ คนจะมีการแบ่งกลุ่มย่อยแล้วมีคนนำเสนอ เห็นว่าเรื่องเดียวจะมีความคิดหลากหลายมากซึ่งเด็กจะแลกเปลี่ยน สดท้าย ๑๐ นาที ครูจะเพิ่มเติม ดังนั้นครูจะต้องเน้นในเรื่องหา การเรียนรู้จะมีความสมบูรณ์มาก

ที่เนเธอร์แลนด์จะเอาความฝันเป็นตัวตั้ง เด็กมีความฝันที่จะเป็นอะไร ครูจะไปถามพ่อแม่ว่าเห็นด้วยหรือไม่ที่ลูกคุณมีความฝันแบบนี้ ครูจะมีความตั้งใจที่จะทำให้เด็กทำตามความฝัน

เป็นอาชีพนั้นให้ได้ จะมีการส่งต่อไปเรื่อยๆ ครูและโรงเรียนต้องทำหน้าที่ให้เขาเป็นหมอ วิศวกร ตามที่ฝันให้ได้ นี่คือความเป็นสุดยอดของที่นี่ เด็กที่นั่นเป็นเด็กที่มีความสุขที่สุดในโลก ไปโรงเรียน เหมือนไม่ได้เรียน เด็กจะเล่น ครูก็จะช่วยเด็กทำสิ่งต่างๆ ห้องเรียนจะเด็ก ๓ คนต่อ ครู ๒ คน แต่ค่าเรียนแพง เขาจะเอาความฝันเป็นตัวตั้ง

ที่สิงคโปร์ ใช้ Active Learning ใช้หนังสือ เทคโนโลยีและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ดีที่สุด จนตอนนี้เขาจะขายสื่อเหล่านี้ เรากำลังจะเรียนรู้กับเขา

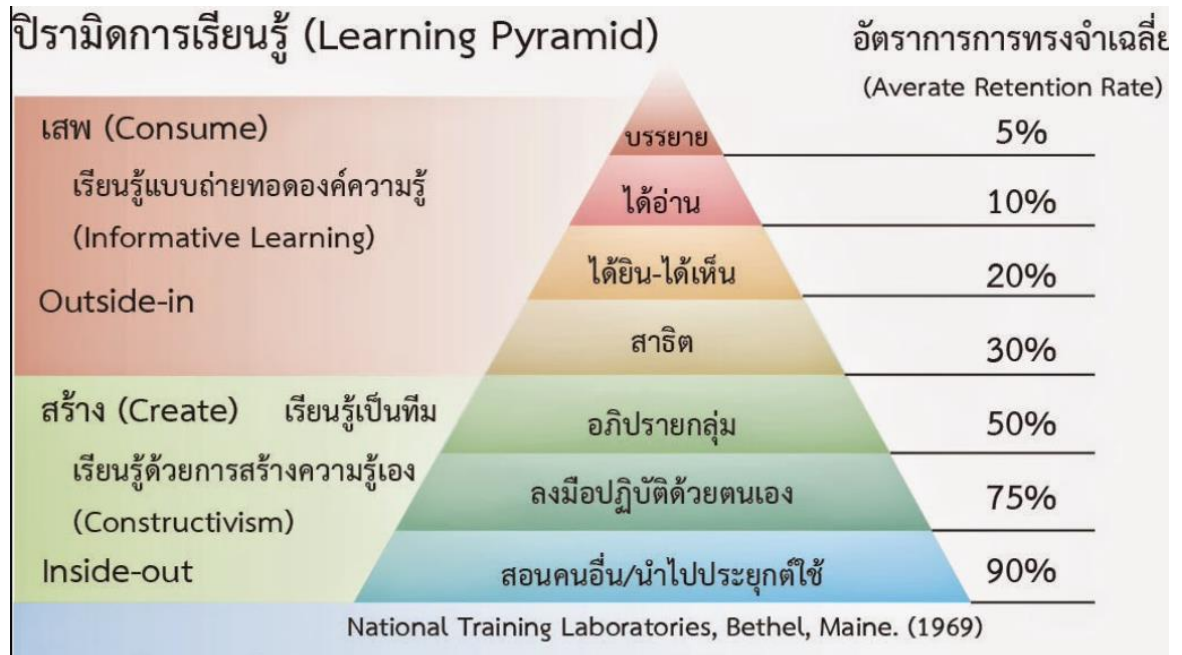
ที่มาเลเซีย ผมชอบมาก นักเรียนของเขาจะมีการยกมือถามครูทุกคน ถ้าเป็นนักเรียนของเราจะไม่ยกมือถาม ผมเพิ่งไปบรรยายให้นักศึกษาปริญญาโทที่เมืองไทย เมื่อบรรยายจบมีคนถามแลกเปลี่ยนแค่ ๒ คน ผมเศร้ามาก เพราะการศึกษาไทยเป็นแบบ passive

เมื่อพูดถึงไทยแลนด์ ๔.๐ ยุค ๑.๐ คือเกษตร ๒.๐ คือเกษตรหรืออุตสาหกรรมเบา ๓.๐ อุตสาหกรรมหนัก โรงงานมากมาย ๔.๐ เป็นยุคของความรู้ สังคมความรู้และนวัตกรรม อะไรก็ตามเราจะพูดว่า “นวัตกรรม” ถ้าประเทศไทยยังคิดเพียงแค่ ๔.๐ มองไม่ข้ามพ้น เราก็จะติดกับดัก อย่าลืมว่าการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ เมื่อมองในอีกมุมหนึ่ง มีเทคโนโลยีสูงมาก แต่มีคนไม่กี่ตระกูลที่จัดการเรื่องเหล่านี้ เท่ากับว่าคนกลุ่มนี้เป็นคนกำหนดชะตากรรมการศึกษาการเรียนรู้ของคนทั้งโลก ในต่างประเทศมีหลายกลุ่มที่เรียกร่องเรื่องเหล่านี้ เขาบอกว่ายิงใช้อินเทอร์เน็ตเร็ว ชีวิตที่มีทุกอย่างเร็ว เราจะยิ่งตายแล้ว ร่างกายเราจะเสื่อมเร็ว

วันนี้เราพูดถึงสังคมความรู้ ครูก็ต้องมีนวัตกรรม ผมมองข้ามเลยไปที่ ๕.๐ **คือสังคมปัญญา ข้ามพ้นความรู้และนวัตกรรม คนจะต้องรู้เท่าทันถึงพิษภัยต่างๆ ถึงความเสี่ยงของชีวิตและโลก** ตอนนี้เรากำลังตีמד้ากับเทคโนโลยี แต่ไม่มีใครพูดถึงผลของมันในอนาคต ดังนั้น **สังคมปัญญา ต้องเป็นสังคมที่รู้สำนึก ตื่นรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์โลกที่อยู่ในทุนนิยม** เรื่องน้ำที่จะเป็นปัญหาในอนาคต ต่อไปจะเป็นสงครามน้ำ ไม่ได้เป็นเรื่องสงครามน้ำมันอีกต่อไป ๖.๐ เป็นสังคมแห่งความดี ซึ่งตรงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผมต้องการข้ามพ้นจาก ๔.๐ เป็น ๖.๐ ให้เป็นสังคมที่แบ่งปันความดี ที่พอเพียง ไม่มีความเสี่ยง ที่อยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมเสมอภาค **เราจะข้ามได้หรือไม่ อยู่ที่การศึกษา** ปัญหาที่ยังทำไม่ได้ตอนนี้เพราะยังมีคอร์รัปชัน และมีระบบอุปถัมภ์ที่เขาผลประโยชน์ชนให้พวกตัวเอง กระทรวงศึกษาของอยู่ภายใต้ระบบนี้ อีกอันหนึ่งหนึ่ง คือความอ่อนแอของระบบครอบครัว ไม่มีความอดทน ไม่มีระเบียบวินัย จิตสำนึก คุณธรรมความดีที่มีน้อยลง เพราะเป็นสังคมวัตถุนิยม

สิ่งสุดท้ายคือวิธีคิด mind set เราสะสมสิ่งที่ไม่ดีมายาวนาน กระบวนการประชาธิปไตย ในเรื่องของการเมือง ระบบรวมศูนย์อำนาจที่ทำให้ทุกคนเศร้า เรามีความเศร้าที่สะสมในจิตใจในสมอง เมื่อเราจะคิดทำอะไร ประสบการณ์เดิมที่เราเจอจะเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกท้อแท้ถดถอย เราจะต้องสร้าง mind set ใหม่ ในการศึกษาที่เช่นกัน ในกระบวนการเรียนรู้ถ้าเราสอนโดยการบรรยาย พูดให้

เด็กฟังจะเด็กจะได้แค่ ๕% เราจะขาดทุนถึง ๙๕% ถ้าเราให้เด็กอ่าน เด็กจะได้ ๑๐% ถ้าเราให้เด็กดู เด็กจะได้ ๒๐% ถ้าเราสาธิต เด็กได้ ๓๐% การอภิปรายกลุ่ม เด็กได้ ๕๐% ซึ่งอันนี้ถือว่าไม่ขาดทุน แต่จะให้ดีคือการที่让孩子ลงมือปฏิบัติ ทดลองทำเด็กจะได้เรียนรู้มาก เหมือนเช่นที่ประเทศฟินแลนด์ ที่ให้เด็กๆ เรียนรู้ผ่านการทำ แล้วค่อยให้ทฤษฎีตามมภายหลัง และถ้าจะให้ได้๙๐% คือต้องสอนคนอื่น ถ้าจะให้ได้ ๑๐๐% ก็คือการทำโครงการการทำวิจัย

ในยุคนี้ผมอยากจะเสนอว่า

- ทำอย่างไรให้เราเป็นคนที่มีความ**คิดสร้างสรรค์** กระบวนการเรียนรู้ของญี่ปุ่นไม่ได้หาคำตอบ แต่กระบวนการที่ได้มาของคำตอบสำคัญกว่าคำตอบ เป็นการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ พยายามหาว่ามีวิธีไหนบ้างที่จะทำให้ได้คำตอบ เน้นกระบวนการ
- ทำอย่างไรให้เป็น**นวัตกรรม** ครูต้องสร้างนวัตกรรมให้ได้
- ทำอย่างไรให้เป็นผลลัพธ์ ผลผลิตที่มี**คุณภาพ**

อาจารย์หรรณ หัสมา

อาจารย์หุดดินได้สรุปให้เราฟังว่า เราสอนอย่างไรให้เด็กได้รับ ๑๐๐% เน้นที่การวิจัย ซึ่งเราก็ได้พิสูจน์มาแล้ว

ตอนนี้เราไปที่ผู้สนับสนุนซึ่งเป็นองค์กรภายนอกระบบการศึกษา เขามองเราอย่างไร เขาคาดหวังอย่างไร ทำไมเขากล้าลงทุนลงแรงมาช่วยเรา เขาคิดอย่างไร

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์

ได้คุยกับท่านผอ.สุทธิ ท่านได้คิดทบทวนไปมาแล้วจึงจะใช้ชื่อโครงการนี้ว่า **“ยึดศาสตร์ของพระพระราชารเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑”** เป็นโครงการฐานวิจัย ทั้งนี้เราก็ไม่ใช่ นักวิชาการแต่ได้ทำงานเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา เลยอยากเล่าเรื่องหลาน ก่อนที่จะคุยเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือเรื่องโครงการฐานวิจัย

เมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว หลานชอบเล่นเกมไปเกมอน เราก็สงสัยว่าทำไมหลานเล่นๆ เรียนหนังสือ เสร็จก็ยังคงนั่งเล่นไปเกมอน เล่นเป็นชั่วโมง ๒ ชั่วโมง เราก็ไปนั่งด้วยแล้วถามว่า “อาเล่นด้วยสิ เป็นอย่างไร” หลานบอกว่า “มันสนุกนะอา ได้เดินทาง ได้เจอเพื่อนต่างๆ แล้วก็เปิดร้านของด้วยนะ ได้เจอสถานการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ เยอะมาก ได้ไปพักตามสถานที่ต่างๆ ได้ไปเข้าป่า ได้ไปในเมือง เราก็ไม่ว่าแต่ก็สงสัยว่าทำไมว่าพ่อแม่ถึงปล่อยให้ลูกเล่นเกมนานจัง ไม่ว่าอะไรลูก ผ่านมาอีก ๓-๔ ปี เรายังใช้โทรศัพท์มือถือราคา ๙๐๐ บาท ส่วนหลานใช้สมาร์ทโฟน เราสงสัยว่าทำไมต้องซื้อสมาร์ทโฟนให้ลูกใช้ ไปถามหลาน เขาก็บอกว่า อาไม่รู้อะไร เขาไม่ได้เรียกว่า Cell phone เขาเรียกว่า Memory Stick ทำอะไรอย่างอื่นได้ตั้งมากมาย เราก็โอเค แต่ก็คิดว่าตามใจลูกจัง ปล่อยให้ไป ผ่านมา ๒๐ ปี หลานก็เริ่มทำงาน เขาก็ชอบสมัครเอง เรียนจบแล้ว เขาสมัครทำงานที่ DHL ซึ่งเป็นบริษัทขนส่งข้ามประเทศ เขาเลือกบริษัทนี้เอง เขาบอกว่ามันตรงกับที่เขาเรียนวิศวะอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถทำงานเกี่ยวกับโลจิสติกส์ได้ดี เขาทำงานก็ฝึกงานอยู่เป็น MT อยู่ ๔-๕ ที่ พอจะบรรจุก็ถาม “ว่าเป็นอย่างไรบ้าง” เขาบอกว่า “ลาออกแล้ว” เด็กยุคใหม่ทำงานได้ไม่เท่าไร ก็ลาออก ไม่อดทนเลย ถ้าเป็นเราจะค่อยๆ เรียนรู้ไป ลองทำไป แล้วก็อดทน เราก็ถามว่า “แล้วจะเอาอะไรกินล่ะ” เขาบอกว่า “ตอนนี้ขายของทางe-bay ขายตุ๊กตาไปเกมอนมือสองซึ่งมีรายได้ต่ำสุดประมาณ ๓๐,๐๐๐-๔๐,๐๐๐ ต่อเดือน บางเดือนก็ได้เป็นแสน เฉลี่ยแล้วได้เดือนละ ๕๐,๐๐๐-๖๐,๐๐๐ เราถามว่า “อาทำแบบนี้บ้างได้ไหม” หลานบอกว่า “อาทำแบบนี้ไม่ได้หรอก อาไม่มีความรู้”

ให้ทุกคนลองมองว่าเด็กยุคนี้ต่างกับพวกเรามากเลย เมื่อเขาเล่า เขาก็มีคำถาม เด็กคนนี้เล่นอะไรไร้สาระ ไม่รู้จักกินไม่รู้จักนอน พ่อแม่ไม่รู้จักระมัด แต่ล่าสุดท้ายเขาก็ทำเป็นอาชีพได้ เขาสร้างรายได้ได้ มันแสดงให้เห็นอะไร ทุกคนคิดว่าสิ่งนี้กำลังแสดงให้เห็นอะไรบ้าง

ครู: หลานด้วยความชอบ ได้ทำในสิ่งที่ตนเองรัก ชอบ รู้ในสิ่งที่ตัวเองทำ คนอื่นอาจมองว่าไร้สาระ แต่เขาก็ภูมิใจและมันมีค่าสำหรับเขา จนเขามีรายได้

ครู: หลานได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำในสิ่งที่ชอบ ได้เรียนรู้จนเป็นอาชีพของตัวเอง

“ความรู้” ในยุคนี้สมัยนี้ ถึงเราไม่สอนเขา เขาก็เรียนรู้เองได้ มีความรู้อยู่มากมาย เพียงแต่ว่าใครจะสามารถจับความรู้ขึ้นมาทำประโยชน์ได้ มีหลายคนเล่นเกมแล้วก็ไม่นอน บางคนถูกหลอก มีปัญหามากมาย ยุคเทคโนโลยี ยุคของความรู้นี้ ในเมื่อความรู้นั้นมีจำนวนมากและกว้างขวาง สิ่งที่เราต้องทำทั้งทางบวกทางลบ แล้วเราที่เป็นคุณครู จะสอนความรู้หรือจะช่วยให้เขากรอง

ความรู้ หรือทำให้เขามีความสามารถที่จะหยิบจับความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ อันไหนจะมีความสำคัญมากกว่ากัน ณ วันนี้ เนื้อหาความรู้อาจจะไม่ใช่คำตอบ ถ้าเราจะสอนให้เขาหยิบจับความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ เขาอาจจะสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาสร้างประดิษฐ์อะไรบางอย่างที่มีประโยชน์ เช่น เด็กที่อีสานต้องไปช่วยพ่อแม่ฟันปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เขาต้องแบกสิ่งหนักๆนี้ตลอดเวลา ชั่วโมงโครงงานวิทยาศาสตร์เขาจึงคิดเป็นเครื่องที่สามารถเข็นและฉีดพ่นได้ ทำให้ไม่ต้องแบกสิ่งนั้นเวลาไปใส่ปุ๋ยในนา

ความรู้หาง่าย แต่เราจะทำอย่างไรให้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ หากจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ความรู้นั้นก็ต้องเป็นความรู้ที่ลึกมากพอ กว้างพอ

นอกจากเรารู้เรื่องที่เราทำ เราต้องมีความรู้เรื่องอะไรอีกงานนั้นจึงจะสำเร็จ แคร้รู้ลึก รู้มาก รู้กว้างเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำพอหรือไม่ บางทีเราไม่รู้ศักยภาพของตัวเอง เราไม่รู้ว่าจะทำอะไรได้ อะไรทำไม่ได้ ทำให้ไม่พอดีกับศักยภาพของตัวเอง นอกจากรู้รอบแล้ว เราต้องรู้ศักยภาพของตัวเอง ทำในสิ่งที่ตัวเองทำได้ นอกจากนี้เราต้องรู้กระบวนการทำงาน เช่น วิธีการส่งของ แล้วถ้าลูกค้าไม่โอนเงินให้เขาจะทำอย่างไร เขามีวิธีป้องกันความเสี่ยงอย่างไร เขามีวิธีประเมินความเสี่ยงในสิ่งที่เขาทำได้อย่างไร เพราะฉะนั้นทั้งหมดนี้มีความรู้ รู้จักศักยภาพของตัวเอง ทำได้พอดีกับสิ่งที่ตัวสามารถทำได้ แล้วเขาจะต้องตั้งคำถามเรื่อยๆ ไป ความเสี่ยงในการขายไปगेมอน แล้วถ้าสักวันหนึ่งเขาไม่สามารถขายไปगेมอนได้เขาจะทำอะไร เขาจะทำอย่างไร ต้องมีวิธี เขาทำอย่างอื่นได้หรือไม่ สิ่งเหล่านี้เรียกว่า การสร้างภูมิคุ้มกัน มีการประเมินความเสี่ยง รู้ว่าความเสี่ยงมีอะไร เราจะป้องกันความเสี่ยงนั้นได้อย่างไร

สุดท้ายนี้ ความมีเหตุมีผล ทำไมเขาจึงเลือกทำไปगेมอน เพราะเขามีความรู้ เขาศึกษามาเยอะ ในการตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ เพื่อไปสู่ความสำเร็จ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอะไรยากหรือยากเกินไปกว่า เรามีความรู้ รู้ลึก รอบรู้ ละเอียดรู้และเราก็สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ เหตุผลหนึ่งก็คือการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ และเหตุผลในการตัดสินใจ “ทำไมถึงทำ ทำไมถึงไม่ทำ สิ่งสำคัญก็คือตัวเองได้อะไร ผู้อื่นได้อะไร ทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์หรือไม่” ถ้าคนอื่นเดือดร้อน เราเดือดร้อนก็ไม่ทำ ถ้าทำแล้วได้ประโยชน์เราก็ทำ ให้เป็นการตัดสินใจที่มีคุณธรรมมาเกี่ยวข้อง

อยากจะพูดถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับการตัดสินใจอย่างง่ายๆ หลังจากที่เราไปเยี่ยมชมมาหลายโรงเรียน เมื่อถามว่า เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ครูตอบได้หมด พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้และคุณธรรม ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ๔ มิติ มิติสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เราสามารถตอบได้หมด แล้วทำได้อย่างไร คำตอบคือ มีฟาร์มให้เด็กเลี้ยงไก่ เด็กเลี้ยงอย่างไร คำตอบคือ ไปให้อาหาร แบ่งหน้าที่กันไปให้อาหารเช้า-เย็น แล้วเด็กได้อะไร คำตอบคือ เด็กได้ความรับผิดชอบคือเด็กมีคุณธรรมแล้ว เด็กได้รู้ว่าให้อาหารไก่อังไง ถามว่าแล้วอัตราแลกเนื้อไก่อเป็นอย่างไร คำตอบคือ อะไรคะ เด็กไม่รู้เด็กไม่ได้ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เกษตร ไม่ใช่การทำกิจกรรมฐาน แต่เป็นกระบวนการที่ตอบโจทย์ ถ้าเราสามารถตั้งคำถาม มีความรู้ที่จะทำ มีความพร้อมที่จะทำหรือยัง มีความรู้เรื่องอะไรบ้าง รู้จักตัวเองไหม คิดว่าตัวเองทำได้หรือเปล่า เพื่อนมีความสามารถอะไร เพื่อนเก่งอะไร แล้วจะแบ่งงานกันอย่างไร จะทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ วางแผนอย่างไร

เราต้องคิดชุดคำถาม ท่านอาจารย์ศิลาเกษมณีได้คิดไว้ให้แล้ว ซึ่งจะไม่หนีคำถามที่ว่า รู้มากพอไหน พร้อมไหมที่จะทำ กระบวนการทำงาน จะทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะถามว่า ทำไม่ถึงสำเร็จ ทำไม่ถึงไม่สำเร็จ ซึ่งเป็นกระบวนการถอดบทเรียนแล้ว เพื่อให้เด็กเห็นกระบวนการการทำงานของตัวเอง และสุดท้ายเขาก็จะเห็นว่า จะทำงานต้องมีความรู้ก่อน จะทำงานต้องละเอียดรอบคอบ ระวังระวัง ทำงานไม่สามารถทำตามใจได้ เหตุผลต้องรู้ที่มาที่ไป ต้องเห็นประโยชน์ คำว่า “เป้าหมาย” หรือ “ประโยชน์” ขอใช้คำว่า “ประโยชน์” トラบใดที่คนเห็นประโยชน์เขาก็จะทำ ทำไม่เด็กนักเรียนถึงไม่ยอมมาโรงเรียน เพราะว่าเขาไม่รู้ว่าจะเอาวิชาต่างๆ เข้ามาทำให้เกิดประโยชน์ให้กับชีวิตของเขาอย่างไร สิ่งนี้จะเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าทำให้เห็นประโยชน์จะเป็นเหตุผลที่ชัดเจน แต่ว่าจะต้องมีคุณธรรมมาควบคุมกำกับ และมีการประเมินความเสี่ยง จริงๆ การประเมินว่าจะมีอะไรที่เป็นความเสี่ยง เราเตรียมความพร้อมที่จะป้องกันความเสี่ยงนั้นๆ ไว้พร้อมมูลแล้ว จึงเรียกว่า มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ถ้าเราสามารถทำสิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้ง่าย อยู่ในคำถามที่ง่ายๆ จะทำให้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องง่าย

ครูหลายคนถามว่า แค่การถอดบทเรียนพอไหม ตอบว่า**การถอดบทเรียนได้เพียงครึ่งเดียว เพราะเป็นการทำให้เด็กเข้าใจแต่เด็กยังไม่ได้นำมาใช้**

เมื่ออาทิตย์ที่แล้วไป workshop อนุบาลแบบบ้าน เขาให้เราทำตุ๊กตา เราคิดว่าง่ายมาก แค่อานุ่นใส่เข้าไปเราก็คิดว่าเราทำสวยแล้ว คุณครูที่มาตรวจบอกว่า ใช้การไม่ได้ มันนี่ไป เราต้องทำใหม่ถึง ๔ ครั้ง จนเกิดการเรียนรู้ว่าจะต้องใช้ด้ายแบบไหน เย็บแบบไหน ใส่núนแบบไหน เราต้องเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คิดว่าให้นำมาใช้ และถอดบทเรียนกลับไปเข้าใจให้เด็กเข้าใจ ก็ไม่น่าจะเป็นสิ่งที่ยาก

โรงเรียนอนุบาลสตูลได้ออกแบบกระบวนการวิจัย ๑๐ ขั้นตอน เพียงแค่ให้รู้เรื่องรอบตัว ถ้าเด็กรู้เรื่องรอบตัว เด็กสามารถคิดโจทย์ด้วยตัวเอง คุณครูไม่ได้คิดให้ ถึงแม้ว่าคุณครูอยากจะคิดให้คุณครูต้องมีกุศโลบาย อาจจะใช้การเปิดวีดีทัศน์ ชวนคุย หรือพาเด็กไปดูบางอย่าง เพื่อจะนำพาเด็กไปในทางนั้น จากที่ทำงานเคยมีเด็กได้สะท้อนมาว่า จากการเข้าค่ายเศรษฐกิจพอเพียงของมูลนิธิทำให้เขาเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้มากที่สุด **เพราะว่าคุณครูปล่อยให้เขาออกแบบการเรียนรู้เอง ออกแบบที่จะไปพัฒนาน้องๆ ด้วยตัวเอง**

ถ้าเราปล่อยให้เขาคิดโจทย์ ให้เขาทำเองแล้ว จนกระทั่งถึงลงชุมชน การเตรียมตัวนำเสนอ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือหรือเป็นกระบวนการในการที่ทำให้เด็กเรียนรู้ คิดว่าพวกเขาจะพอเข้าใจอยู่

แล้ว แต่ถามว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ตรงไหน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือชุดคำถามที่สอดแทรกในแต่ละกระบวนการ ถ้าบอกให้คุณครูเตรียมเด็กไปเรียนรู้ ครูก็บอกให้เด็กไปเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็จะถามว่า นักเรียนจะไปเรียนรู้เรื่องอะไร พร้อมหรือยังที่จะไปเรียนรู้ มีวัสดุอะไรบ้าง ซึ่งจะสอดแทรกเข้าไปตรงนั้น

เชื่อว่าทั้งสามโรงเรียนคงไม่ถอนตัว เพราะดูจากกระดานที่คุณครูระดมความคิด ครูมีเป้าหมายเพื่อเด็ก ให้เด็กเกิดทักษะชีวิต ให้เด็กได้เรียนรู้มีความสุข เชื่อมันทั้ง ๓ โรงเรียนว่าจะสามารถใช้กระบวนการวิจัยที่ค่อนข้างจะละเอียดและตอบโจทย์ของโรงเรียน ทำให้ประสบความสำเร็จ เชื่อมันทั้ง ๓ โรงเรียนว่าจะทำได้ทีเดียว จะตอบโจทย์ปัญหาของโรงเรียนได้

อาจารย์หรรณ หัสมา

คงไม่ต้องสรุปสิ่งใดแล้ว เพราะว่ามีบทสรุปอยู่ในตัวแล้ว ตอนนี้อย่าก็สมควรแล้ว แต่ถามว่าการเรียนจบเลยหรือไม่ ก็ยังไม่จบ เราเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ใครสนใจเรื่องอะไรเกี่ยวกับการวิจัย คึนนี้จะมีรายละเอียดต่อสำหรับคนที่สนใจ โอกาสนี้ก็ต้องขอขอบคุณอาจารย์หุดดิน อาจารย์สุทธิ คุณศศิณี และผู้เข้าร่วมอบรมทุกท่าน ขอขอบคุณครับผม สวัสดีครับ

สรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ผ่านมา

โจทย์

๑. ท่านรู้สึกอะไร อย่างไร
๒. ท่านมีความรู้ใหม่อะไรบ้าง อย่างไร
๓. ท่านมีแนวทางในการดำเนินงานอะไรบ้าง อย่างไร

ความรู้สึจากกิจกรรมที่ผ่านมา*

- มีความมุ่งมั่น เปิดใจในการรับความรู้ใหม่ๆ ในการทำงานเพื่อบรรลุในการจัดการศึกษา
- ตีใจได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับเพื่อนร่วมอาชีพ
- การทำงานร่วมกัน การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
- เกิดมุมมองที่หลากหลาย สามารถนำไปใช้ที่โรงเรียนได้
- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม
- ได้ปฏิบัติการ การทำงานเป็นทีม ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ
- ความสามัคคีกัน
- ได้รับความรู้ ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ยังไม่รู้
- รู้สึกว่า ตัวเองต้องเตรียมตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
สู่ศตวรรษที่ ๒๑
- รู้สึกว่าตัวเองต้องมีความกระตือรือร้น ตื่นตัวในการทำงาน ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะ
เกิดขึ้น
- รู้สึกภูมิใจที่ได้มีโอกาสได้มาเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ
- มีความมุ่งมั่น มีแรงบันดาลใจที่จะนำความรู้ไปปรับใช้กับเด็กๆ
- อยากได้ความรู้เพิ่มเติม มีเอกสารประกอบ เพราะกลัวจะลืม
- ได้มีแนวคิดที่ดีในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนให้แก่นักเรียน
- มีเป้าหมายในการสอน ในการทำงาน
- มีความคิดว่าต้องเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้
- เรียนกระบวนการเรียนการสอนแบบโครงงานแบบผ่านการวิจัย
- รู้สึกว่า ในการจะเป็นผู้สอนนั้นจะต้องคิดการสอนตามความสามารถ ศักยภาพของแต่ละ
บุคคล
- รู้สึกประทับใจในทีมงานและวิทยากร ประทับใจในกระบวนการจัดกิจกรรม
- รู้สึกว่าวิทยากรมีความตั้งใจที่จะให้ความรู้มาก

- ประทับใจและชื่นชมผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูลที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน
- ชื่นชมความมุ่งมั่นตั้งใจของมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาकारไทยพาณิชย์ และโรงเรียนอนุบาลสตูล ในการร่วมกันจัดโครงการนี้ขึ้นมาเพื่อขยายความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสามโรงเรียน
- เห็นความตั้งใจของทุกคนที่มาร่วมกิจกรรมครั้งนี้
- รู้สึกสนุกสนาน รื่นเริง เป็นกิจกรรมที่ทำหาย
- ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี รู้สึกเป็นมิตร
- รู้สึกพอใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น
- ดีใจที่ได้มาศึกษาดูงานที่โรงเรียนอนุบาลสตูล
- รู้สึกหนักใจว่าจะทำได้ดีหรือเปล่า
- รู้สึกดีใจที่เด็กน้อย และรู้สึกดีที่ได้รับฟังเพื่อการพัฒนา
- สงสัยว่า เราจะนำไปปรับใช้ได้หรือ ถ้าได้ก็คงจะดีนะ
- รู้สึกเครียด ร่างกายไม่พร้อมในการอบรม

ความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

- การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ของนักเรียนสามารถใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงพอร่วมกันได้
- ได้ความรู้จากการฝึก
- รู้เกี่ยวกับพรบ. การศึกษา
 - ได้ความรู้จากมาตรา ๖ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งมีกระบวนการสำคัญมาจากความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเป็นสำคัญ
 - การศึกษาที่ควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรา
 - พรบ.การศึกษา ๒๕๔๒ ทำให้เราเป็นจำเลยได้จริงๆ
 - การวิจัยเป็นกระบวนการที่มีในพรบ.การศึกษา ๒๕๔๒
 - เป็นการทบทวนความรู้เรื่องพรบ.การศึกษา ๒๕๔๒
 - เรากำลังทำผิดกฎหมายการศึกษากันอยู่ทุกคน
- ได้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศต่างๆ
- วิธีการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ที่ต่างจากวิธีการเดิมๆ
 - การทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับแนวการสอนเด็กให้มีศักยภาพ
 - รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรม ขั้นตอนในการนำไปใช้สอนนักเรียน

- ตัวอย่าง วิธีการให้ความรู้กับนักเรียน
- การให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตัวเอง จะเกิดประโยชน์กับตัวเด็กมากกว่าการสอนในชั้นเรียน
- การทำวิจัยในชั้นเรียนและรายละเอียดของกระบวนการจัดการเรียนรู้
- เรียนรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาปรับใช้กับการเรียนการสอน
- เห็นประโยชน์ของการสอนโดยการใช้โครงงานฐานวิจัย
- ครูต้องรู้ข้อมูลของนักเรียนอย่างละเอียดก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- หลักกระบวนการในการทำงานอย่างมีขั้นตอน
- เรียนรู้เกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีให้นักเรียน
- เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ และความรู้พื้นฐานจำเป็นและสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานฐานวิจัยที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
- รูปแบบการจัดกิจกรรมในห้องเรียนที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน คือการให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และครูคอยให้ความสะดวก
- Active Learning
- การพัฒนาการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ ๒๑
- การทำงานเป็นทีม
 - การร่วมกิจกรรมเป็นทีม
 - การร่วมแสดงความคิดเห็น
- การใช้สมาธิสร้างสุข
- วิสัยทัศน์ของระบบการศึกษา
- วิธีการคิดนอกกรอบ การศึกษาแบบนอกกรอบ แต่สามารถทำได้
- ได้รับรู้มุมมองต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาจากคนภายในและภายนอกการศึกษา
- ไม่มีความรู้ใหม่ แต่ได้ทบทวนความรู้เก่า

แนวทางในการดำเนินงาน

- นำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอนในชั้นเรียน
 - ปรับรูปแบบการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามความสนใจ และเรียนรู้อย่างมีความสุข
 - จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ การตั้งคำถาม และการคิดต่างๆ
 - จัดการศึกษาโดยอิงมาตรฐานการศึกษา
 - การสอนโดยการปฏิบัติจริง
 - ออกแบบการสอนให้เหมาะสมตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน

- พัฒนาแผนการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอน
- มีแนวทางที่จะนำไปจัดไว้ในโครงสร้างหลักสูตร
- นำแนวทางในการสร้างความสามัคคี การทำงานกลุ่มไปใช้ในห้องเรียน
- นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการเรียนการสอน
- จะเป็นครูตามพรบ.การศึกษา ๒๕๔๒ กำหนดไว้ให้สมบูรณ์แบบ
- เตรียมหัวข้อที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนและสอนโดยใช้โครงงาน
- จะนำไปปรับการเรียนการสอน แต่คงปรับได้ไม่มาก เนื่องจากได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์นำร่องของ สสวท. อยู่แล้ว
- นำสาระที่ได้ไปประมวล ร่วมคิด ร่วมทำในการดำเนินการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณภาพของผู้เรียน
 - จะกลับไปศึกษาให้ละเอียดอีกครั้ง
 - ที่ผ่านมามีแนวทางในการเรียนการสอนตามหนังสือและสอนให้ห้องเรียนอย่างเดียว
- การดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียง
 - ที่ผ่านมากการดำเนินการเศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียน เน้นการเกษตร และการทำงานที่ทำให้เกิดรายได้เป็นส่วนใหญ่
 - นำความรู้ตามศาสตร์ของพระองค์ท่าน มาสอนให้สอดคล้องในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- การทำงานในองค์กรต้องประกอบด้วยความร่วมมือ ความสามัคคี ควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จึงจะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จได้
 - การวางแผนการทำงาน เน้นกระบวนการและประโยชน์ที่ได้รับ
 - การตั้งเป้าหมาย
 - การประเมินผล
 - ร่วมคิด ร่วมทำเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียน
 - เรียนรู้ซึ่งกันและกัน
 - ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
- จากกิจกรรมที่ผ่านมายังสรุปแนวทางการดำเนินงานยังไม่ได้ชัดเจนนัก

***หมายเหตุ บันทึกข้อมูลจากกระดาษที่ผู้เข้าร่วมอบรมเขียนส่ง

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐

กิจกรรม ชมวีดิทัศน์ เรื่องการสร้างสุขด้วยสติในโรงเรียน(MIO)

โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากกรมสุขภาพให้เข้าร่วมโครงการสร้างสุขด้วยสติในองค์กร(MIO: Mindfulness in Organizations)โดยเริ่มจากพัฒนาครูที่เป็นกลุ่มแกนนำ ขยายผลสู่ฝ่ายบริหาร ครู และนักเรียน

มีการฝึกสติให้กับนักเรียนทุกๆ เช้าก่อนที่จะเริ่มเรียนในวิชาแรก โดยให้นั่งหลับตา ทำสมาธิ ตามคู่มือหายใจเข้า-ออก ใช้เวลา ๓-๕ นาที หรือเปิดเสียงระฆังแห่งสติ ทำให้เด็กสนใจกับการเรียนมากขึ้น มีสมาธิ รู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไรอยู่ คิดอะไรอยู่ คิดก่อนพูด มีความสุขมากขึ้น

มีการเชื่อมโยงลงไปสู่การเรียนการสอน เรื่องคุณธรรมจริยธรรม การทำสมาธิประจำสัปดาห์ ทำสมาธิก่อนเรียนรายวิชา นอกจากนี้ยังขยายผลไปสู่คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง โดยจะมีการทำสมาธิก่อนการประชุมทุกครั้ง

ตอนนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งกิจกรรมนี้ก็สอดคล้องกับนโยบายนี้ และโรงเรียนจะทำให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในองค์กร และจะนำไปขยายผลสู่ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ต่อไป

ฐานการพัฒนาโดยใช้ MIO (Mindfulness in Organizations)

ตน เพื่อการทำงานอย่างมีคุณค่า

ทีม เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

องค์กร เพื่อการพัฒนาค่านิยม/พันธกิจในองค์กร

สรุปบทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้จากเมื่อวาน

- ได้แนวทางที่นำไปปรับเปลี่ยน เช่น การสร้างแรงบันดาลใจ การตั้งเป้าหมายในการเรียนของนักเรียน หรือการสร้างแรงบันดาลใจของคุณ
- ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม เวลาไปสอนก็ต้องใช้กระบวนการกลุ่ม ได้เรียนรู้วิธีการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอน
- บางที่หลายโรงเรียนก็ทำแบบนี้อยู่ แต่เราอาจจะละเลยสิ่งเล็กๆ น้อยๆ บางอย่างไป ถือว่าการมาครั้งนี้เป็นการมาเติมเต็มที่จะนำไปใช้ในโรงเรียน เช่น เรื่องความสามัคคี การสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับนักเรียน
- ต้องขอบคุณมูลนิธิสยามกัมมาจล และโรงเรียนสตูล สิ่งประทับใจอย่างมากคือ การเก็บมือถือ เพราะนี่คือสิ่งเล็กๆ ที่มันทำให้เกิดความห่วงใย ที่อื่นไม่มีใครกล้าทำเช่นนี้ เพราะถ้าตัวครูยังห่วงใยอยู่กับโทรศัพท์ ก็ยากที่จะทำให้ออย่างอื่นสงบๆ ทุกเรื่องเราต้องมีสติ ทุกอย่างก้าวเราต้องมีสติ ยึดมั่นในกติกาของความเป็นครู ความเป็นคนสอนคน

กิจกรรม Check in

- จับกลุ่ม ๕ คนโดยไม่ใช้เสียง
- จับกลุ่มกับคนที่เราไม่รู้จัก หรืออยากจะรู้จัก
- ให้ทุกคนฝึกจับฟังอย่างลึกซึ้ง
 - ไม่พูดแทรก
 - ไม่ตั้งคำถาม
 - พยายามทำความเข้าใจในสิ่งที่เพื่อนสื่อสาร
- โจทย์สำหรับการพูดคุย คือ **เข้านี้รู้สึกอย่างไร**

เล่าแบ่งปันสิ่งที่เพื่อนพูดในวง

- เข้านี้รู้สึกสดชื่น อากาศแจ่มใส ยินดีที่ได้รู้จักกับเพื่อน จะทำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ เมื่อคืนมีบางคนนอนไม่หลับเพราะเปลี่ยนสถานที่นอน สิ่งที่ดีที่สุดเมื่อวาน คือระฆังแห่งสติที่ทำให้เราระลึก มีสติได้
- นอนไม่หลับเพราะมีเสียงดนตรีตลอดคืน กว่าเพลงจะหยุดก็ตีมาก คิดว่าวันนี้เราจะเลิกค่า อาจจะเลิก วันนี้จึงเตรียมพร้อมร่างกายมาอย่างเต็มที่

กิจกรรม **กลุ่มฐานการเรียนรู้**

ชั้นเรียน	ฐานการเรียนรู้	ครูวิทยากร	วิทยากรเสริม
ปฐมวัย	สวนหย่อม	ครูสมใจ ครูซาปิยะ	ครูชอุ่ม พิศาลสินธุ์
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๒	โรงเรียน	ครูเนตร ครูวรรณภา	ครูชญาณิฉัตร สุวรรณศรี
ประถมศึกษาปีที่ ๓-๔	ธรณีวิทยา	ครูอ้อย ครูสุพรรณิณี	นายอับดุลอาซีด หยีเหม
ประถมศึกษาปีที่ ๕	เขาโต๊ะพะญาวัง	ครูฉวีวรรณ ครูประไพ	ครูกมลพร ทิพย์แก้ว
ประถมศึกษาปีที่ ๖	ตลาดสด	ครูเพ็ญศรี ครูสุวิชา	นายประวิทย์ ลัดเลีย
มัธยมศึกษา	ห้องเรียน	ครูแอน ครูอุมาพร	

ตัวอย่างฐาน : ฐาน ป.๑/ป.๒

ครูที่เลี้ยงเล่าถึงสภาพทั่วไปของสภาพชั้นเรียนของโรงเรียนอนุบาลสตูล

แต่ละชั้นปีจะมี ๖ ห้อง ห้องละ ๓๐ กว่าคน มีนักเรียนมาปรับพื้นฐานทั้งเด็กที่เรียนไม่ทันและเด็กที่เพิ่งย้ายมาใหม่ ทุกชั้นปีจะมีครูประจำสายวิชา

โรงเรียนอนุบาลสตูลได้รับการสนับสนุนเรื่อง MIO ดังนั้นก่อนที่จะเรียน ครูทำ MIO ในห้องเรียนกับนักเรียน เพื่อทำสมาธิ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีสติ ครูหัวหน้าทำ MIO กับครูในสาย ทำ MIO ในที่ประชุม ครู ทำ MIO กับผู้ปกครองเมื่อมีเวลาประชุมผู้ปกครอง ให้นักเรียนแนะนำการทำ MIO ให้กับผู้ปกครอง และมีการติดตามผลด้วยว่าหลังจากทำโครงการ MIO แล้วได้ผลเป็นอย่างไรบ้าง นอกจากนี้โรงเรียนยังมีโครงการเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสุดท้ายเป็นการเรียนรู้เรื่องการทำโครงการวิจัย ยกตัวอย่างเช่น ชั้นป.๑ เรียนรู้เรื่องการเพาะถั่วงอก

ที่นี้เดิมจัดให้ทำโครงการวิจัย ๕ ชั่วโมง แต่ตอนนี้เหลือเพียง ๓ ชั่วโมง บรรจอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียน ครั้งนี้เราจะเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว มีการแผนวางไว้ ๑๕ ชั่วโมง ทั้งนี้บริบทของแต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน ที่นี้จัดให้มีการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว เช่น ไปสำรวจบริเวณโรงเรียน ถ้าโรงเรียนของท่านมีต้นไม้ใหญ่หรือบ่อปลา ก็พาไปสำรวจได้

ทดลองทำด้วยกัน

๑. สร้างข้อตกลง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครูและเด็ก

- อาจจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม มีหัวหน้ากลุ่ม ครูอาจจะต้องช่วยนักเรียนแบ่งกลุ่มที่คละเด็กเก่ง กับเด็กไม่เก่ง
- สร้างข้อตกลงในกลุ่ม เช่น ถ้าเราต้องออกไปสำรวจ เราควรปฏิบัติอย่างไร
 - เราต้องไม่วิ่ง
 - เดินเป็นแถว
 - เชื้อฟังหัวหน้ากลุ่ม
- นำข้อตกลงมาอภิปรายในห้องใหญ่ เป็นข้อตกลงของห้อง

*** เด็กป.๑ ยังเขียนไม่ได้ อาจจะทำให้เด็กยกมือขึ้นบอกข้อตกลงแล้วครูเขียนให้ แต่ครูต้องเขียนอย่างละเอียดว่าใครเสนอว่าอย่างไร พูดว่าอะไร

*** **นักเรียนสร้างข้อตกลงเอง โดยที่ครูไม่ได้คิดให้**
- ตั้งคำถามต่อนักเรียนว่า “หากมีคนไม่ทำตามข้อตกลง จะให้ทำอย่างไร”
 - ให้นักเรียนเสนอเอง
 - ครูก็สามารถเตือนนักเรียนได้เมื่อเด็กไม่ทำตามข้อตกลงที่ตัวเองเสนอมา

๒. พานักเรียนออกไปสำรวจพื้นที่

*** โรงเรียนมีการแนะนำบุคคลากรของสายชั้นเรียน แนะนำเจ้าหน้าที่ห้องสมุด คนทำความสะอาด และบุคคลากรฝ่ายบริหารของโรงเรียน

*** มีการตั้งคำถามว่า ถ้าปวดเข้าห้องน้ำ เราจะต้องทำอย่างไร ถ้าหกล้มจะต้องทำอย่างไร ไปที่ไหน ใครอยู่ที่ห้องพยาบาล

*** แนะนำอาคารสถานที่ให้กับเด็ก เป็นการแนะนำอาคาร ห้องเรียน บุคคลากร

*** อาจจะพาไปสำรวจชุมชน รอบๆ บ้านที่ตัวเองอยู่ (ให้ทำเป็นการบ้าน)

*** ที่ผ่านมามาเราให้เด็กเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว ตอนนี้อาจจะให้เด็กมาเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว

→ ซึ่งเป็นเรื่องอะไรนั้น เรามีหน้าที่ถามชวนให้เด็กคิด เป็นคนคอยกระตุ้น

→ มีการทบทวนข้อตกลงกับเด็กเป็นระยะๆ

*** อาจจะสำรวจความสนใจจากเด็กจากการพูดคุยซักถามก็ได้ ไม่จำเป็นต้องออกไปสำรวจนอกสถานที่ หรือสำรวจในโรงเรียนก็ได้ เช่น ถ้าครูบอกว่ากินผักแล้วดี เด็กอาจจะอยากเรียนรู้เรื่องการปลูกผักก็ได้

→ เราต้องถามว่าปลูกผักอะไรดี

→ ให้เด็กๆ ช่วยไปถามข้อมูลจากพ่อแม่ ว่าปลูกผักอะไรดี ต้องใช้ดินพื้นที่แค่ไหน ถ้าเราไม่มีดิน ไม่มีพื้นที่เราจะทำอย่างไร

*** มีการทวนทุกครั้งว่า การออกไปสำรวจเราทำไปทำไม ไปเพื่ออะไร

*** การเรียนรู้โครงงานขึ้นอยู่กับเรื่องที่เด็กสนใจในแต่ละภาคเรียน

เมื่อเด็กออกไปสำรวจแล้ว ทุกครั้งเราต้องมาสรุปบทเรียนกับเด็กว่าออกไปเด็กได้เรียนรู้อะไร เข้าใจอะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จนสุดท้ายเด็กจะต้องทำนิทรรศการแสดงผลงานตลอดทั้งภาคเรียนของตัวเองเพื่อบอกว่าเด็กได้เรียนรู้อะไร เข้าใจว่าอย่างไรบ้าง

ยกตัวอย่างเรื่องการปลูกถั่วงอก เริ่มจากให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องตัวเองก่อน ตั้งแต่ตื่นจนถึงเข้านอน การกิน การขับถ่าย จนมาถึงเรื่องทานอาหาร แล้วพบว่าเด็กๆ ไม่กินผัก แล้วมาสู่มาทำอย่างไรให้เขาอยากกินผัก จนถึงการปลูกผัก และผักที่เด็กๆ เลือกปลูก คือ ถั่วงอก

ตัวอย่างเรื่องการตีไม้ไค้ เด็กสนใจเรื่องการตีไม้ไค้ เด็กมาเล่าว่าไค้ใช้ทำความสะอาดห้องน้ำ จึงให้ผู้ปกครองช่วยส่งคลิปมาให้ดู จากนั้นก็นำไปสู่การเรียนรู้เรื่องส่วนประกอบของไค้ ตีไม้ไค้แล้วผลเป็นอย่างไร

*** ในการจัดการเรียนการสอน เราอาจจะใช้คลิป ใช้เพลง

*** สิ่งที่น่าสนใจกระบวนการเรียนรู้อาจจะเริ่มจากปัญหาที่เด็กเจอ เช่น ที่โรงเรียนมีแฉกนมกล่องให้เด็กเป็นอาหารว่าง ทำให้มีกล่องนมที่เป็นขยะจำนวนมาก เด็กจึงคิดแก้ปัญหานี้ ด้วยการนำกล่องนมที่ใส่แล้วมาแปรรูปเป็นของเล่น หรือเป็นของที่ทำให้เกิดประโยชน์ได้

๓. เมื่อนักเรียนกลับมาแล้วให้มีการชวนเด็กให้พูดคุยถึงสิ่งที่เด็กสนใจ

- บอกใจพทย์ว่า เราไปเดินสำรวจโรงเรียนมาแล้ว นักเรียนสนใจอะไรมากที่สุดให้นักเรียนวาดภาพออกมา
 - เด็กบางคนสนใจทางม้าลาย ว่า “ทำไมเราต้องข้ามทางม้าลาย” แล้วทำไมครูจึงบอกว่า “ถ้าเราข้ามทางม้าลายแล้วรถจะไม่ชน” แต่บางคนบอกว่า “ข้ามทางม้าลายแต่ทำไมยังถูกรถชน” ครูก็ถามต่อว่า “แล้วถ้าเป็นแบบนี้ คนผิดหรือรถผิด แล้วจริงๆ แล้วควรจะเป็นอย่างไร” เราก็ชวนเด็กเรียนรู้เรื่องทางม้าลายได้ ถ้าเด็กสนใจ

*** บางทีถ้าเด็กถาม เป็นครูไม่รู้ ไม่ต้องอายที่จะบอกว่า เราไม่รู้ ขอไปหาข้อมูลเพิ่มเติมก่อน

*** ควรมีการกำหนดเวลาให้เด็กทำงาน เด็กอาจจะยังไม่รู้เวลา อาจจะบอกให้ทำงานถึงเข็มยาวที่เลข ๖ ได้

*** ถ้าพบว่าเด็กบางคนวาดรูปสวย พูดเก่ง นำเสนอเก่ง ลายมือสวย เราก็สามารถต่อยอดทักษะเหล่านี้ให้กับเด็กๆ ครูเป็นแมวมองเสริม พัฒนาการเหล่านี้ให้กับเด็กๆ

*** เมื่อนักเรียนวาดรูปเสร็จ แล้วควรทำอย่างไรกับอุปกรณ์วาดรูปต่างๆ อยากรู้ดี (ให้เด็กเห็นความสำคัญของการเก็บสิ่งของต่างๆ อย่างเป็นระเบียบ ครอบถ้วน)

๔. ให้เด็กนำเสนอผลงานของตัวเอง

- ช่วงแรกๆ อาจจะต้องให้เด็กได้นำเสนอทุกคน เพราะจะได้มองเห็นความคิดที่เป็นเหตุ เป็นผลของเด็กๆ ว่าทำไมเขาถึงสนใจเรื่องนี้
- ถ้าเด็กเล่าจบ ให้ปรบมือ ให้กำลังใจ และพูดเสริมเพิ่มเติมได้
- ต่อไปอาจจะให้เสนอให้กลุ่มย่อย แล้วมีตัวแทนกลุ่มมานำเสนอในกลุ่มใหญ่ก็ได้

๕. ให้เลือกเรื่องที่จะเรียนรู้เป็นโครงการร่วมกัน ๑ เรื่อง

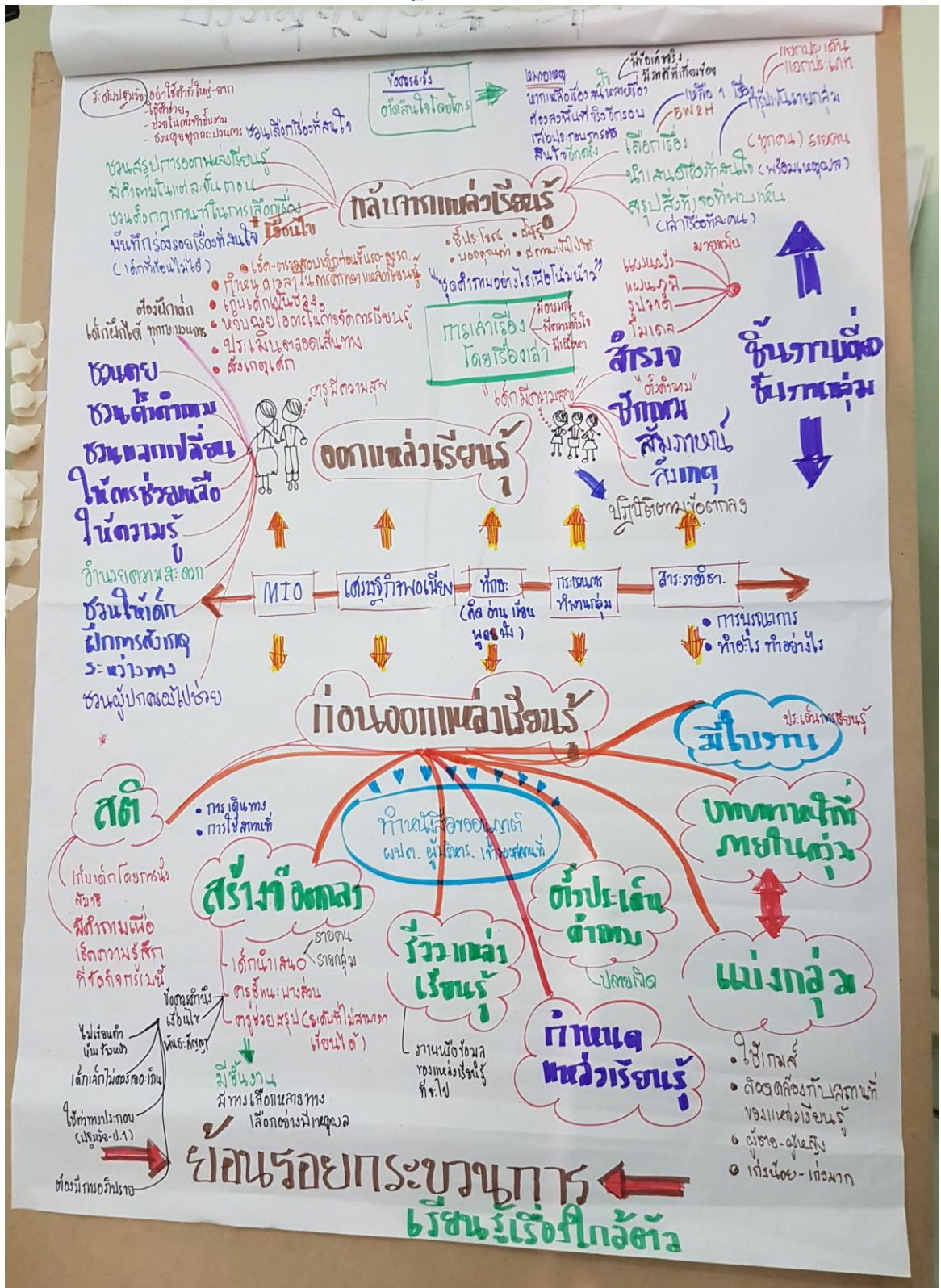
- แต่ละกลุ่มคัดเลือกผลงานที่น่าสนใจ ๑ ชิ้น มานำเสนอในห้องใหญ่
- ตอนที่เด็กนำเสนอ ครูอาจจะเขียนเป็นแผนภาพ และช่วยจัดกลุ่มความคิดให้
- ให้เด็กทั้งห้องเลือกเหลือเพียงแค่ ๑ เรื่องที่เด็กสนใจจะเรียนรู้ร่วมกัน
- ถ้ามหาเหตุผล ที่มาที่ไป ประโยชน์ของเรื่องที่เลือก จนเกิดเป็นมติร่วมกันในการเลือกหัวข้อที่จะเรียนรู้

*** ทั้งหมดนี้เป็นขั้นตอนการหาเรื่องที่จะทำโครงการการวิจัยของนักเรียน ซึ่งตอนนี้เป็นการเรียนรู้ตามสนใจของแต่ละบุคคลอยู่

ข้อสังเกตกระบวนการ

- ผู้เข้าร่วมอบรมไม่สามารถสวมบทบาทเป็นเด็กป. ๑ ได้ ยังติดบทบาทครูที่จะสอนเด็ก
- มีการซักถามในสิ่งที่สงสัยเป็นระยะๆ มีการอธิบายถึงความสำคัญและขั้นตอน ข้อสังเกตของสิ่งที่ทำให้แต่ละขั้นตอน

แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการลงกลุ่มฐาน

ข้อสังเกตคือ

- ผู้เข้าร่วมอบรมมีความลำบากใจที่ต้องสวมบทบาทการเป็นนักเรียน
- สำหรับครูพี่เลี้ยงก็มีความลำบากใจเพราะต้องเป็นทั้งวิทยากรและเป็นครูผู้สอนไปด้วย

ให้แบ่งกลุ่มตามกลุ่มฐาน

โจทย์ : เมื่อครูพี่เลี้ยงพาเราไปลงพื้นที่จริง มีสิ่งไหนที่เราารู้สึกว่าน่าสนใจที่อยากจะแบ่งปันให้คนอื่นได้รับรู้ สามารถวิพากษ์ได้ ชื่นชมได้

กลุ่มชั้นมัธยมศึกษา

- มีการวางกติกาที่จะใช้ห้องสมุด เพื่อให้การใช้ห้องสมุดร่วมกันเป็นไปด้วยดี เด็กๆ จะเสนอกติกาด้วยตัวเอง เช่น 'ไม่นำขนมเข้าไปทาน ใช้หนังสือแล้วเก็บไว้ที่เดิม กำหนดระยะเวลาในการเข้าไปใช้ห้องสมุด'
- เมื่อเข้าไปแล้ว ให้นักเรียนศึกษาเรื่องที่ตนเองสนใจ นักเรียนจะมีเรื่องที่สนใจคนละ ๑ เรื่อง เมื่อนักเรียนมีความสนใจหลายเรื่อง จึงมีการจัดกลุ่มเรื่องที่นักเรียนสนใจ เช่น กลุ่มสนใจเรื่องสุขภาพ เพื่อให้เรื่องมีจำนวนน้อยลง
- ครูจะเป็นคนชวนตั้งคำถาม โดยใช้คำถามปลายเปิด
เช่น ครูตั้งคำถามว่า
 - วิธีการหาปลาหลายวิธีมาก เด็กๆ รู้วิธีหาปลาอะไรบ้าง
 - นักเรียนมีวิธีการประหยัดพลังงานอย่างไร นักเรียนจะได้รับประโยชน์อย่างไรจากการประหยัดพลังงาน
ทำให้มีคำตอบมากมายจากเด็กนักเรียน
- บทเรียนสำคัญ คือ จะทำอย่างไรที่นำบทเรียนที่ได้รับไปปรับใช้กับโรงเรียน
- เห็นประโยชน์ของการตั้งคำถาม ว่าเด็กๆ จะได้รับการกระตุ้น ให้ค้นหาคำตอบมากมาย
- ในฐานะผู้เรียน ให้สะท้อนพี่เลี้ยง
 - คุณครูจะแนะนำแนวทางให้นักเรียนทำ
 - ครูเป็นคนตั้งคำถามให้นักเรียนคิด
 - ครูสองท่าน ช่วยกันทำงานเป็นทีม

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ (โต๊ะพญาวัง)

- มีการสร้างข้อตกลง ก่อนออกไปนอกพื้นที่
 - เราต้องเดินทางไกลโดยรถตู้ การสร้างข้อตกลงจะเป็นการลดความเสี่ยง ป้องกันอันตรายในการเดินทาง
- ตั้งหัวข้อเรื่อง ให้ข้อมูลของจุดที่จะไปศึกษาที่จะไปเรียนรู้ก่อนออกไปนอกสถานที่
 - เราออกไปศึกษาเรื่องอะไร

- การที่ตั้งหัวข้อการศึกษาไปก่อน เพื่อที่เราจะมีประเด็นที่จะเข้าไปศึกษา เราจะได้ไม่ออกนอกประเด็น เพราะพื้นที่โต๊ะพญาวนเป็นพื้นที่กว้าง และมีประเด็นที่หลากหลาย
- ไปเจอบรรยากาศที่ร่มรื่น เย็นสบาย มีภูเขา ถ้า มีสัตว์มากมาย สามารถเดินเล่นออกกำลังกาย เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนสามารถไปจัดกิจกรรมกลางแจ้งได้
- ครูพี่เลี้ยง มีความสามารถสูง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ แนะนำกิจกรรมที่เราจะไปศึกษา ให้เราได้คิด ได้ต่อยอด อำนวยความสะดวกทุกเรื่อง
 - อำนวยเรื่องการเดินทาง
 - ติดต่อวิทยากรในพื้นที่
 - ติดตามเด็กๆ ที่แบ่งกลุ่มไปศึกษาแต่ละพื้นที่
 - ตอบคำถามในสิ่งที่นักเรียนสงสัย

Memo

- ก่อนออกพื้นที่ ครูจะต้องไปสำรวจพื้นที่ก่อนที่พานักเรียนไปนอกพื้นที่ เพื่อดูว่า ระหว่างทางมีอุปสรรคอะไรบ้าง เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน
- ครูต้องรู้ข้อมูลมากกว่าเด็ก เพื่อที่จะตั้งประเด็นที่จะไปศึกษาก่อนลงพื้นที่จริง เพื่อจะได้แนะนำเด็กได้ ทำให้เราสามารถตั้งคำถามชวนให้เด็กคิดได้ ทำให้เด็กมีที่พึ่ง

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ (ตลาดสด)

- มีการตั้งคำถามกับนักเรียนว่า นักเรียนสนใจจะไปเรียนรู้เรื่องอะไรในตลาดสด
 - มีการตกลงประเด็นที่เราจะไปเรียนรู้ก่อนที่จะออกเดินทาง
- เห็นบรรยากาศของตลาดสดสดชื่น เห็นปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในตลาด เช่น มีแผงแต่แม่ค้าไม่ใช่แผงในตลาด แต่กลับไปวางขายข้างนอก
- นักเรียนมีความสุข บางคนสนใจหลายเรื่อง บางคนสนใจว่าทำไมแม่ค้ามีแต่คนวัยกลางคน ไม่มีเด็กๆ มาช่วยเลย บางคนสนใจสินค้าแปลกๆ ในตลาด
- ครูพี่เลี้ยง คอยแนะนำ ครูเดินตามดูแล มีการแบ่งกลุ่มย่อย เปิดกว้างไม่มีกรอบ ให้นักเรียนไปเรียนรู้ในตลาดตามความสนใจ

พิธีกร : เห็นประเด็นที่น่าสนใจอะไรในกลุ่มนี้บ้าง

ตอบ : เห็นว่าพ่อค้าแม่ค้ามีแต่คนสูงวัย ไม่มีเด็กมาสนใจเลย

พิธีกร: ทุกกลุ่มจะใช้ขั้นตอนการวิจัย ๑๐ ขั้นตอน แต่ว่ามีกลุ่มเด็กที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ เด็กกลุ่มนี้จะมีเพียง ๕ ขั้นตอน เราลองมาดูว่ากลุ่มเด็กปฐมวัยมีความพิเศษอย่างไรบ้าง

กลุ่มปฐมวัย

- ตั้งข้อตกลงว่า เราจะออกไปสวนหย่อมเราจะต้องมีข้อตกลงร่วมกันอย่างไร
 - ครูจะต้องพูดซ้ำ พูดหวาน น้ำหนักเสียงเบา
 - ครูจะเป็นคนเขียนข้อตกลง
- เด็กๆ จะมีคำถามว่าออกไปทำไม ไปทำอะไร
 - ครูจะถามกลับว่า “แล้วเด็กๆ สนใจจะทำอะไร”
- ให้เด็กๆ กลับมาวาดภาพเล่าเรื่องที่เด็กสนใจ ระหว่างออกไปที่สวนหย่อม
 - ให้วาดรูปเพราะเด็กๆ ยังไม่สามารถเขียนหนังสือได้

Memo

- ให้เด็กๆ สร้างข้อตกลงที่เกิดจากความคิดของเด็กๆ เอง
- คุณครูมีหน้าที่เป็นคนกำกับให้เด็กๆ ทำตามสิ่งที่เด็กตกลงกันเอง ทำให้เด็กไม่รู้สึกรังเกียจบังคับ

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒

- ครูใช้หน่วยการเรียนรู้ที่ว่า โรงเรียนของเรา เป็นการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว
- มีการสร้างข้อตกลง ให้แต่ละกลุ่มคิดข้อตกลง แล้วมานำเสนอ
 - ครูเขียนข้อตกลงบนกระดาน
 - ครูจะคอยเตือนให้นักเรียนทำตามข้อตกลงที่วางไว้
- ครูพาเดินไปห้องพยาบาล ระหว่างเดินครูก็จะแนะนำต้นไม้ อาคารที่เดินผ่าน
- เมื่อถึงห้องพยาบาล ครูจะแนะนำการใช้ห้องพยาบาล แนะนำคนที่ดูแลห้องพยาบาล
 - ครูถามว่า ถ้าเราหกล้ม ไม่สบาย เราจะต้องทำอย่างไรบ้าง อะไรที่ทำได้ ทำไม่ได้
- ระหว่างที่ครูพาเดินไปแต่ละห้อง ครูจะบอกเล่าเรื่องทางม้าลาย ทางเท้าเพิ่มเติม

คำถาม : เวลาที่พานักเรียนไปศึกษาพื้นที่จริง(ลงพื้นที่) มักมีสิ่งที่เกิดขึ้นนอกแผนที่วางไว้ เมื่อสักครู่มีอะไรที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากเนื้อหาการเรียนรู้นอกจากที่ครูเตรียมเอาไว้บ้างหรือไม่

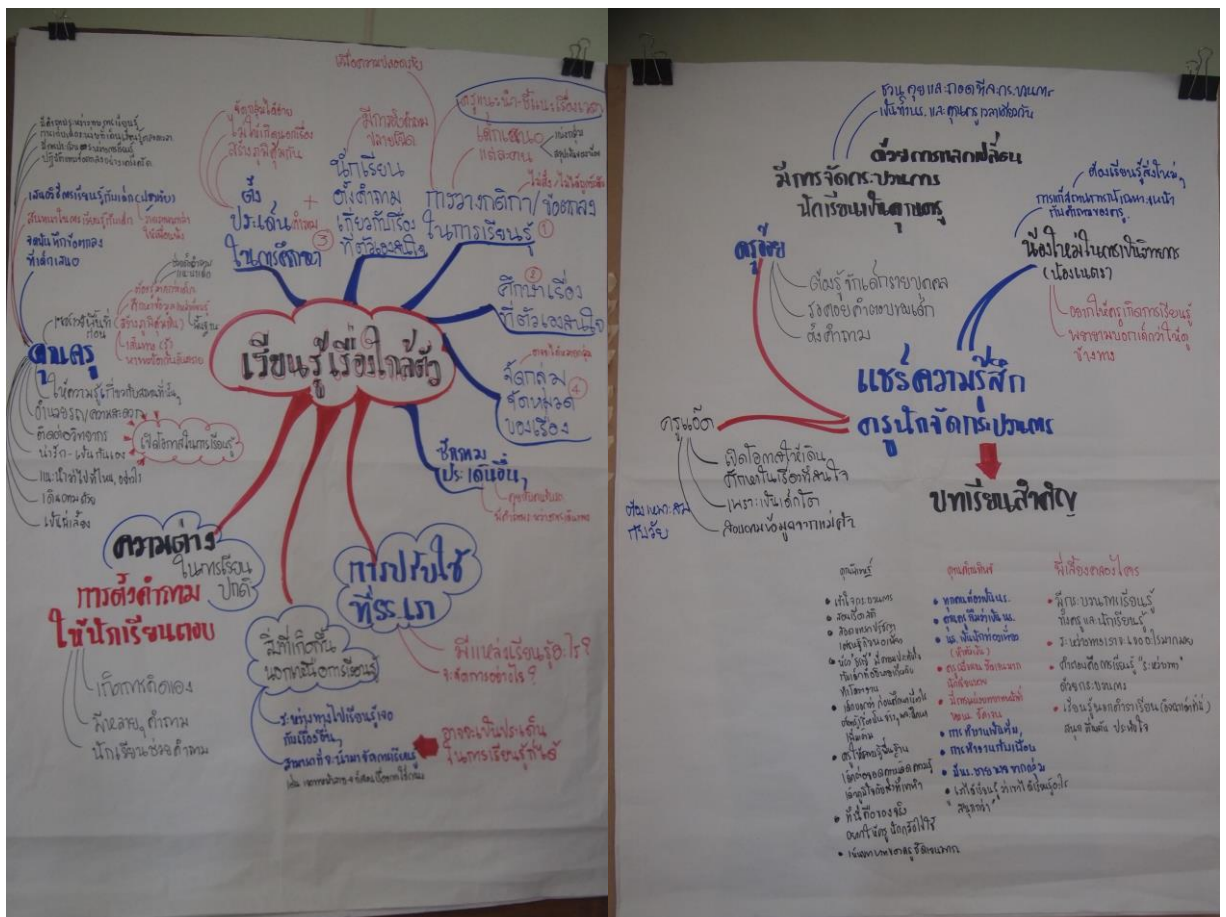
- ระหว่างทางที่ครูจะพาไปเรียนรู้ที่สหกรณ์ เดินผ่านสวนหย่อม เจอผีเสื้อ เราก็ได้เรียนรู้ มีเด็กบางคนสนใจเรื่องผีเสื้อ
- ระหว่างทางอาจจะมีสิ่งที่เด็กๆ สนใจที่จะเรียนรู้เกิดขึ้น เช่น พาเด็กไปเรียนรู้ที่ตลาดสด แต่ระหว่างทางเด็กอาจจะสนใจเรื่องศาลเจ้าก็เป็นไปได้ ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ที่ตลาดสดเท่านั้น

ถามครูที่เลี้ยง : มีประสบการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ได้เรียนรู้อะไรบ้างเมื่อต้องมาเป็นวิทยากร

- พยายามให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ระหว่างทางด้วย
- ได้ฝึกแก้ไขสถานการณ์ที่เราอาจจะไม่ได้เตรียมไว้ เช่น มีผู้เข้าร่วมถามคำถามที่เราไม่ได้เตรียมไว้
- ความยาก หรือเงื่อนไขที่ครูต้องก้าวผ่าน
 - ผู้เข้าเรียนวันนี้เป็นคุณครูที่สวมบทบาทเด็กป. ๓ ไม่ใช่เด็กป. ๓ จริงๆ ดังนั้น ต้องทำความเข้าใจให้คุณครูได้สวมบทบาทเป็นเด็กในบางช่วง ให้ถอยมาเป็นครูในบางครั้ง
 - ต้องมีการเตรียมแผน เตรียมความพร้อม ต้องรู้จักเด็ก
 - ต้องรอคอย ตั้งคำถาม ใจเย็น เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้
- สำหรับเด็กโต เราจะให้อิสระให้เขาเดินดูตลาดด้วยตัวเขาเอง ตามความสนใจของเขา เพราะเราเชื่อว่าเขาโตพอที่จะสามารถดูแลตัวเองได้ ทำให้เขาได้ข้อมูลที่เขาสนใจจริงๆ ทั้งนี้ต้องดูบริบทด้วยว่าเขาสามารถดูแลตัวเองได้หรือไม่

Memo

ในบางครั้ง มีบางอย่างที่ครูไม่สามารถทำเองได้ เราอาจจะไปขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครู ลูกศิษย์ ผู้ปกครอง ให้มาช่วยทำในสิ่งที่มีศักยภาพที่จะทำได้

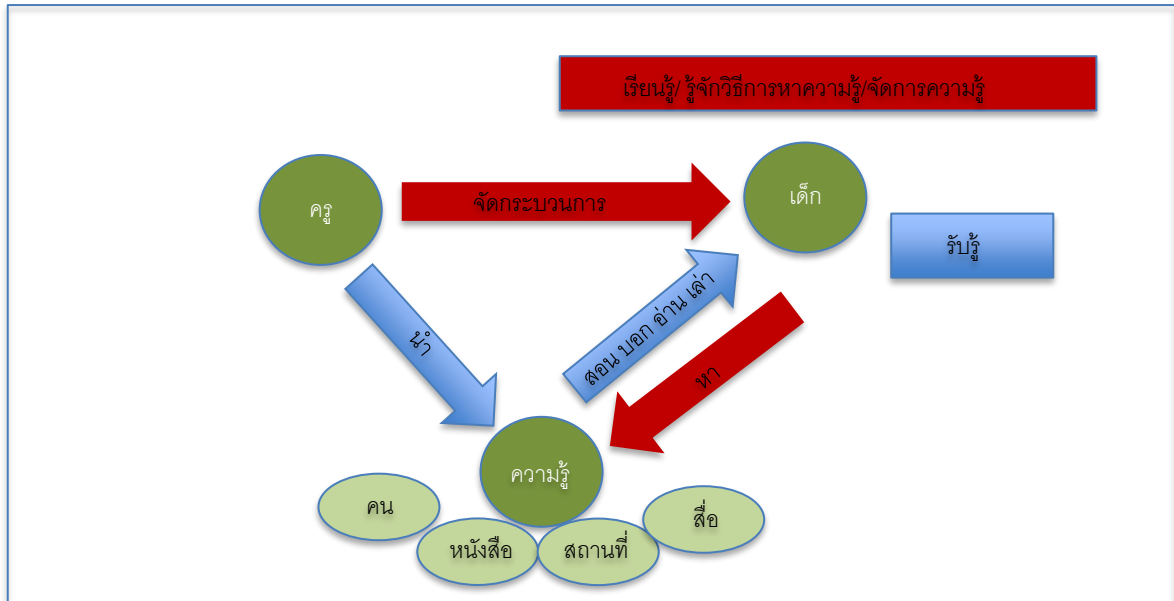

ผู้สังเกตการณ์ : แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

- ไปดูที่ตลาดสด เห็นกระบวนการเรียนรู้ ทั้งของคนที่เป็นครูและของนักเรียน ครูก็สามารถเรียนรู้จากกระบวนการด้วยเหมือนกัน ระหว่างทางเราสามารถจะเรียนรู้ได้มากมาย สิ่งที่เราเรียนรู้ อาจจะไม่ใช่เฉพาะในตลาดก็ได้
- หลักการทำวิจัย บางทีผลที่เรียนรู้ อาจจะไม่ใช่คำตอบ แต่เราอาจจะเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างทางที่หาคำตอบ ครูอาจจะก็เรียนรู้จากนักเรียนได้เช่นเดียวกัน ชีวิตเราไม่ควรหยุดเรียนรู้
- อัจฉานักเรียนที่นี้ได้เรียนรู้อะไรนอกเหนือจากตำรา ถ้าไม่มีครูคอยชี้แนะแบบนี้เราอาจจะมองข้ามสิ่งที่น่าเรียนรู้เหล่านี้ แม้วามันจะเป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ
- ครูที่เลี้ยงบอจโยทย์ กติกา บอภบทบาทชัดเจน ได้เรียนรู้จากกลุ่ม เห็นว่าคุณครูสึมสวมบทบาทว่าตัวเองต้องเป็นนักเรียน แต่นักเรียนทำตัวเป็นนักท่องเทียว รับฟังวิทยากรบรรยาย
- เห็นว่า ครูที่เลี้ยงทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มที่ บอภบทบาท จุดประสงค์ให้กับนักเรียนอย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบ มีการทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับเพื่อนๆ
 - ได้เรียนรู้ว่า เพื่อนเราได้เรียนรู้อะไร
- เข้าใจกระบวนการมากขึ้น ครูที่เลี้ยงเริ่มจากการฝึกสติ MIO เดิมภูมิรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นก็พาไปที่ห้องธรณี ฐึ่สึ่กประทับใจในห้องนี้มาก เพราะนำเด็กป.๖ ที่เดิมที่เมื่อเขาเรียนชั้นป.๔ เขาได้ทำโครงการวิจัยเรื่อง “หิน”
 - เห็นว่าเด็กๆ ที่ทำโครงการนี้ จะต้องรู้เรื่องนั้นจริง ๆ เขาแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง โดยครูเป็นโค้ช เด็กๆ ครูให้ความรู้พื้นฐาน แต่เด็กสามารถต่อยอดความคิดได้มากมาย
 - เรียนรู้บทบาทของการเป็นครูที่เลี้ยงที่คอยโค้ชเด็กๆ ให้ทำโครงการ

ผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์ กล่าวเพิ่มเติม

- > ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)ได้เชิญผมไปเป็นวิทยากร ผมได้นำเสนอแผนภูมินี้ให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนทั่วประเทศ
- > องค์ประกอบในการเรียนรู้มี ๓ ส่วน คือ
 - ครู
 - ผู้เรียน
 - ความรู้ เช่น ตำรา หนังสือ อินเทอร์เน็ต บุคคล สถานที่ (ทุกแห่งทุกที่ทุกเวลา เป็นแหล่งความรู้)

- > ที่ผ่านมา ครูจะเป็นผู้นำเข้า(ให้)ความรู้กับนักเรียน โดยครูเป็นคนไปหาความรู้จากแหล่งต่างๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน มีความรู้อยู่ในตัวครู ครูเป็นคนนำเข้ความรู้ให้กับนักเรียน เป็นการนำความรู้ที่ตายแล้วให้กับนักเรียน นักเรียนได้รับรู้ความรู้มือสองจากครู เด็กไม่ได้หาความรู้เองแต่ครูหาความรู้มาให้เด็ก
 - จากนั้นครูจะมีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการให้สอบวัดคะแนน มีการตัดสินใจ มีการชี้วัดว่าเด็กคนไหนเก่ง คนไหนแย่ เพื่อเป็นพินิจว่าเด็กได้รับการรับรู้สิ่งที่ครูสอนแล้วหรือไม่
- > องค์ประกอบการเรียนรู้ยังคงเหมือนเดิม แต่ขอให้ครูสามารถเปลี่ยนวิธีการสอน แทนที่ครูจะนำเข้ความรู้ แต่ให้ครูเป็นนักจัดการกระบวนการ เป็นโค้ชให้กับนักเรียน โดยไม่ต้องลงสนามเอง แต่สอนให้เด็กสามารถยิงประตูด้วยตัวเองได้
- > การจัดการกระบวนการเรียนรู้สามารถทำได้หลายวิธีมาก ดังนั้นครูจะต้องมีต้นทุน มีความรู้ เป็นนักกิจกรรม เป็นนักร้อง เป็นนักเล่นเกม นักมายากล และต้องกิจกรรมต่างๆ มาหลอมรวม มาเติมเต็มเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ
- > เราสอดแทรกเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง PLC (Professional Learning Community) เรื่อง MIO: Mindfulness in Organization) เรื่องต่างๆ ได้ในการจัดการกระบวนการ ดังนั้นครูจะต้องมีต้นทุนทั้งในเรื่องการเป็นคนนำกระบวนการ การเป็นคนจัดบันทึกข้อมูล การมีเทคนิคในการตั้งคำถาม
- > ครูทำหน้าที่จัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กไปหาความรู้ด้วยตัวเอง

- > เครื่องมือในการจัดกระบวนการเหล่านี้ จะทำให้เราสามารถปฏิบัติการเรียนรู้ ที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง จากการเปลี่ยนผู้สั่ง ผู้สอน แต่เปลี่ยนเป็นโค้ช เป็นผู้กระตุ้น ถ้าครูสอนแบบนี้ ออกแบบเช่นนี้ เด็กจะเป็นคนไปแสวงหาความรู้ และครูก็จะสามารถเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก
 - ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่ใช่เพียงแค่รับรู้ ทำให้เด็กเกิดการนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอด
 - ทำให้เด็กรู้จักตัวเอง รู้ว่าเขาจะเลือกเรียนรู้สิ่งที่ต่อ รู้ในสิ่งที่เขาถนัด
- > นี่คือการสร้างการเรียนรู้ ดังนั้นเด็กในห้องเรียนจะมีวิธีการเรียนรู้เป็นของตัวเอง เด็กจะปรุงอาหารเอง ที่ผ่านมาเปรียบเหมือนเรากินมะเหมี่ยวสำเร็จรูปที่รสชาติเดียวกันกับคนทั้งประเทศ นี่คือการศึกษไทย ประเทศไทยมีนักวิชาการมากมาย แต่เป็นนักคิดที่ไม่ได้ลงมือทำ และคิดทิ้งคิดขว้าง คิดแล้วให้คนอื่นทำ
- > ถ้าครูไม่ประกาศอิสรภาพ ไม่กอบกู้ในใจ ไม่สร้างการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง ปล่อยตัวเองตามกระแส เราจะสร้างการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาไม่ได้
- > การเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปการศึกษาต้องเกิดจากครู และเกิดขึ้นในห้องเรียนเท่านั้น ไม่ได้เกิดขึ้นที่หน้ากระทรวงศึกษา ไม่ได้เกิดการเขตพื้นที่ แต่ต้องเกิดกับลูกศิษย์ที่อยู่ตรงหน้าครู
- > สิ่งเหล่านี้ไม่ง่าย ของง่ายๆ มักไม่มีใครอยากทำ ของดีราคาถูกไม่มีขาย เรื่องที่ทำนี้ไม่ใช่เรื่องพลุ๊ก หรือบังเอิญ แต่ต้องมีใจ ทุ่มเท อดทน เสียสละ ต้องทำไปเรื่อยๆ
- > เพิ่มคุณค่าในตัวตน ทุกท่านมีโอกาส เพราะอาชีพครูทำแล้วได้บุญ การทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า การยกระดับจิตใจจิต เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ทำแล้วได้บุญ ถ้าเราเป็นครูเพราะชอบอย่างอื่นไม่ติด เป็นตามเพื่อน ถ้าเพราะแบบนี้อย่าเป็นครูต่อไปเลยเพราะเสียเวลา
- > วันนี้ผมเข้าใจทุกท่านว่าต้องสวมบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทำให้ยาก และอัดอัด ที่ผ่านมาจะให้ดูการเรียนที่ห้องเรียนจริง แต่ในที่นี้เราจำลองสถานการณ์ขึ้นมา

พักรับประทานอาหารกลางวัน

กิจกรรม สันทนาการ

กิจกรรม “รวมเงิน” โดยผู้เข้าร่วมอบรม

- ผู้หญิงมีค่า ๑ บาท ผู้ชายมีค่า ๕๐ สตางค์
- จับกลุ่มตามจำนวนเงินที่บอก

กิจกรรม ชมวีดิทัศน์ “การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา เขาไต่ชะพญาวัง จ. สตูล” วิชาการบูรณาการ IS ชั้นประถมศึกษาที่ ๔/๕

เป็นการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา เขาโต๊ะพิงว้าง ซึ่งเป็นที่พักผ่อนของคนจังหวัดสตูลมานาน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งศึกษาทางธรณีวิทยาที่อยู่ใกล้โรงเรียนอนุบาลสตูล

เด็กๆ ได้ศึกษาความรู้ทางธรณีวิทยา การสำรวจหินจากการเรียนรู้วิชาบูรณาการและได้ไปอบรมกับนักธรณีวิทยา พบว่าบริเวณเขาโต๊ะพิงว้างประกอบด้วยภูเขาหินปูนลูกเดียว มีถ้ำตั้งที่อยู่ในเขา เป็นถ้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในถ้ำจะมีหินงอกหินย้อยเมื่อกระทบแสงไฟจะมีแสงแวววาวระยิบระยับ

การสำรวจรอบเขาโต๊ะพิงว้างพบหินปูนเป็นส่วนมาก และพบการเปลี่ยนแปลงของหินที่มีการฝังอยู่กับที่ มีรากไม้งอกบนก้อนหินทำให้หินแตกร้าวได้ รากพืชสามารถซอนไซหินได้เพราะปลายรากสามารถทำลายโครงสร้างของหินได้ พบหินที่ฝังเป็นยอดแหลมคมเป็นหยักๆ เกิดจากน้ำฝนละลายกับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทำให้น้ำฝนมีสภาพเป็นกรดอ่อน ทำให้น้ำปูนฝังได้ และหินยังได้รับความร้อนจากแสงแดดตอนกลางวันทำให้น้ำขยายตัว พอคั่วอากาศเย็น อุณหภูมิในหินจะลดลงทำให้น้ำหดตัว นานวันจึงทำให้เกิดรอยแตกร้าวได้ สรุปการฝังอยู่กับที่เกิดของหินซึ่งเกิดจากรากพืช ฝนกรด และความร้อน

พบก้อนหินที่เมื่อตีแล้วจะมีเสียงเหมือนเสียงกลอง เพราะภายในหินมีโพรง เมื่อตีจึงเกิดการสั่นสะท้อนของอากาศและของหินจึงทำให้เกิดเสียง

ขอให้คนที่มาท่องเที่ยวร่วมกันรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนฝาผนังถ้ำ ไม่ระเบิด ขวานปาหรือทุบหินให้แตก ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น ปฏิบัติได้เช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา

ที่มาของการทำวิดิทัศน์โดยคุณครูจวีวรรณ สะอูรา

มีเด็กๆ อยากจะเรียนรู้เรื่องธรณีวิทยา จึงศึกษาเรียนหินในเมือง จ.สตูล เขาไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งหนังสือ ไปดูนิทรรศการ เขานำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ไปช่วยในการศึกษาสืบค้นข้อมูลเรื่องหิน ซึ่งหัวหน้าธรณีวิทยาได้มอบห้องธรณีวิทยาให้กับโรงเรียน เพราะเห็นว่าเด็กๆ กลุ่มนี้มีความสนใจ และมีการส่งเด็กๆ ไปอบรมเรื่องการดูหิน และชมแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความรู้

ทางหัวหน้าธรณีวิทยากร ได้เชิญนักเรียนของเราเข้าร่วมอบรม ซึ่งเด็กที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเด็กมัธยม แต่เด็กของเราเป็นเด็กป. ๔ ตอนแรกวิทยากรก็ไม่อยากสอน เพราะคิดว่าเด็กไม่มีความรู้ แต่เมื่อเด็กๆ เข้าไปเรียนรู้ด้วย ก็พบว่าเด็กๆ ของเรามีความรู้ไม่ต่างๆจากพี่ๆ เด็กๆ มีความสนใจที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา เช่น เดินไปพบหิน ก็ใช้แว่นขยาย ส่องดูหิน และทดลองทดสอบหิน หากเข้าใจไม่รู้ก็ส่งไปให้นักธรณีวิทยาช่วยตรวจสอบ

เด็กๆ จะเดินสำรวจหินในชุมชน ไปสอบถามชาวบ้านถึงหินที่แปลกๆ ธรรมดาๆ จากชาวบ้าน บางทีเด็กๆ ก็มีการขัดแย้งทางข้อมูลที่ต่างฝ่ายต่างมี แต่เมื่อทดสอบแล้วเด็กๆ ก็ยอมรับผลที่เกิดขึ้น

เด็กๆ สนใจเรื่องราวหินชนิดไหนที่ทำให้เกิดเสียงดนตรีได้ เมื่อเด็กๆ ได้ศึกษาหาข้อมูล จึงนำสิ่งที่ค้นพบ เรียนรู้ไปเสนอนายกเทศมนตรี ทั้งนี้ความสำเร็จนี้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและเด็กๆ ที่เก่งและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ตัวเอง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการชมวิถีทัศน์

- คลิปวิดีโอนี้เหมือนเป็นมืออาชีพที่ทำ ทั้งบท ทั้งมุมมอง ชื่นชมมากๆ
- เห็นว่าเด็กๆ เกิดความตระหนัก รัก ห่วงแหนสิ่งแวดล้อม เป็นการรณรงค์ให้คนรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมันเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
- ชื่นชมว่าเด็กเก่ง กว่าเด็กจะมาถึงขั้นนี้ได้ มีผู้ปกครอง หน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน เมื่อย้อนไปคิดถึงโรงเรียนของเราเอง ก็ไม่แน่ใจว่าจะทำได้แบบนี้หรือไม่ เราก็กังวลว่าจะทำไม่ได้แบบนี้ นั่นคือโจทย์ที่ทำให้เราคิดต่อว่าจะทำอย่างไร
- เห็นด้วยเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่าสภาพแวดล้อม ธรรมชาติได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะมีผลต่อชีวิตของเรา ลูกของเราในอนาคต

ข้อสังเกตจากตัวแทนธนาคารไทยพาณิชย์

- เห็นผลของความสำเร็จที่เกิดขึ้น ชื่นชมความสามารถของเด็กป.๔ ทำให้ตั้งคำถามว่า “ทำอย่างไรที่จะทำให้เด็กๆ ของเราเป็นเช่นนี้ ต้องผ่านกระบวนการ วิธีการอย่างไร หรือเอาอะไรเข้าไปจึงทำให้เกิดเช่นนี้ได้” ชื่นชมวิธีการที่ทำให้เกิดผลผลิตแบบนี้ อยากจะชวนคุณครูทุกคนตั้งคำถามนี้ด้วยกัน
 - จากที่ทำโครงการนี้มา พบว่าห้องเรียนนี้เจียบมาก ขอเชิญชวนให้อาจารย์ร่วมแลกเปลี่ยนกัน
 - ในโครงการนี้ดูแลโรงเรียน ๕๐ โรงเรียน เราดูแลครูจำนวน ๙๕๓ คน นักเรียน ๑๒,๕๓๔ คน เรากำลังทำบุญร่วมกันเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้

ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากอาจารย์หรรณ หัสมา

- ไม่แน่ใจว่าพวกเราเครียดไปหรือเปล่า ปกติจะมองเห็นแววตาของการกระหายอยากรู้มากกว่านี้ กระหายที่อยากจะตอบ กระหายที่อยากจะพูด แต่ตอนนี้มีแต่ความเจียบมาก หรือตั้งใจเกินไป
- ได้ยินว่าผู้อำนวยการมีความกังวล และทางผู้สนับสนุนถามว่า “ทำอย่างไรให้เด็กอื่นๆ เป็นเหมือนเด็กโรงเรียนนี้” ไม่ยากเลย อาจารย์สุทธิบอกไว้เมื่อก่อนว่า ให้เราทำตามพรบ. มาตรา ๒๒ บอกว่า เด็กทุกคนสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้แบบนี้ต้องใช้

กระบวนการวิจัย ไม่ยากเลย หากเราอ่านและทำตามวิธีการที่พบ. บอกไว้ เมื่อเรารู้ว่า เราสามารถทำให้เด็กๆ เรียนรู้ได้ตามศักยภาพของเขา เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนรู้ตามศตวรรษที่ ๒๑ เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกเรื่อง ที่เด็กสนใจ แต่ที่ยากเพราะเราเอาความคิดของคนอายุ ๖๐ ปี ๕๐ ปี ๔๐ ปี ไปครอบเด็ก ก็เลยทำให้ยาก เราไปสร้างพันธะให้ตัวเอง

- มีหลักการง่ายคือ
 - อย่าไปเบรคความสนใจ ความอยากรู้ อยากเห็นของเด็กๆ
 - อย่าชี้แนะจนเกิดเหตุ จนกลายเป็นการตีกรอบให้กับเด็กๆ เด็กก็คือเด็ก พัฒนาได้
 - การจัดการเรียนรู้ในเชิงการบริหาร มาตรา ๒๖ บอกชัดเจนว่า การบริหารต้องใช้กระบวนการวิจัยไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ด้วย

คุณพิเชษฐ เบญจมาศ

กระบวนการหลังจากนี้คือการทำไป แลกเปลี่ยนกันไป กระบวนการเรียนรู้ต้องมีการแลกเปลี่ยน สนทนาแนวคิด

ต่อจากนี้จะชวนให้ทุกคนได้เข้ากลุ่มและเชิญคุณครูที่เลี้ยงประจำชั้นมาเข้ากลุ่มด้วย ต่อจากนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เมื่อเราลงพื้นที่แล้ว เราได้เรื่องที่เด็กมีความสนใจรายบุคคลแล้ว แล้วเราจะทำอะไรต่อ หลังจากนั้นเราจะทำให้เรื่องที่เราสนใจที่จะเรียนรู้ให้เหลือน้อยที่สุด จะมีกระบวนการที่จะเลือกเรื่อง ที่ไม่ใช่แค่เราชอบ/ไม่ชอบ จะมีกระบวนการจัดการอย่างไร เราจะทำแล้วก็แลกเปลี่ยนกันหลังจากทำ

ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากอาจารย์หุดดิน อุตมา

- การจะลงพื้นที่ต้องมีจุดประสงค์ ภารกิจ จุดประสงค์หรือโจทย์ที่จะลงพื้นที่ต้องมีความชัดเจนไปที่ไหน ไปทำอะไร
 - เป็นการสำรวจเรื่อง
 - นักเรียนพบเห็นอะไรบ้าง
 - นักเรียนสนใจอะไรบ้าง
 - จะไปที่ไหน พบอะไร สนใจอะไร
- ไปการลงสถานที่เช่นที่ โต๊ะพญาวัง เราเห็นภูเขา แต่บางครั้งเรามองไม่เห็นต้นไม้ คลอง หิน เราต้องทำให้เขามองเห็นรายละเอียดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ให้เขาเล่าว่าเขาไปพบเจอสิ่งใดบ้าง
 - ต้องทำให้ขั้นตอนของการเดินทางมีความละเอียด รอบคอบ ทำให้เนียน
 - การสร้างข้อตกลง กติกา ครูจะต้องมีความเข้าใจและมีข้อมูล

- ไม่ควรใช้คำว่า “ห้าม”
 - ใช้คำว่า “ขอความร่วมมือ”
 - ข้อตกลงควรมาจากเด็ก
- กลับมาแล้วจะต้องให้เด็กเล่า สรุป เขียน และขั้นต่อไปคือให้เด็กเลือกเรื่อง บางชั้นอาจจะมีหลายเรื่องก็ได้ กระบวนการตัดสินใจเลือกเรื่องเป็นสิ่งสำคัญ เราเลือกเรื่องนี้เพราะอะไร ครูไม่มีสิทธิ์เลือก ครูจะไม่ชี้แนะชี้นำมากเกินไป โยนให้เด็กๆ เป็นคนคิด

เข้ากลุ่มฐาน

(เป็นการทำกระบวนการต่อเนื่องจากหลังจากที่ทำให้เกิดความสนใจของแต่ละบุคคลแล้ว)

- ☞ ให้แต่ละคนเล่าเรื่องจากงานที่เราทำ แล้วเลือกเรื่องที่สนใจ (ไม่จำเป็นต้องเหลือแค่เรื่องเดียว)

แลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยหลังจากได้ประเด็น/เรื่องที่สนใจของกลุ่มแล้ว
 ใจทย์ :

- จะทำอะไร ทำไมถึงทำในประเด็นที่เลือก
- มีความพร้อม ความเป็นไปได้ที่จะทำหรือไม่
- มีความรู้เพียงพอในเรื่องที่จะทำหรือไม่
- จะทำอย่างไรจึงจะพอดี พอประมาณ สอดคล้องกับหลักจริยธรรม และสามารถรองรับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้หรือไม่

- ☞ เมื่อแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยเสร็จแล้ว

๑. ให้แต่ละกลุ่มย่อยอธิบายกระบวนการได้มาของเรื่องที่เลือก ว่ามีที่มาในการเลือกเรื่องอย่างไร
๒. เตรียมออกแบบการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ให้เห็นกระบวนการได้มาของเรื่องที่เลือก

เวลา ๓๐ นาที

นำเสนอการย่อยกระบวนการ : การได้มาของเรื่อง

วิธีการ:ให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ จากนั้นก็มีการเติมเต็ม แลกเปลี่ยนหรือซักถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เพราะสิ่งที่เรากำลังย่อย จะนำไปสู่การออกแบบสิ่งที่คุณครูจะต้องกลับไปทำในโรงเรียน

กลุ่มปฐมวัย

- เก็บเด็กด้วยการให้นักเรียนนั่งสมาธิ ใจให้สงบ เป็นการเตรียมตัว
- กำหนดแหล่งเรียนรู้ บอกให้เด็กว่า เราจะไปที่ไหน
- สร้างข้อตกลง โดยให้เด็กนำเสนอเอง เช่น เดินเป็นแถว ไม่แก้งกัน ช่วยเหลือกัน
- ไปที่แหล่งเรียนรู้ (สวนหย่อม)

- มีการตกลงกันว่า จะทำอะไรที่แหล่งการเรียนรู้
- ให้วาดรูป “สิ่งที่เราสนใจที่สุดคืออะไร”
 - ให้วาดตามจินตนาการ ถึงสิ่งที่เขาพบเจอ
 - ให้เวลาประมาณ ๑๕ นาที
 - ครูดูแลอยู่ใกล้ๆ
- ให้เด็กๆ นำเสนอผลงานของตัวเอง
- จัดกลุ่มเรื่องที่นักเรียนสนใจ เช่น
 - เรื่องไปไม้
 - เรื่องสัตว์
 - เรื่องต้นไม้
- ให้นักเรียนเลือกเรื่องที่ชอบมากที่สุด โดยการให้นักเรียนนำเสนอเพื่อดึงดูดให้เพื่อนหันมาสนใจ ทำเรื่องของเรา ตัดสินใจเลือกเรื่องที่ทุกคนพึงพอใจ
 - **สรุป** นักเรียนสนใจเรื่อง ไปไม้ในสวนหย่อม

คำถาม : ใช้กระบวนการอะไรในการเลือกเรื่อง รวมถึงเวลาที่เราจะต้องไปจัดกระบวนการเรียนรู้กับเด็กปฐมวัยที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ รวมถึงเด็กอาจจะไม่มีความรู้ มีเหตุผลพอที่จะใช้ในการตัดสินใจ จะทำอย่างไร

ตอบคำถามและข้อสังเกตจากคุณครูพี่เลี้ยง

- > นักเรียนปฐมวัย การที่จะตั้งคำถามเพื่อไปสู่การหาคำตอบ
 - ครูต้องใช้ทักษะการตั้งคำถามกับเด็ก และชวนเด็กให้ตั้งคำถาม โดยที่คำถามไม่จำเป็นต้องเยอะเหมือนผู้ใหญ่ ไม่ต้องวิเคราะห์มาก แค่เพียงให้เขาตั้งคำถามและหาคำตอบได้
 - การที่จะเลือกเรื่องจากหลายๆ เรื่อง เด็กโตจะให้เหตุผลและมีการโน้มน้าวให้เพื่อนเห็นด้วย เลือกเรื่องของเรา แต่สำหรับปฐมวัย แค่อาจจะต้องจัดกลุ่มเรื่องที่สนใจเหมือนกัน เด็กๆ สามารถจัดกลุ่มเองได้ ทำทุกอย่างผ่านกิจกรรม ผ่านการเล่นที่มีทิศทาง ก็จะทำให้เด็กๆ มีความรู้ มีทักษะต่างๆ ผ่านการทำกิจกรรมตรงนี้

คำถาม: มีปัจจัยสำคัญอะไรที่ทำให้เราได้เรื่องที่ดี เหมาะสมพอเพียง พอดีกับเด็กปฐมวัย เด็กไม่รู้สึกรู้สึกถูกบีบบังคับ

ตอบ : ปัจจัยที่จะทำให้ได้เรื่องที่ดีก็อยากทำ พอดี เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

- ควรเป็นเรื่องใกล้ตัว เรื่องง่ายๆ ทำให้เขาอยากรู้เกี่ยวกับตัวเอง เพื่อน สิ่งที่อยู่รอบตัว อย่าพาเด็กไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว ถึงจะเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็กก็ได้เรื่องที่น่าสนใจมากมาย
- พยายามพูดคุยกับเด็ก ให้เด็กเห็นว่าเรื่องที่เขาเลือกนำเสนอ น่าสนใจ กับเด็กปฐมวัย อาจจะมีคามยากที่ทำให้ได้เรื่องที่พอดี แต่เราสามารถสอดแทรกทุกอย่างผ่านกิจกรรมให้กับเด็กๆ เช่น การสร้างข้อตกลง ทำให้เด็กเห็นว่าทำไมเราต้องสร้างข้อตกลงนี้
 - เน้นย้ำว่าให้เป็นเรื่องใกล้ตัว ไม่ควรใช้คำถามยากๆ อาจจะต้องปรับเปลี่ยนคำพูด ภาษาที่สื่อกับเด็ก ทำให้เด็กเข้าใจได้ง่ายๆ
 - ต้องค้นหากลวิธีที่จะสื่อสารกับเด็กๆ เช่น ถ้าบอกว่าทำแบบนี้จะช่วยลดภาวะโลกร้อน เด็กอาจจะไม่เข้าใจว่าคืออะไร ไม่ใช่คำพูดยากๆ กับเด็กปฐมวัย ซึ่งตรงนี้ครูปฐมวัยมีความเก่งอยู่แล้วในการที่จะสื่อสารกับเด็กเล็กๆ
 - อยากเป็นกำลังใจให้กับครูปฐมวัย เมื่อไปทำจริงๆ อย่าเพิ่งท้อถอย เมื่อทำจริงๆ เราอาจจะเจอปัญหาแล้วเราจะค่อยๆ แก้ปัญหาที่พบเจอไปได้ เราจะรู้เองว่าเราควรจะทำอย่างไรต่อ สถานการณ์และเด็กๆ ในแต่ละโรงเรียนอาจจะไม่เหมือนกัน เราก็จะผ่านและแก้ปัญหาได้
- ให้สร้างภาคี เครือข่าย ขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งจะมาช่วยเป็นกำลังหลักให้กับครู บางครั้งเรามีผู้ปกครองมาช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้ในแต่ละโครงการสัปดาห์ของเรา
- หลายๆ เรื่องเราต้องเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็กจริงๆ แล้วเด็กทำได้มากกว่าที่เราคิด บางครั้งเราต้องเชื่อมั่นในศักยภาพของเด็กๆ บางที่เขาทำได้มากกว่าที่เราคิด และผู้ปกครองก็มักจะสนับสนุนเต็มที่

คำถาม : ให้คุณครูช่วยยกตัวอย่างการทำโครงการฐานวิจัยของเด็กโรงเรียนอนุบาลสตูล

ตอบ : ตัวอย่างแรก เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนอนุบาลสตูล มาแบบที่ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรยังไง ก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก การพาเด็กลงพื้นที่ในครั้งแรก ผลคือไม่ประสบความสำเร็จ ครั้งที่๒ พาเด็กเดินรอบโรงเรียนก็ไปเจอต้นกล้วย ต้นกล้วยอยู่นอกกำแพง แต่ไปเข้ามาในเขตโรงเรียน เด็กก็มีความสนใจต้นกล้วย เด็กๆ รู้จักต้นกล้วย บอกประโยชน์ของต้นกล้วยได้ รู้ว่าใบกล้วย ผลกล้วยจะเอาไปใช้ทำประโยชน์อย่างไร เขารู้ แต่มีเด็กกลุ่มหนึ่งสงสัยว่า ก้านกล้วยเป็นส่วนไหนของต้นกล้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ครูประทับใจ ตอนแรกครูก็สงสัยว่าทำไมเด็กไม่รู้ มันเป็นเรื่องง่ายๆ ที่เด็กน่าจะรู้ แต่เด็กกลุ่มนี้ไม่รู้ เพราะถ้าเราไม่เอาใบออกก็จะไม่รู้ว่ามันคือก้านกล้วย จากความสงสัยนี้นำไปสู่โจทย์การเรียนรู้ ที่ครูก็ได้เรียนรู้ไปกับเด็กๆ เด็กๆ ได้รู้ว่ก้านกล้วยอยู่ส่วนไหนของต้นกล้วย และเอามาทำอะไรได้บ้าง ครูมีความรู้เดิมที่ว่าของเล่นจากก้านกล้วย มีเป็นก้านกล้วยและม้าก้านกล้วย แต่เด็กๆ ไม่ได้คิดแค่นั้น

โครงการนี้มีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม “ทำของเล่นจากก้านกล้วย” ได้ของเล่นมากมายที่ทำมาจากก้านกล้วย มีทั้งแพ เรือ เครื่องบิน รถ ดาบ ปืน จากก้านกล้วย ดังนั้นเราไม่ควรไปตัดสินเด็กว่าแค่นี้ได้แล้ว นี่คือโจทย์ที่ครูอนุบาลทำ

อาจารย์หุดดี อุสมมา กล่าวเพิ่มเติม

- > ที่โรงเรียนที่ผมเป็นผู้บริหาร เขาได้พาเด็กไปดูข้าวที่ชาวนาปลูก ต้นข้าวเขียวๆ แล้วให้เด็กสังเกตว่าไปดูที่นา เขาได้สังเกตเห็นอะไรบ้าง เป็นการให้เด็กได้ฝึกสำรวจ ครูอาจจะต้องช่วยกระตุ้น เช่น ให้เด็กไปช่วยจับตักแตน มีปูนา
 - เป็นการฝึกให้เด็กมีทักษะการสังเกต
 - การออกนอกพื้นที่ครั้งนั้น ครูให้เด็กเดินจับเส้นเชือก เพื่อความปลอดภัย
 - ครูต้องบอกล่วงหน้าว่าให้แต่งกายอย่างไร เพราะไปทุ่งนาอาจจะมีโคลน มีน้ำ
 - ครูต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า บอกกล่าวกับผู้ปกครอง
- > ตั้งคำถามให้เด็กอยากรู้ ถ้าเด็กอยากรู้เรื่องอะไรเราต้องส่งเสริม
 - พยายามกระตุ้นให้เด็กเป็นคนช่างถาม
- > เมื่อกลับมาแล้วพยายามให้เด็กได้เล่า ให้เล่าทีละคน ว่าไปเจออะไร เป็นการฝึกทักษะการสื่อสารเรื่องการพูด หลังจากนั้นก็มีการต่อยอด เช่น อาจจะให้เด็กปั้นสิ่งที่เด็กไปเจอมา
 - อยากปั้นตัวอะไร
 - ทำไมจึงอยากปั้นตัวนี้
- > อาจเล่นเกม มีเพลงมาเสริม
- > เด็กจะได้เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นทีม การระมัดระวัง การช่วยเหลือดูแลกัน ทำให้เห็นอกเห็นใจกัน แบ่งปันกัน

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒

- คุณครูพาไปเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว โดยเรียนรู้เรื่อง “โรงเรียนของเรา” ครูพาไปแนะนำห้อง สถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน
- มีการทำ MIO เป็นการเก็บเด็ก
- แบ่งกลุ่มนักเรียน
- สร้างข้อตกลง โดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ และครูช่วยบันทึกข้อตกลง
 - ครูทบทวนข้อตกลง
- เดินไปสำรวจสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน
 - มีการซักถามคุณครูระหว่างการเดินทาง

- ครูแนะนำสถานที่ต่างๆ ระหว่างการเดินทาง
- เมื่อกลับมาที่ห้องเรียน ครูถามว่า ระหว่างที่ไปสำรวจสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน เด็กชอบอะไรบ้างหรือสนใจอะไรบ้าง
 - ครูให้วาดรูปสิ่งนั้นบนกระดาษ โดยที่ครูเตรียมอุปกรณ์ไว้ให้
- ให้นักเรียนนำเสนอชิ้นงานของตัวเองทุกคน
 - ครูจะบันทึก “สิ่งที่นักเรียนสนใจ” บนกระดาน
- ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย อภิปรายเพื่อเลือกชิ้นงานที่จะมานำเสนอ กลุ่มละ ๑ ชิ้น
- กลุ่มย่อยมีการนำเสนอเรื่องที่สนใจในกลุ่มใหญ่
- เลือกเรื่องที่สนใจมาเพียง ๑ ชิ้น โดยการอภิปรายหาเหตุผล พูดโน้มน้าวให้เพื่อนเลือกของเรา
 - **สรุป** นักเรียนสนใจเรื่อง ผีเสื้อกับดอกไม้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว พบเห็นอยู่ทั่วไป มีความน่ารัก ใครๆ ก็ชอบมอง

คำถาม : ความแตกต่างระหว่างปฐมวัยกับชั้นป. ๑ คืออะไร (ถ้ามองในฐานบทบาทของครู ผู้อยู่เบื้องหลังจากจัดกระบวนการเรียนรู้)

ตอบ : มีทั้งความแตกต่างและความเหมือน

- > มีความเหมือนตรงที่เด็กยังอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ครูจึงเป็นคนเขียนบันทึกบนกระดาษ และตั้งคำถามนำเด็กๆ เพื่อให้ได้ประเด็นที่เด็กจะศึกษา
- > มีความต่างคือ
 - ป.๑ อาจจะมีสมาธิจดจ่อมากกว่าชั้นอนุบาล เวลาในการจัดกิจกรรม อาจจะได้ไม่นานขึ้น เพราะเด็กมีความสนใจมากกว่าเด็กอนุบาล การจัดกระบวนการจะกระชับและง่ายกว่าชั้นอนุบาล
 - ตอนที่คัดผลงาน จะมีการแบ่งกลุ่ม และให้กลุ่มย่อยเลือกผลงานที่เป็นตัวแทนของกลุ่ม โดยใช้เหตุผล มีการทำงานเป็นกลุ่มได้ดีกว่าชั้นอนุบาล
 - การกระตุ้นทำได้ง่ายกว่าเด็กอนุบาล การที่จะได้เรื่องมาน่าจะง่ายกว่าชั้นอนุบาล ครูไม่ต้องใช้ความพยายามมากเกินไป ใช้คำพูดให้เด็กเข้าใจได้ง่ายกว่าชั้นอนุบาล
 - ครูป. ๑ จะมีพลัง แต่ครูอนุบาลจะอ่อนโยน นิ่มนวล

ข้อสังเกตจากครูพี่เลี้ยง

- > ในระหว่างที่ออกสำรวจ เรามีเป้าหมายคือไปที่ห้องพยาบาลและสหกรณ์ แต่ระหว่างการเดินทาง เราอาจจะฝึกให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต ฝึกการสำรวจ เช่น เวลาข้ามถนน เด็กๆ ต้องข้ามถนนตรงไหน ที่สวนหย่อมเด็กๆ มองเห็นอะไรบ้าง
 - เด็กป. ๑ กลุ่มนี้ มองเห็นผีเสื้อไปตอมดอกไม้ เด็กๆ ตั้งข้อสังเกตว่า มีต้นไม้มากมาย แต่ผีเสื้อไม่ตอมใบไม้ แต่ทำไมผีเสื้อไปตอมดอกไม้ เด็กๆ สนใจเรื่องนี้ เมื่อกลับมาที่ห้อง เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่เด็กๆ ทั้งหมดให้ความสนใจ
 - เป้าหมายหลักของการไปลงพื้นที่คือ การแนะนำสถานที่ แต่สิ่งที่ได้เรียนรู้และสนใจ อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง
- > เด็กป.๑ อาจจะมี ความสนใจมากมายไปหมด ระหว่างการเดินทาง/การเรียนรู้ของเขา บางทีเราอาจจะต้องเก็บเด็กเป็นระยะๆ เตือนให้ตระหนักถึงข้อตกลงเป็นระยะๆ

คำถาม : ตั้งคำถามหรือมีกระบวนการอย่างไร เพื่อให้เด็กสามารถเลือกเรื่องที่สนใจได้ เด็กๆ สามารถพูดโน้มน้าวกันได้แล้วหรือ?

ตอบ : ขอยกตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษา ครูจะตั้งคำถามว่า “เราจะทำอย่างไรให้เพื่อนเลือกเรื่องของเรา” ซึ่งตรงนี้สามารถนำไปใช้กับชั้นเด็กเล็กๆ ได้

- > ครูตั้งคำถามว่า “ทำไมเราถึงทำ/เลือกสนใจเรื่องนี้” ซึ่งเด็กๆ จะตอบได้
 - เด็กจะตอบว่า เรื่องนี้มันดี เราก็ถามต่อว่า “ดีอย่างไร”
 - เด็กจะตอบว่า เรื่องนี้มีประโยชน์ เราก็ถามต่อว่า “มีประโยชน์อย่างไร”
 - คำถามคำตอบเหล่านี้จะเป็นหนทางที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจเลือกเรื่องได้
- > ครูตั้งคำถามว่า “เราจะทำอย่างไรกันดี เพื่อให้เพื่อนเลือกเพื่อนของเรา” คำถามนี้เหมือนเป็นการสร้างเกณฑ์ในการเลือกเรื่องไปในตัว (สำหรับชั้นมัธยมศึกษา)

อาจารย์หุดดี อูสมมา กล่าวเพิ่มเติม

- > กระบวนการส่วนนี้มีความสำคัญมาก มีหลายๆ ตัวอย่าง เช่น กลุ่มเด็กชั้นมัธยมที่มีความขัดแย้งกัน และไม่ยอมลงใจกันในการเลือกเรื่องทำโครงการ
 - ผมจึงเสนอให้พาเด็กลงพื้นที่ ทั้ง ๒ ที่ แล้วให้เด็กกลับมาเลือกเอง เมื่อไปลงพื้นที่ เด็กจะเห็นข้อมูล และเห็นว่าเรื่องไหนทำแล้วสนุก/ไม่สนุก
 - จะทำอย่างไรให้กระบวนการการตัดสินใจเกิดสันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรง ไม่สร้างความขัดแย้ง ทำให้ทุกฝ่ายไปกันได้ ต้องมีเหตุและผล ต้องมีการอภิปราย(ไม่ใช่การโต้วาที) หรือถ้าไม่รู้จะทำอย่างไรอาจจะต้องไปปรึกษาผู้ใหญ่ ถามปราชญ์ภูมิปัญญาในท้องถิ่น
 - แม้แต่เด็กเล็กๆ ก็ต้องโยนให้เด็กตัดสินใจเอง แต่ต้องมีเหตุและผล

- ถ้าสร้างกระบวนการการตัดสินใจได้ เราจะแก้ปัญหาของประเทศได้ การทำโครงการวิจัยเป็นเรื่องการใช้สันติวิธี ความรอบคอบ ความรอบรู้ การแบ่งงาน
- > การทำโครงการฐานวิจัย ต้องมีความละเอียด เหมือนการทำข้าวยา ข้าวยาแต่ละที่มีความแตกต่างกัน แต่จะทำอย่างไรที่จะสร้างสีสัน ยกตัวอย่าง เรื่องการสร้างข้อตกลง ครูต้องรู้ถึงหัวใจ หรือเงื่อนไขในการทำข้อตกลง
 - ➔ หัวใจของการทำ “ข้อตกลง”
 - ไม่ควรใช้คำว่า “ห้าม” “อย่า”
 - ให้เด็กมีส่วนร่วม เป็นพันธสัญญาต่อกัน
 - ถ้าเป็นชั้นป.๑/ป.๒ อาจจะไม่ต้องมีจำนวนข้อมากเกินไป
 - ทำสัญลักษณ์เตือนในแต่ละข้อ เมื่อเด็กๆ ไม่ทำตามข้อตกลง
- > ควรเปิดให้มีการอภิปรายด้วยเหตุและผล ให้เงื่อนไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นควรมาจากเด็ก
 - ปล่อยให้การตัดสินใจเกิดขึ้นจากเด็ก
 - หากมี ๒ ทางเลือก ควรถามว่า “จะเลือกทางไหนดี” “เพราะอะไร” เป็นการเปิดให้เกิดการอภิปราย

คุณพิเชษฐ์ เบญจมาศ กล่าวเพิ่มเติม

- > สิ่งที่คุณอาจารย์หุดดินพุดนี้ มีความสำคัญมาก ถ้าเด็กเลือก/ตัดสินใจไม่ได้ ก็ให้ไปลงพื้นที่ ไปดูข้อมูลความจริง
- > กระบวนการตัดสินใจขึ้นอยู่กับว่า ใครเป็นคนตัดสินใจ ถ้าเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล ป.๑/ป.๒ ตัดสินใจเลือกเรื่องโดยใคร
- > ถ้ายังไม่แน่ใจ ยังมีข้อถกเถียง ก็ไปดูข้อมูล ไปลงพื้นที่ กระบวนการลงพื้นที่ นำไปดู เด็กอาจจะถามข้อมูลจากผู้ปกครอง ภาคี คนในชุมชนได้
- > กระบวนการโน้มน้าวเพื่อนในเลือกรื่องของเราน่าสนใจ แค่โน้มน้าวเพื่อนแค่นั้นพอหรือไม่ หรืออาจจะต้องลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลก่อนตัดสินใจ สิ่งเหล่านี้เราสามารถออกแบบได้

คุณพิเชษฐ์ เบญจมาศ ขอรื้อ

ตอนนี้เวลาเลย ๖ โมงเย็นมาแล้ว จึงมีทางเลือกเพื่อนำเสนอคือ

- ทานอาหารก่อนแล้วกลับมานำเสนอ
- นำเสนอต่อจนจบ
- เลือกบางชั้นปีมานำเสนอ
- หยุด

ทุกท่านมีสิทธิเลือก แต่จะท่านจะได้ตามที่ท่านเลือกหรือไม่ไม่รู้

เสียงคุณครู ๑ : สุ่มอีก ๑ ชั้นปี เพื่อพอให้เห็นภาพแล้วแลกเปลี่ยนกันแค่นั้น

คุณพิเชษฐ์ : แล้วใครจะยอมเป็นกลุ่มที่ถูกสุ่ม ใครจะเป็นคนสุ่มให้

เสียงคุณครู ๒ : ให้ทุกชั้นปี นำเสนอแต่ให้กำหนดเวลาในการนำเสนอ เพื่อจะได้เห็นรายละเอียดของแต่ละชั้นปี ที่ผ่านมานำเสนอไป ๒ ชั้นปี แต่ใช้เวลาชั่วโมงกว่า

คุณพิเชษฐ์ : รู้สึกสนุกมากเลยประเด็นนี้ ทุกคนมีส่วนร่วม

เสียงคุณครู ๓ : อยากให้ทุกชั้นเสนอ แต่กำหนดเวลา ที่ผ่านมา ๒ ชั้นปีที่นำเสนอไปแล้วนั้น คนนำเสนอใช้เวลาไม่มาก แต่ที่เหลือเป็นการจัดการบริหารเวลาข้างนอกมากกว่า ควรกำหนดเวลาให้เป็นขั้นเป็นตอน เพราะปล่อยให้ยืดเยื้อเราจะเลิกดีก็จนเกินไป ผมในฐานะชั้นป.๖ ที่ไปตลาดมาก็อยากจะนำเสนอเหมือนกัน ถ้าหากว่ายกเลิกผมจะนอนไม่หลับ ที่ไม่ได้พูด

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

- เานัดรวมพลกันที่ศาลาแปดเหลี่ยม ชี้แจงว่า เราจะออกไปสำรวจนอกสถานที่ และบอกวัตถุประสงค์ของการออกไปเดินตลาด โดยเปิดอิสระให้เราเดินตลาดดู สังเกตสิ่งต่างๆ ตามความสนใจ
- มีการสร้างการข้อตกลงร่วมกัน
- ระหว่างทางมีการซักถามสิ่งที่พบเจอ
- เมื่อถึงตลาด เราสังเกตถึงสิ่งต่างๆ รอบตัว
 - ครูทบทวนเวลานัดหมายที่จะมาเจอกัน ก่อนที่แยกจากกัน
 - ครูทบทวนโจทย์ว่า ให้สำรวจสิ่งต่างๆ ตามที่เราสนใจ
- เมื่อกลับมาจากตลาด ครูให้บอกเล่าสิ่งที่สังเกตเห็น สิ่งที่เราสนใจในตลาดที่เราพบเจอ
- มีกระบวนการเลือกเรื่องที่น่าสนใจ
 - สรุป นักเรียนสนใจเรื่อง สาหร่ายทะเล

ข้อสังเกตจากคุณพิเชษฐ์ เบญจมาศ

- > นี่เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเล่าเรื่อง การเล่าเรื่อง เล่าประสบการณ์ที่ไปพบเจอ ทักษะการเล่าเรื่อง ให้นำสนใจเป็นสิ่งที่สำคัญ
- > การที่ถามให้พวกเขามีส่วนร่วมในการเลือกว่า เราจะนำเสนอต่อหรือจะพักดี เป็นกระบวนการที่ทำให้เราตื่นตัวขึ้นมาอีกครั้ง

พี่เลี้ยงเพิ่มเติม

- > เมื่อสักครู่ในกลุ่มก็พูดคุยกันว่าจะนำเสนอในรูปแบบไหนดี บางคนก็เสนอว่าทำเป็น Mind Map บางคนบอกว่าเขียนเป็นรายการ มีท่านหนึ่งเสนอมาว่าให้วาดออกมาเป็นเรื่องราว จะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจน กระบวนการย่อยรอยนี้จึงปล่อยให้ให้นักเรียนในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนกันว่า จะออกแบบการนำเสนออย่างไร จึงได้ข้อสรุปและออกมาเป็นการนำเสนอแบบที่เห็นนี้

ข้อสังเกตจากคุณพิเชษฐ์ เบญจมาศ

- > นี่เป็นทักษะสำคัญที่ครูควรจะต้องยกระดับให้ผู้เรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนกันและทำให้เกิดข้อสรุปในกลุ่มได้
- > การเล่าเรื่อง ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเอาอารมณ์ เนื้อหา เทคนิคการเล่าเรื่องนี้ถ้ามีโอกาสคงได้เรียนรู้กัน กระบวนการใช้เล่าเรื่องมาดึงให้เกิดคำถามการนำเสนอด้วยการใช้การเล่าเรื่องราว เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่สามารถต่อยอดในการนำเสนอเรื่องราวได้
- > ทำมาก่อนหน้านี้ ผมต้องชวนให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทำไมผมจึงไม่ให้ทุกคนนำเสนอต่อเนื่องไปเลย ทำไมเวลาที่เรাজัดกระบวนการเรียนรู้ เราจึงมีเคล็ดลับแบบนี้ เพราะจริงๆ ผมก็อยากให้ทุกคนได้นำเสนอ
 - เมื่อเราไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ ก็เป็นเช่นนี้เหมือน ทุกคนมีอารมณ์ ทุกคนอยากกลับบ้าน ทุกคนมีความคิด มีความเบื่อหน่าย แต่การถามให้มีส่วนร่วมเหมือนเป็นการ Refreshment คอมพิวเตอร์ที่เปิดเครื่องทำงานมาทั้งวันแล้ว เป็นการกระตุ้นเร้าบางอย่างเพื่อให้เราสามารถไปต่อได้

ชั้นมัธยมศึกษา

- เราจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ ห้องสมุด แต่ครูให้เราหาทางไปห้องสมุดเอง
- เริ่มต้นด้วยการทำสมาธิ เตรียมความพร้อม
- มีการกำหนดกติกา เงื่อนไข โดยให้นักเรียนกำหนดข้อตกลงในการใช้ห้องสมุดร่วมกันเอง
 - ครูมีปากกาพิเศษให้แต่ละคนขึ้นไปเขียนกติกาของตัวเอง
 - การกำหนดกติกาเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน
- ครูตั้งคำถามว่า “นักเรียนรู้จักคำว่า การทำวิจัยไหม?”
 - ที่ครูถามแบบนี้เป็นการทบทวนความรู้เดิม ว่านักเรียนมีความรู้

เรื่องการทำวิจัยอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ เป็นการหาข้อมูล เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน
ให้กับครูด้วย

- ครูให้ทุกคนเลือกเรื่องที่จะทำวิจัย โดยให้ทำงานเป็นรายบุคคล
- มีการกำหนดเงื่อนไขของเรื่องที่จะทำวิจัยและเรื่องที่เราเลือกนั้นต้องอยู่ในเงื่อนไขที่กำหนดมส
 - เป็นเรื่องใกล้ตัว
 - มีความเป็นไปได้หรือไม่
 - ใช้ได้จริงหรือไม่
- ให้ค้นคว้า หาข้อมูล จากสื่อต่างๆ ในห้องสมุด ให้ทุกคนมีอิสระในการค้นคว้า โดยครูแจกกระดาษให้คนละ ๑ แผ่น
- มีการสรุปสิ่งที่เราสนใจค้นคว้า โดยใช้หลักการ 5W 2S
 - ให้บอกเหตุผลว่าทำไมเราจึงเลือกเรื่องนี้
 - ตั้งคำถามปลายเปิดต่อเรื่องที่เราทำวิจัย
- ให้มีการนำเสนอรายบุคคล
 - นำเรื่องทั้งหมดมาจัดกลุ่ม
- มีนำเสนอตัวเลือกที่จะนำมาทำวิจัยจากกลุ่มย่อย
 - ครูถามว่า “ทำอย่างไรให้เพื่อนมาสนใจเรื่องของกลุ่มเรา”
 - เป็นเรื่องที่มีคุณค่า มีประโยชน์ นำไปใช้ได้ สามารถเกิดขึ้นได้
- การเลือกประเด็นการทำวิจัย ใช้หลักการหาเหตุผล ดูว่าหัวข้อไหนตรงกับความต้องการของเรามากที่สุด
 - สรุป นักเรียนสนใจเรื่อง การปลูกผักในวัสดุเหลือใช้
- ครูก็ตั้งคำถามต่อว่า ทำไมเราจึงเลือกหัวข้อนี้
 - เลือกเพราะ
 - อยากรู้
 - เป็นการนำวัสดุเหลือใช้มาใช้
 - มีความพร้อม มีความเป็นไปได้ ความรู้ยังไม่ดีแต่สามารถค้นหาได้
เพราะมีวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน มีอุปกรณ์ มีแหล่งเรียนรู้มากมาย
 - ใช้หลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ๔ มิติ
- กลุ่มนำเสนอโดยใช้กราฟฟิกริว เพราะในกลุ่มมีสมาชิกที่ชำนาญเรื่องการวาดรูป การใช้ศิลปะ กลุ่มเลยใช้ประโยชน์จากความสามารถของเพื่อน

ข้อสังเกตจากครูพี่เลี้ยง

- > ครูควรมีการกระตุ้นให้นักเรียนกำหนดหลักการ เสนอวิธีการ สร้างทางเลือกด้วยตัวเอง

- ทุกชั้นตอนสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ แม้แต่ขั้นตอนการนำเสนอรายบุคคล
- ครูใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนปรับพฤติกรรมของตัวเอง
 - คำถามหยังว่า “ทำเรื่องนี้เป็นหรือยัง” “รู้ไหมว่าจะเลือกสื่ออย่างไร” “สรุปเรื่องเป็นหรือยัง ต้องทำยังไง”
 - การตั้งคำถามเหล่านี้ จะทำให้เด็กเกิดชุดความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม
 - ครูสามารถเติม ชี้แนะให้เด็กไปหาแหล่งความรู้ได้ ถ้าเด็กไม่รู้

> ครูมีหน้าที่จัดกระบวนการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นคนบอกเด็ก ทุกอย่างมีคุณค่ากับเด็ก ทุกชั้นตอนสามารถฝึกให้นักเรียนคิด ตั้งคำถามกับนักเรียนได้ สามารถฝึกเด็กได้ทุกเรื่อง

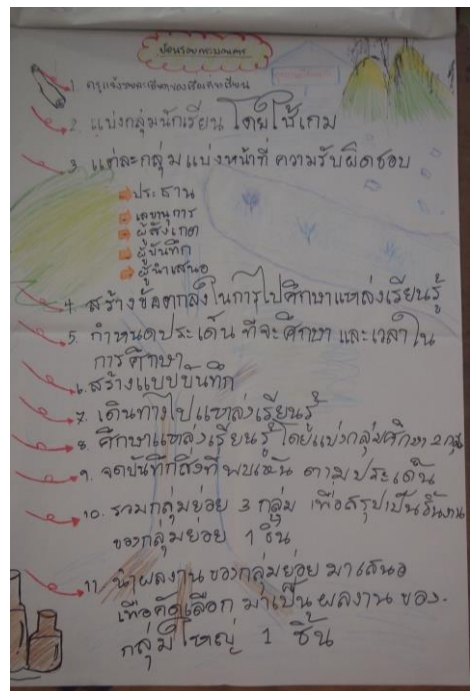
คุณพิเชษฐ เบญจมาศ กล่าวเพิ่มเติม

ประเด็นในการเลือกเรื่องของชั้นเด็กโต เรามีโจทย์/ประเด็นที่ควรคำนึงถึงคือ โจทย์เหล่านั้นต้องนำไปสู่การสร้างปฏิบัติการทางสังคม โจทย์ของเด็กต้องนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง อาจจะต้อง โจทย์ที่จะเข้าไปหนุนเสริม จัดการปัญหา หรือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับพื้นที่ชุมชนได้จริง โจทย์ของเด็กโตจึงเป็นของการทำวิจัยที่เชื่อมโยงไปสู่ชุมชน ถ้าเด็กสามารถสร้างโจทย์ที่ไปพันเฉพาะแค่เรื่องของตัวเอง ไปสู่เรื่องสาธารณะมากขึ้น พวกเรายืนยันว่า ถ้าเป็นเด็กป.๔ ป.๕ ป.๖ ขึ้นไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษา โจทย์จะเป็นลักษณะแบบนี้ เป็นการเชื่อมโยงสถานการณ์มาสู่ชุมชนของตัวเอง

ยกตัวอย่าง มีเหตุการณ์ไฟฟ้าดับที่ภาคใต้ เด็กนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสตูลก็เชื่อมโยงประเด็นมาสู่จังหวัดสตูล จนกลายมาเป็นเรื่องการใช้ก๊าซคาร์บอนในครัวเรือน เป็นการนำเรื่องใกล้ตัวมาเชื่อมโยงมาสู่สถานการณ์ที่เกิดในชุมชนของตัวเอง

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

- เป็นการศึกษาเรื่องใกล้ตัวตัว โดยไปศึกษาที่อุทยานไต่ะพญาวัง
- ครูแจ้งรายละเอียดการออกไปศึกษานอกสถานที่
 - ครูขอให้นักเรียนมาพร้อมกัน
 - เล่นเกมแบ่งกลุ่ม โดยให้ทุกกลุ่มมีผู้ชายอยู่ด้วย เพื่อที่ผู้ชายจะได้ช่วยดูแลผู้หญิงเวลาออกนอกสถานที่
 - มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกลุ่มย่อย มีประธาน เลขานุการ ผู้สังเกต ผู้จัดบันทึก ผู้นำเสนอ
- มีการสร้างข้อตกลงโดยให้ทุกคนนำเสนอ เพื่อสร้าง

ภูมิคุ้มกันเวลาออกไปนอกสถานที่

- กำหนดประเด็นและเวลาในการศึกษา
 - สภาพที่พบ
 - ปัญหาที่พบ
 - สิ่งที่เราสนใจ
- จากนั้นก็ออกเดินทางไปลงพื้นที่
- มีวิทยากรในพื้นที่มาให้ข้อมูล
- บันทึกสิ่งที่เราพบเห็นตามประเด็นที่กำหนดเป็นรายบุคคล
- สรุปชิ้นงานของกลุ่มย่อย
- กลุ่มย่อยนำเสนอ และเลือกหัวข้อโดยการอภิปรายให้เหตุผล เพราะอะไร มีความเป็นไปได้หรือไม่
 - สรุปได้หัวข้อ ชยะที่เขาโตะพญาวัน
 - ศึกษาหาความรู้เรื่องประเภทของชยะ
 - แยกชยะได้ถูกประเภท
 - นำชยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ข้อสังเกตจากครูพี่เลี้ยง

- > เมื่อพานักเรียนออกนอกสถานที่ ต้องมีการเตรียมความพร้อมอย่างรอบครอบ
 - เช็คนักเรียนให้ครบทั้งตอนไปและกลับ
 - ให้ผู้ปกครองมาช่วยดูแลนักเรียน
- > เมื่อพบเจออะไร ให้เด็กบันทึกไว้ สิ่งที่นักเรียนสงสัยก็สามารถนำมาเป็นประเด็นสร้างโครงงานฐานวิจัยต่อไปได้
- > ครูจะไม่แนะนำอะไรมาก แต่จะให้นักเรียนสังเกตสิ่งที่พบเจอ แล้วให้นักเรียนไปศึกษาหาข้อมูลหาความรู้เอง
 - บางทีเด็กจะเกิดความหวงแหนและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมเองจากการที่เขาลงไปทำงานวิจัยศึกษาในพื้นที่ชุมชน
- > หากจะทำเรื่องนำชยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ บางทีอาจจะควรทำเรื่องลดปริมาณชยะ หรือไม่ให้คนมาทิ้งชยะที่อุทยานเขาโตะพญาวัน
- > มีการสร้างวัฒนธรรมให้นักเรียน เช่น การเคารพ ขอบคุณคนที่ดูแล ให้ความรู้กับเรา โดยครูจะตั้งคำถามว่า เมื่อมีวิทยากรมาบรรยายให้ฟัง เด็กๆ ควรจะทำอย่างไร หรือเด็กๆ ควรทำอย่างไร เมื่อลุงนี่(คนขับรถ)ขับรถมาส่งเรา

- > ทำให้การเรียนรู้เต็มไปด้วยความสนุกและมีความสุข บางที่ประเด็นที่ได้อาจจะไม่ได้ครบถ้วน แต่เราก็สามารถมาแลกเปลี่ยน เสริมเพิ่มเติมได้

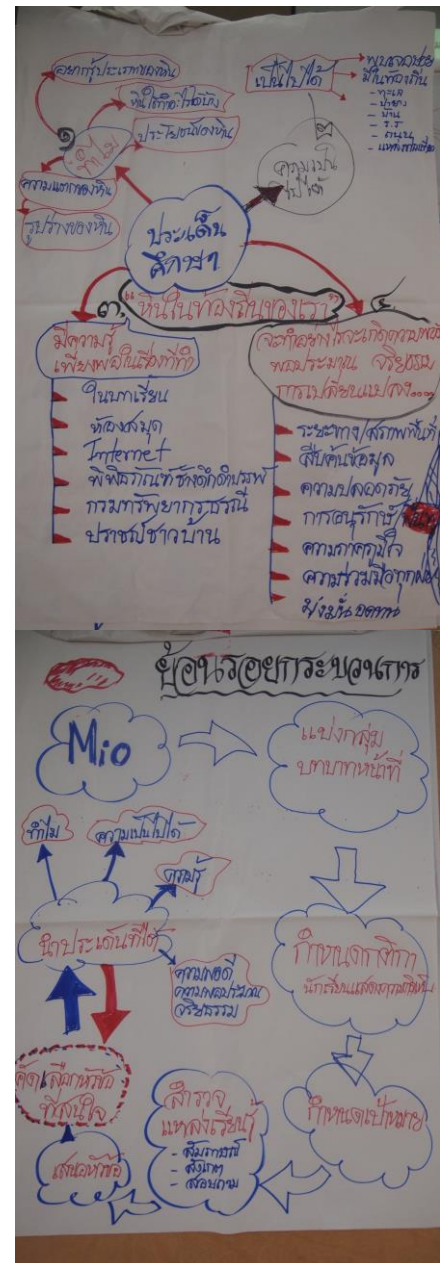
คุณพิเชษฐ เบญจมาศ กล่าวเพิ่มเติม

- > การที่คุณครูจะพานักเรียนออกนอกพื้นที่ ครูจะต้องมีการทำจดหมายขออนุญาต
 - ผู้ปกครอง
 - ผู้บริหาร
 - ผู้ดูแลพื้นที่ที่เราจะไปศึกษา

โดยครูจะต้องสอนให้เด็กเขียนหนังสือขออนุญาตเหล่านี้

กลุ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และ ๔

- กระบวนการในการทำวิจัยตั้งแต่อนุบาลถึงเด็กโต ใช้หลักการเดียวกัน แต่ครูอาจจะต้องมาปรับให้เหมาะสมกับแต่ละชั้น ที่สำคัญครูต้องใช้คำถามกระตุ้นเพื่อจะดึงศักยภาพของนักเรียนออกมา
- มีการทำ MIO เพื่อเตรียมความพร้อม เป็นการเรียกสติไม่คิดฟุ้งซ่าน
- มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ ให้ทุกคนสวมบทบาทเป็นนักเรียน
- ให้ทำความรู้จักกัน เพื่อที่ครูจะได้รู้จักและรู้ถึงศักยภาพของนักเรียน เป็นข้อมูลที่เอาไว้ใช้ในการแบ่งกลุ่ม
- มีการแบ่งกลุ่ม คณะเด็กเก่ง/ไม่เก่ง ชาย/หญิง แล้วแต่ความเหมาะสม
 - กำหนดบทบาทในกลุ่ม
 - ให้นักเรียนกำหนดบทบาทเอง
- มีการกำหนดสถานการณ์ เรียนรู้เรื่องมหัศจรรย์ธรณี ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในโรงเรียน
- มีการกำหนดกติกา เพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เราต้องการ
 - ครูจะเสริมความรู้ให้ข้อมูลบางส่วน เช่น ความรู้คร่าวๆ เกี่ยวกับธรณีวิทยา
- ถามทวนเป้าหมายการเรียนรู้ครั้งนี้

- เดินทางไปที่ห้องมหัศจรรย์ธรณี
 - มีวิทยากรน้อย(นักเรียนที่ผ่านการทำโครงการวิจัย)มาให้ความรู้
- มีการซักถาม สัมภาษณ์ สังเกต บันทึกข้อมูล
- มีการพูดคุยในกลุ่มเลือกเรื่องที่จะเป็นโครงการวิจัย
 - มีการกำหนดประเด็นที่จะศึกษาของแต่ละกลุ่ม
- ให้นักเรียนนำเสนอ และเป็นการโน้มน้าวให้เพื่อนมาเลือกเรื่องของเรา
 - ทำไมจึงเลือกเรื่องนี้
 - ความเป็นไปได้
 - คำนึงถึงแหล่งความรู้
 - ทำอย่างไรให้เกิดความพอดี
- มีการแลกเปลี่ยน อภิปรายด้วยเหตุผล
 - สรุป นักเรียนสนใจเรื่อง หินในท้องถิ่นของเรา

Memo

- พบว่า ห้องธรณีวิทยามีอยู่ในโรงเรียนอนุบาลสตูลนี้ เกิดมาจากการที่นักเรียนทำโครงการวิจัยศึกษาเรื่องฟอสซิล จนทางกรมทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเห็นความมุ่งมั่น ตั้งใจศึกษาหาความรู้ของเด็ก เลยมอบห้องธรณีวิทยานี้ให้กับนักเรียนสำหรับไว้ใช้ศึกษาต่อไป ซึ่งเป็นอนิสงค์ของการทำวิจัยของนักเรียน ซึ่งน่าภาคภูมิใจ
- ความสำเร็จไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ มีอุปสรรคมากมายบนเส้นทางนี้โดยเฉพาะกับเด็กเล็กๆ คุณครูต้องอดทนในการกระตุ้นหาคำถาม ครูต้องดึงศักยภาพของนักเรียนเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จ
- ความสำเร็จอาจจะไม่ใช่การได้รับรางวัล แต่เป็นความสำเร็จที่นักเรียนได้รู้ ได้ศึกษาโดยผ่านกระบวนการที่มีขั้นตอน มีความคิดที่สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดเป็นผลงาน/ชิ้นงานที่เขาค้นพบ ผลที่เกิดขึ้นอาจจะไม่สำเร็จ แต่เด็กจะได้เรียนรู้กระบวนการ

ข้อสังเกตจากครูพี่เลี้ยง

- > ขณะที่นั่งฟัง เพื่อเป็นการเช็คว่าคุณกลุ่มมีความเข้าใจในกระบวนการแล้วหรือยัง กิจกรรมที่วางไว้ในทุกฐานเป็นกระบวนการวิจัย แต่ก็ขึ้นอยู่กับบริบทว่าแต่ละชั้นครูจะตั้งคำถามอย่างไร
- > จริงๆ แล้วกระบวนการที่จะได้เรื่อง ต้องใช้กระบวนการต่างๆ มากมาย ไม่ได้ทำแค่๒ ชั่วโมง เช่นนี้ เห็นว่าคุณครูสามารถจับสาระสำคัญได้

- ฐานนี้อยู่ในโรงเรียน และมีนักเรียนของโรงเรียนอนุบาลสตูลมาช่วยบรรยาย ซึ่งเด็กๆ ทำได้ดีมาก
- > ถ้าเรามีเครือข่าย ผู้ปกครองมาช่วยเหลือจะดีมาก
- > ต้องมีการบูรณาการ
- > การแบ่งกลุ่ม ต้องมีการคละเด็ก
- > ครูควรรู้จักข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- > เชื้อเชิญให้ลงนำกระบวนการนี้ไปใช้กับนักเรียน

ผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์ กล่าวเพิ่มเติม

- > ขอขอบคุณทุกท่านด้วยความจริงใจ เรื่องที่เรากำลังทำต้องใช้เวลา เมื่อคืนผมคุยกับผู้บริหารของท่านเลิกตอน ๕ ทุ่ม ผมคุยจนผมลืมไปว่างานแต่งงาน สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากความตั้งใจที่จะเรียนรู้
- > เราต้องทำเมื่อมีโอกาสที่จะทำ โอกาสเป็นสิ่งสำคัญมากถ้าใครไม่ฉกฉวย ถ้ามันเลยไปแล้วเราจะเรียกร้องมันกลับคืนมาไม่ได้
- > พรุ่งนี้จะมีคุณสมพงษ์ หลีเคราะห์มาอยู่ร่วมกับทุกท่านแทนผม คุณสมพงษ์เป็นคนที่ทำงานร่วมกันมาตั้งแต่เริ่มต้น
- > เรื่องนี้เราทำกันด้วยใจ ไม่ได้บอกว่าทุกเรื่องที่เราทำนั้นไปถูกทางหมด บางเรื่องก็ผิดพลาดหลงทิศทาง ถ้าทำเรื่องนี้อะกั้วเสียหน้า อะกั้วผิด หากทำผิดก็ขอให้ยอมรับความผิดนั้น แต่ขอเพียงให้มีใจที่จะเปลี่ยนแปลง
 - เราอาจจะต้องสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ผิดบ้าง เพราะที่ผ่านมาเราเรียนรู้แต่สิ่งที่ถูกอย่างเดียว ทำให้เด็กกลัวผิด การที่เด็กเรียนรู้แต่สิ่งที่ถูกทำให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์เพียงด้านเดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้นอย่ากลัวกับความผิดพลาด กับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
- > การออกแบบการศึกษาทุกวันนี้ขาดความละเอียด ไม่เนียน การเรียนรู้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก ชีวิตคนเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน กระบวนการเรียนรู้ที่เราออกแบบสำหรับพวกท่าน คุณครูโรงเรียนอนุบาลสตูลนอนไม่หลับมาหลายคืนแล้ว ผมทำงานกับครูโรงเรียนอนุบาลสตูลเพื่อออกแบบกระบวนการเหล่านี้
 - ให้พวกเราเป็นนักเรียน

- มีบุคคลคนหนึ่งทำงานอยู่ด้านหลัง นอกจากที่มีคุณครูเตรียมแผน เตรียม ออกแบบกระบวนการต่างๆ ยังมีคนบันทึกสรุปประเด็น ที่คอยเก็บเรื่องราว คำพูดของทุกคน
 - เพราะการทำงานทุกครั้งเราจะต้องมีร่องรอย มีการบันทึกงานทุกครั้ง
- ให้พวกเราช่วยอธิบายสิ่งที่พวกเราเรียนรู้ มีการทำ AAR ทุกครั้ง
 - หลักจากจบกระบวนการนี้ คุณครูโรงเรียนอนุบาลสตูลมีการพูดคุย AAR กัน ว่า วันนี้เกิดอะไรขึ้นบ้าง มีสิ่งใดที่ตอบวัตถุประสงค์ สิ่งที่ยังไปไม่ถึง จะต้องมีการเสริมเติมเต็มเรื่องอะไร
 - ถือว่าเป็นการฝึกหน้างาน เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ต้องไปลงทะเบียนเรียนที่ไหน แต่ใช้สถานการณ์จริงมาพัฒนาคน
 - ดังนั้นการที่ท่านมาร่วมอบรม ถือว่าท่านได้รับการพัฒนา ทางโรงเรียนอนุบาลสตูลก็ได้รับการพัฒนาไปด้วยกัน
- การเรียนรู้ครั้งนี้ถือว่าเป็น เรียนรู้แบบคร่าวๆ ถ้าเราออกแบบให้ดี มีความละเอียดจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มากมาย เรื่องที่เด็กๆ สนใจจะเรียนรู้เป็นสื่อ สิ่งที่เรียนรู้เหมือนกันคือกระบวนการ ซึ่งวิธีการของแต่ละคน แต่ละกลุ่มจะไม่เหมือนกัน
- วิธีการเหล่านี้ ทุกคนทำได้ เราสามารถสร้างเองได้ “ไร้กระบวนการ แต่ยึดกระบวนการ”
 - ทางโรงเรียนอนุบาลออกแบบกระบวนการเรียนรู้โครงการวิจัย ๑๐ ชั้น แต่เราเพิ่งเรียนรู้ได้ ๒ ชั้น
- > อยากให้ทุกคนดึงศักยภาพที่มีออกมาใช้ เรามีศักยภาพดีๆ มากมาย เราทำงานด้วยศักยภาพ และตัวตนของเราก็จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ ถ้าเรามีใจที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง เราจะสามารถจะผลิตดอกออกผล สร้างเมล็ดพันธุ์ได้อีกมากมาย
 - เราเรียนทำงานงานนี้มาตั้งแต่โรงเรียนตะโล๊ะโล๊ะ เรามีพันธมิตรสัญญาาร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น ผอ. รองผู้อำนวยการ อาจารย์หุดดิน คุณสมพงษ์ เราสัญญาใจกันว่า ไม่ว่าจะไปที่ไหน ก็แล้วแต่เราจะไม่ทิ้งกระบวนการนี้
 - ทุกวันนี้ที่โรงเรียนตะโล๊ะโล๊ะก็ยังคงทำกระบวนการนี้
 - อาจารย์หุดดินย้ายไปสอนที่อื่น ก็ยังทำกระบวนการนี้
 - ทางคุณสมพงษ์ ที่ไปทำงานวิจัยกับชาวบ้าน ก็ยังคงทำกระบวนการนี้เสมอ
- > เราทำเพราะใจ เมื่อมีใจแล้วทุกอย่างก็จะสำเร็จ
- > มีความยินดีที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับทุกท่านที่เสียสละมาที่โรงเรียนอนุบาลสตูล มีสิ่งไหนที่ทำให้รู้สึกไม่สบายใจ ก็ต้องขออภัย แต่ทุกเจตนาไม่มีเจตนาร้ายต่อใครใดๆ ทั้งสิ้น

- ในโอกาสนี้ ปีนี้จะเป็นช่วงเวลาที่เราจะได้ปรับทิศทาง ให้เราพร้อมกันคิด ร่วมกันสร้าง ร่วมกันทำ ผมก็จะขอเป็นกำลังใจ
 - ค่าของทุกท่าน ที่ได้เชื่อว่า ครู ที่แปลว่า หนัก ก็จะถือว่าเป็นการทำงานหนักอย่างมีคุณค่า และผลผลิตที่จะออกดอกออกผลหลังจากนี้แม้จะช้า แต่ก็คงงามที่เป็นที่หวังที่ฟังว่า ชาวบ้านเมืองของเรายังมีคนที่จะห่วงแหนและรักษาสืบทอดในวันที่เราไม่อยู่แล้ว นั่นคือลูกศิษย์ของเรา
- > ต้องขออภัยที่วันพรุ่งนี้ไม่ได้ได้อยู่ร่วมกับทุกคน ยินดีน้อมรับความผิดพลาดทุกประการ สิ่งใดที่จะทำให้เกิดประโยชน์ขอยินดี

เสียงสะท้อนของวันนี้

- ก่อนมาคิดว่า “ยาก” ตอนนี้ “ง่าย” แล้ว
- เมื่อวานรู้สึกสับสน วันนี้เห็นทางกระจ่างที่พอจะเดินได้ จะพยายามไปสานต่อที่โรงเรียน
- ขอบคุณวิทยากรที่อย่างน้อยคืนนี้ก็ไม่เล็ก & ทุ่ม เหมือนเมื่อคืน

ตัวแทนจากธนาคารไทยพาณิชย์

- ขอบคุณผู้อำนวยการสุทธิ ได้เรียนรู้จากผู้ที่ทำจริง รู้จริง ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆมากมาย คำพูดของผู้อำนวยการจะถูกใจใครบ้างก็ไม่รู้ แต่ถูกใจพวกเราจริงๆ มีถ้อยคำมากที่บันทึกไว้เพื่อบอกว่าได้เรียนรู้อะไร ไว้เตือนตัวเอง ซึ่งครั้งนี้นับบันทึกได้เยอะมาก
- ขอมอบหนังสือเป็นของที่ระลึกให้กับท่านผู้อำนวยการ
- เห็นว่าท่านผู้อำนวยการและคุณครูของโรงเรียนอนุบาลสตูลทำงานอย่างหนักมากเพื่อจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ให้กับพวกเรา

กิจกรรม MIO

- ขอเชิญนั่งตัวตรง หลังตรง ศรีษะตรง นั่งผ่อนคลายก่อนไปรับประทานอาหาร
- หลับตาลงเบา หายใจเข้าออก สัก ๔-๕ ลมหายใจ
- สังเกตสัมผัสเล็กๆ ที่ปลายจมูก ข้างที่ชัดที่สุด จุดที่ชัดที่สุด ตามดูลมหายใจต่อเนื่องไปด้วยลมหายใจปกติ

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ประมวลภาพกิจกรรม ๒ วันที่ผ่านมา

กิจกรรม ชมวีดิทัศน์ “เหยี่ยวแดง”

(ฝีมือการถ่ายทำของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสตูล)

นำเสนอภาพเด็กกลางแจ้งที่ทำงานวิจัยเรื่อง “เหยี่ยวแดง” โดยการไปสัมภาษณ์ผู้สูงวัยในชุมชน แม่ค้าในตลาด และเก็บภาพการบิน/ช่วงเวลาบินหากินของเหยี่ยวแดง

พิธีกร : เมื่อวานมีคนพูดถึงเรื่องเหยี่ยวแดง อีกสักครู่เราจะได้ชมวีดิทัศน์เรื่องเหยี่ยวแดง ถึงเป็นฝีมือของนักเรียน เด็กๆ ชอบถ่ายคลิป บางกลุ่มทำเป็นนักข่าวจิว ติดไมโครโฟนที่เสื่อแล้วสมมุติว่าตัวเองเป็นนักข่าว ตอนแรกเด็กๆ ก็ไม่แน่ใจว่าจะทำได้หรือเปล่าจึงไปเชิญนักประชาสัมพันธ์ของจังหวัดสตูลมาเป็นพิธีกรเตอร์ให้ ซึ่งเด็กคิดและเชิญเอง เพราะเขาบอกว่าเขามีอาเป็นนักประชาสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นรายทาง เป็นการบูรณาการ

เราสามารถเห็นกระบวนการของนักเรียนในคลิปวีดิโอนี้ ตอนแรกเด็กๆจะไปหาภูมิปัญญาในชุมชน เห็นบรรยากาศการเรียนรู้อของนักเรียน ความตื่นเต้น ความสนุกสนาน เด็กถือกล้องถ่ายภาพเอง บางคนไปสัมภาษณ์แม่ค้า เด็กเรียนรู้อจรรู้ว่าเหยี่ยวจะมาเวลาไหน เด็กๆบอกว่าเขาเป็นเพื่อนกันกับเหยี่ยว เขาสามารถเรียกเหยี่ยวให้ลงมาจำนวนมากๆ ได้

- ☞ แจกคู่มือการฝึกอบรม “ยิดศาสตร์ของพระราชธา พัฒนาการเรียนรู้อสู่ศตวรรษที่ ๒๑” สำหรับผู้เข้าร่วมอบรมทุกท่าน
- ☞ จะแจกโทรศัพท์มือถือคืนให้กับผู้เข้าร่วมอบรมตอนเที่ยงนี้

กิจกรรม MIO

โดยครูเพ็ญศรี เจริญสุข

- ใ้หนึ่งตัวตรง หลังตรง
- หลับตาลงเบาๆ สูดลมหายใจเข้า ๔-๕ ลมหายใจ
- สังเกตว่าลมหายใจที่ปลายจมูก ช่างไหนส่วนไหนชัดที่สุด ก็ให้ใช้จุดนั้นเป็นจุดสังเกต
- ตามดูลมหายใจเรื่อยๆ ด้วยลมหายใจปกติ
- หากมีความคิดเข้ามา ก็จัดการกับความคิดด้วยการกลับมาที่ลมหายใจของเรา
- ใช้เวลาอยู่กับลมหายใจสัก ๓ นาที

กิจกรรม Check in

- ร้องเพลง “ปรบมือกันให้ดัง”
“ปรบมือกัน ๔ คน ๆ อย่ามัวนั่งนิ่งเฉย ปรบมือกันเถิดเถย จะมัวเฉยไปทำไม ปรบมือกันให้ดัง เจ็บก็ช่างปะไร”

- เข้าแถวทวนหลังให้เพื่อน
- ร้องเพลง “รถตุ๊กๆ”

แบ่งกลุ่มย่อย

โจทย์ : ท่านมีความคิดเห็น หรือมีความรู้สึกต่อการเรียนรู้ ๒ วันที่ผ่านมาอย่างไรบ้าง

กติกา : ให้รับฟังกันอย่างลึกซึ้ง

- ☞ ฟังว่าเพื่อนมีอารมณ์แบบไหนขณะเล่า เพื่อนมีเป้าหมายประสงค์อะไร
- ☞ ระหว่างที่ฟังเพื่อนเสียงข้างในใจของเรามันดังว่าอย่างไร

Memo

คุณพิเชษฐ์ เบญจมาศ

- การฟังสำคัญมากในกระบวนการเรียนรู้ ถ้าเราฟังเป็นเราจะมึนหลังจากการรับฟังมาก
- การฟังไม่ใช่การได้ยิน เราได้ยินเสียงต่างๆ มากมาย แต่เราได้ฟังบ้างหรือไม่
 ๑. ฟังเพื่อน
 ๒. ฟังตัวเอง

จากการฟังเพื่อนในกลุ่มย่อย เราได้รับพลังอะไรจากเพื่อนบ้าง

- สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้บริหารทั้งสองท่าน ก็มีกำลังใจที่จะกลับไปทำกิจกรรมแบบนี้ที่โรงเรียน
- ได้มาเจอเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพราะที่ผ่านมารู้สึกท้อ หหมดไฟ รู้สึกมีแรงบันดาลใจ ยิ่งเมื่อได้รับฟังผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูล ก็รู้สึกมีกำลังใจ มีพลัง
- มีความประทับใจหลายอย่าง วันแรกจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับองค์กร จากที่ผ่านมาระหว่างคนต่างทำงาน ไม่ค่อยได้ทำงานเป็นทีม ต่อไปเราจะกลับไปทำงานร่วมแรงร่วมใจกัน เมื่อมีความเป็นหนึ่งเดียวแล้ว ก็จะนำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน สร้างความเป็นหนึ่งเดียวให้เกิดขึ้นในห้องเรียน

○ สำหรับวันที่สอง เห็นว่า เราจะต้องมีสติ ยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น เราจะต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดี เปลี่ยนความคิด เรามาที่นี่ เราได้รับโอกาส เมื่อเราได้รับโอกาสแล้วเราต้องคว้าไว้ทันที ถ้าไม่คว้าไว้ โอกาสนั้นจะกลายเป็นอากาศทันที

- วันแรก ทุกคนรู้สึกงงว่า มาอบรมเรื่องอะไรกันแน่ แต่วันนี้ทุกคนมีแววตามุ่งมั่นที่จะกลับไปทำอะไรบางอย่างให้กับนักเรียน

- เห็นการทำงานหนักของครูโรงเรียนอนุบาลสตูลแล้ว จากที่เดิมที่คิดว่าเราทำงานหนักแล้ว ก็รู้เลยว่าเรายังทำน้อยไป อยากให้กำลังใจ และจะกลับไปทำสิ่งดีๆ นี้ด้วยเพื่อเป็นกำลังใจให้ต่อกัน

กิจกรรม ชมวีดิทัศน์ “ขอฟ้องร้องระบบการศึกษา”

ระบบการศึกษากำลังให้ปลาปิ่นขึ้น-ลงต้นไม้ และให้ปลาวิ่ง โรงเรียนกำลังเปลี่ยนคนให้กลายเป็นหุ่นยนต์ เด็กๆ ต้องเรียนอย่างหนักในห้องเรียนแต่ไม่สามารถค้นพบพรสวรรค์ของตัวเอง คิดว่าตัวเองโง่และไร้ค่า โรงเรียนเป็นฆาตกรที่ฆ่าความคิดสร้างสรรค์ ทำลายเอกลักษณ์และเหยียดหยามทางความคิดและเป็นระบบที่ล่าสมัย ระบบการเรียนการสอนยังคงเหมือนเมื่อ ๑๕๐ ปีก่อน

ระบบการศึกษามีขึ้นมาเพื่อสร้างคนให้ไปอยู่ในโรงงาน บังคับให้นักเรียนนั่งเฉยๆ พักแค่ตอกินข้าว ใช้เวลา ๘ ชั่วโมงต่อวันเพื่อจะบอกว่าทุกคนต้องคิดอะไร ให้ทุกคนต้องแข่งกันเพื่อเกรด A

แต่ตอนนี้โลกกำลังก้าวหน้า ต้องการคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ คนที่ริเริ่มเอาจริงเอาจัง ฟังพูดตัวเองได้ มีความสามารถในการเชื่อมโยง

เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เด็กมีความสามารถ มีพรสวรรค์ที่ต่างกัน แต่ระบบการศึกษา กลับสอนเด็กในรูปแบบเดียวกัน เหมือนหมอกที่กำลังจ่ายยาเพื่อรักษาคนไข้ด้วยยาชนิดเดียวกันทุกคน

ครูที่ดีมีความสามารถในการเข้าถึงใจของเด็ก และอนุญาตให้เด็กได้ใช้ชีวิตที่แท้จริง แต่ครูมีกลับรายได้แค่พอกินและต้องทำงานอยู่ในระบบที่ทำให้เขาไม่มีทางเลือก หลักสูตรถูกออกแบบโดยคนในกระทรวง คนที่ไม่เคยสอนใครเลยในชีวิตและหมกมุ่นกับการวัดผลโดยใช้ข้อสอบ

ตอนนี้เราอาจจะไม่ศรัทธาโรงเรียน แต่ยังคงศรัทธาผู้คนที่จะสามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง อย่าทำให้สิ่งที่โรงเรียนต้องการเพราะมันไร้ประโยชน์ หน้าที่ของครูคือดึงจิตวิญญาณของนักเรียนออกมาให้ได้ และเข้าถึงหัวใจของเด็กทุกคน ควรยกเลิกวิชาหลักเพราะศิลปะและการเต้นก็มีความสำคัญไม่ต่างจากคณิตศาสตร์ ซึ่งทำได้แล้วที่ประเทศฟินแลนด์ เด็กเรียนน้อยลง ครูมีรายได้มากขึ้น เด็กไม่มีการบ้าน เน้นการร่วมมือกันแทนที่การแข่งขัน เรามีทางเลือกอื่นอีกมากมาย

แม้จำนวนนักเรียนจะมีเพียง ๒๐% ของจำนวนประชากร แต่เขาคือ ๑๐๐% ของอนาคต มาช่วยกันใส่ใจกับความฝันของพวกเขา และนี่คือสิ่งท้าทายที่เราจะต้องทำให้ได้ นี่คือนิเวศของปลาที่ไม่ต้องถูกบีบบังคับให้ปิ่นต้นไม้อีกแล้ว

คุณสมบัติพิเศษ (ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น)

จากวีดิทัศน์ โทรศัพท์และรถยนต์ในปัจจุบันต่างกัน ๑๕๐ ปีที่แล้ว แต่การศึกษาในปัจจุบันกับเมื่อ ๑๕๐ ปีที่แล้วไม่ต่างกันเลย ตอนนี้แพทย์ถูกฟ้องร้องเนื่องจากการรักษาผิดพลาด แต่ยังไม่เคยมีครู

โดนฟ้องร้องจากเรื่องการเรียนการสอนเลย เราจะรอให้ถูกโดนฟ้องหรือเปล่า ในอนาคตกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคอาจจะครอบคลุมเรื่องการศึกษาด้วย จึงอาจจะมีฟ้องร้องครูหรือการศึกษาที่เป็นไปได้

บทเรียนหนึ่งที่ผมเคยเจอ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสตูล ในห้องเรียนชั้นป. ๕ มีเด็ก ๘ คน อ่านหนังสือไม่ออก ๗ คน สงสัยว่าผ่านชั้นป.๑-๒-๓-๔ มาได้อย่างไร

วิทัศน์ที่เราเพิ่งชม ไม่ได้เรื่องจริงเป็นสิ่งที่เขาสร้างขึ้นมา อาจจะไม่เกิด ๑๐-๑๕ ปีที่เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค สิ่งตอนนี้ทำงานร่วมกับองค์กรด้านสาธารณสุข อนาคตอาจจะทำงานร่วมกับองค์กรด้านการศึกษา ผมหวังว่าจะไม่มีเพราะครูอาจจะเปลี่ยนไปหมดแล้ว

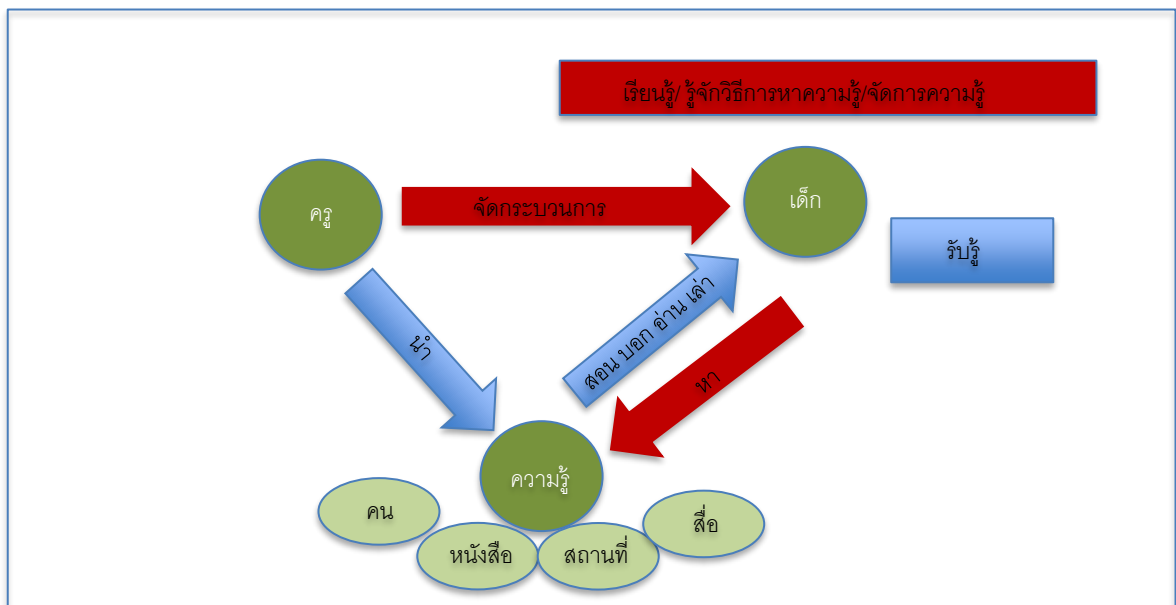
ทำไมจึงมาคิดเรื่องการศึกษาก่อน อีก ๑๐-๑๕ ปีข้างหน้า เรื่อง SDG การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ตอนนี้ นายกษ ปรยุทธ์ได้ไปเซ็นตัสัญญากับนานาชาติ ว่าภายใน ๑๕-๒๐ ปี ประเทศไทยจะต้องเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ได้ ๑๗ ตัวชี้วัด ๑๗ เป้าหมาย การศึกษาก็ต้องเป็นหนึ่งในนั้น คือการสร้างคนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ตอนนี้กระทรวงศึกษายังไม่เคลื่อนที่ใดๆ ที่เซ็นตัสัญญาไปแล้ว ๒ ปี กระทรวงการศึกษาเป็นหน่วยงานที่ผลิตคนรุ่นใหม่

ไทยแลนด์ ๔.๐ ต้องวิ่งข้ามผ่านรายได้ปานกลาง เด็กรุ่นใหม่ต้องทำเรื่อง start up นี่เป็นข้อตกลงที่ทุกประเทศต้องทำร่วมกัน ดังนั้นการพัฒนาคนไม่ใช่แค่อ่านหนังสือออก หรือสอบโอเน็ตผ่าน และสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ บุคคลากรทางการศึกษามีหน้าที่ผลิตคน สร้างคนเพื่อไปต่อบการพัฒนาที่ยั่งยืน ผมไม่ขอลงรายละเอียด นี่เป็นโจทย์ แต่ในวันนี้กระทรวงศึกษาธิการยังนอนนิ่ง ยังไม่มีการพูดคุณเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้งที่หลายประเทศกำลังเดินหน้าไปแล้ว

พวกผมเป็นพี่เลี้ยงที่นำพาชาวบ้านให้ทำงานวิจัย ชาวบ้านสามารถทำวิจัยต่างๆ ที่ชาวบ้านตอนลงพื้นที่ชวนชาวบ้านทำงานวิจัยมีคุณลุงอายุ ๗๐ ปี ที่อ่านหนังสือได้แต่เขียนไม่ได้ จึงถามว่าทำไมอ่านหนังสือออกแต่เขียนไม่ได้ ลุงบอกว่าออกจากโรงเรียนมาตั้งแต่ป. ๔ แต่บอกไม่ได้ว่าทำไมจึงอ่านได้แต่เขียนไม่ได้ ทุกวันนี้เขียนได้แต่ชื่อ แต่ภายในระยะเวลาปีครึ่ง ที่แกต้องไปเก็บข้อมูลและเขียนบันทึกจนวันหนึ่งพบว่าแกถือสมุดขึ้นมาเขียน ผมน้ำตาไหล คนแก่อายุ ๗๐ ปียังสามารถพัฒนาได้ จึงเกิดตรรกะว่า แล้วถ้าเป็นเด็กจะเป็นอย่างไร นี่เป็นเหตุที่ทำให้ผมมาวันนี้ ผมไม่ได้เรียนจบเกี่ยวกับการศึกษามา และไม่ได้ตั้งใจทำงานด้านการศึกษามาก่อน แต่เมื่อเห็นว่าเครื่องนี้การวิจัยนี้สามารถพัฒนาคนได้ ผมจึงสนใจจะมาทำงานด้านการศึกษา เพราะเห็นว่าชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการวิจัยก็สามารถทำได้ มีพัฒนาการ นักวิจัยชาวบ้านที่สามารถพูดนำเสนอบนเวทีได้ ๑ ชั่วโมง โดยที่เมื่อนักวิชาการนั่งฟังอยู่ มีผู้เข้าร่วมอยู่ ๔๐๐ กว่าคน แต่พวกเขาสามารถทำได้ เพราะได้รับการฝึกฝน นี่คือการเชื่อมั่น

ทุกอย่างเหมือนเดิม ความเชื่อเดิม คือ ครูเป็นนำความรู้ไปให้เด็ก แต่ตอนนี้ครูต้องใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยที่องค์กรประกอบต่างๆ มีเหมือนเดิม

- เป้าหมายคือให้เด็กรู้ แต่เดิมครูทำหน้าที่สอน จริงๆ แล้วสามารถทำอย่างไรก็ได้ให้เด็กได้รู้ การทำวิจัยก็เป็นวิธีหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ยวิเศษ แต่เป็นวิธีหนึ่งเท่านั้น
- ความรู้ที่อยู่ในคน ความรู้ที่อยู่ในทุกที่ ความรู้ที่อยู่ในก้อนหิน ความรู้ที่อยู่ในอาคาร อยู่ในสถาปัตยกรรม ความรู้ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อม เราสามารถพาเด็กๆ ไปหาความรู้ได้ในทุกๆ ที่ นี่แหละคืองานวิจัย งานวิจัยในแบบที่นักวิชาการทำนั้น มีความยากที่ต้องหาทฤษฎีต่างๆ มาอ้างอิง

โรงเรียนตะละใส เป็นโรงเรียนประถมมีชั้นปีละห้องเรียน ๒ ห้อง แต่ก่อนสอนเด็กแต่เพียงในห้องที่เรียนที่แคบๆ สื่อ ของเล่นเป็นเหมือนกันหมด แต่พอทดลองพาเด็กออกไปเรียนรู้ข้างนอก จึงพบว่าสิ่งต่างๆ ที่น่าเรียนรู้อยู่มากมาย เป็นห้องเรียนที่กว้างขวาง ที่สำคัญคือ ครูอย่าใจแคบ เปิดกว้างให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นอิสระ

การสอนศาสนาที่ขายคาสุเหว่ราก็เช่นกัน จริงๆ แล้วคือ การสอนการใช้ชีวิต แต่ครูสอนศาสนาก็ยังสอนตามหนังสือ ไม่ได้สอนเรื่องการใช้ชีวิต และยังมีการสอบประเมิน แข่งขันกันเหมือนเดิม คนที่สอนมีเยอะ แต่คนที่สอนเป็น สอนให้เด็กไปหาความรู้เองมีน้อย การที่ครูให้เด็กไปหาความรู้จากพ่อแม่ ชาวบ้านเรื่องศาสนา เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะให้เด็กไปแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง เมื่ออาจารย์หุดดินย้ายไปสอนที่โรงเรียนปอเนาะ จากที่มีวิชาเรียนทั้งหมด ๑๖ วิชา ก็ยังสามารถบูรณาการทำโครงการวิจัยได้

ทุกโรงเรียนทำได้ มีโรงเรียนที่ทำไม่ได้คือ โรงเรียนที่ไม่ทำ ต้องทำเท่านั้นถึงจะรู้ และถึงจะได้

การอบรมครั้งนี้เป็นการออกแบบที่นำ ๓ สิ่งเข้ามาไว้ด้วยกัน ได้เอากระบวนการเรียนรู้เป็นตัวตั้ง แต่เอาเนื้อหาทั้งหมดให้อยู่รายรอบ ถ้าเราสอนตามหนังสือตำรา เราไม่สามารถจะสอนให้จบได้ เราต้องฝึกให้เด็กหาความรู้ด้วยตัวเองซึ่งจะทำให้กระบวนการเรียนรู้มันจบในตัวของมัน

กิจกรรม สัมภาษณ์ดอกผลจากการทำโครงการฐานวิจัย

น้องคอลลีเฟอร์ หรือน้องพะห์ เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนตะโละไฮ รุ่นแรกที่ทำโครงการวิจัย เธอเรียนโครงการฐานวิจัยมาตั้งแต่ป.๓ จนถึงม. ๖ และตอนนี้เธอเรียนมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๒ ช่วงนี้น้องกลับมาที่บ้าน และเห็นว่าจะมีประโยชน์กับทุกท่าน ที่จะได้เห็นและได้สัมผัสดอกผลจากการทำโครงการฐานวิจัย

อาจารย์หุดดิน : เมื่อตอนน้องพะห์ เรียนชั้นป. ๓ ผมสอนภาษาอังกฤษ ตอนนั้นเป็นพะห์เด็กซนๆ เรียนได้ลำดับท้ายๆ ได้ลำดับที่ ๒๗ อยากให้ลองช่วยเปรียบเทียบชั้นเรียนระหว่างที่เรียนมาในชั้นป. กับชั้นเรียนที่มีการทำโครงการวิจัยว่าเป็นอย่างไร

น้องพะห์: ในป. ๑ ป. ๒ หนูเป็นเด็กหลังห้อง สอบได้ลำดับที่ ๒๗ ไม่สนใจเรียน สนุกกับการเล่น และครูจะเป็นป้อนความรู้ให้กับเรา ให้เด็กได้เรียน ได้เขียนตามครู พอเรียนป. ๓ มีเรียนเรื่องการทำวิจัย ที่แรกก็ประหลาดใจว่าครูให้ทำอะไร มันเป็นเรื่องแปลกใหม่ของเด็กในตอนนั้น ครูให้เสนอในสิ่งที่เราสนใจอยากเรียนรู้ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะสนใจไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนต้องให้เหตุผลของตัวเองว่า ทำไมถึงอยากเรียนเรื่องนี้ แล้วเราจะต้องโน้มน้าวใจให้เพื่อนมีความสนใจร่วมในประเด็นของเรา โดยที่หนูใช้หลักเหตุและผล นำเสนอสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เพื่อนสนใจตามเราไปด้วย

พอเรียนแบบโครงการวิจัยก็เปลี่ยนมาได้เกรด ๓ กว่า และต่อมาในชั้นป. ๔ ก็ได้เกรด ๔.๐๐ เหมือนหนูเปลี่ยนเป็นคนละคน เพราะหนูไม่เรียนที่หน้ากระดาน แต่ชอบออกไปเรียนฐานนอกสถานที่ ลงพื้นที่มากกว่า เมื่อตอนป. ๔ พวกหนูเรียนเรื่องลูกประคบสมุนไพร เราไปเรียนรู้จริง ทำจริงและเอาไปใช้จริง ที่สำคัญเด็กก็จะได้จริงและรู้สึกสนุกไปด้วย ทำให้หนูได้เกรดเฉลี่ยมากขึ้นซึ่งหนูรู้ว่ามันไม่ได้เป็นตัวชี้วัดสูงสุด แต่สิ่งที่หนูได้รับก็คือ มีความกล้าแสดงออก ทักษะที่ได้ทั้งทักษะการคิด ทักษะการพูดในที่สาธารณะ เมื่อก่อนหนูก็ไม่กล้าถาม หนูจำได้ว่าหนูกล้าที่ถามเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลตอนที่พวกหนูไปเรียนทำลูกประคบสมุนไพร ซึ่งตอนนั้นตื่นเต้นมากเพราะมีคนอยู่ด้วยจำนวนมาก ตัวเองไม่ใช่คนกล้ามาก่อน จนตอนนี้รู้สึกภูมิใจและคิดว่า เป็นประโยชน์ที่ได้มาจากการเรียนรู้การทำวิจัย

การออกไปนอกสถานที่ ก่อนที่จะลงพื้นที่ เราจะต้องติดต่อประสานงานก่อน ก่อนที่จะติดต่อประสานงาน ต้องพูดคุยกับเพื่อนว่า เราสนใจอยากรู้เรื่องอะไรบ้าง

อาจารย์หุดดิน : กระบวนการก่อนที่จะไปถามเจ้าหน้าที่ที่โรงพยาบาล ทั้งครูและเด็กมีการเตรียมการอย่างไรบ้าง

น้องพะห์ : สิ่งที่สำคัญที่สุดก่อนที่จะลงไปพื้นที่ คือ ต้องมีการติดต่อประสานงาน ก่อนที่จะประสานงาน เด็กๆ จะต้องช่วยกันตั้งคำถามว่า “เราอยากรู้อะไรบ้าง” เราจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร

- ต้องติดต่อประสานทั้งโรงเรียนและโรงพยาบาล ติดต่อรถ ทำใบขออนุญาตไปเป็นที่หน่วยงาน โดยมีคุณครูคอยเป็นที่ปรึกษา ช่วยกันร่างจดหมาย
- ทำให้นักเรียนมีความกล้าที่จะติดต่อประสานงาน และได้รับข้อมูลหรืออบรมเสร็จก็มีการกล่าวขอบคุณทุกครั้ง ซึ่งการกล่าวขอบคุณนี้เด็กๆ ไม่ได้มีการเตรียมตัวไปก่อนแต่อย่างไร แต่มันเป็นทักษะที่ติดตัวเมื่อต้องทำวิจัย
- เด็กนักเรียนจะมีความกล้าพูด แสดงความคิดเห็น กล้าติดต่อประสานงาน รวมทั้งมีทักษะในการเขียนเพราะต้องบันทึกข้อมูล และต้องทำจดหมายทางการต่างๆ

อาจารย์หุดดิน : กิจกรรมหรือกระบวนการ หรือสิ่งใดในการทำวิจัยที่รู้สึกประทับใจมากที่สุด

น้องพะห์ : สิ่งที่น่าประทับใจ คือ การลงพื้นที่ เช่น การเรียนรู้ในโรงพยาบาลได้ศึกษาเรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ได้ทำจริง ได้ไปหาสมุนไพร สามารถประคบลูกสมุนไพรได้และได้ไปนำเสนอเรื่องลูกประคบสมุนไพรที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ซึ่งได้รับความสนใจมาก พวกเขาตะลึงในความสามารถของเด็กป. ๔ ที่สามารถนำเสนอเรื่องลูกประคบสมุนไพร รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้กับตัวเอง นำไปใช้กับคนในครอบครัว ดูแลพ่อแม่ที่มีความปวดเมื่อย ได้ช่วยเหลือคนในชุมชน เพราะมีคนในชุมชนได้ขอให้เราไปประคบสมุนไพรให้

อาจารย์หุดดิน : เมื่อตอนที่ผมไปเป็นผู้บริหารที่โรงเรียนปอเนาะซึ่งมีหลักสูตรและชั่วโมงเรียนเยอะมาก จึงมีการบูรณาการหลักสูตรต่างๆ ผู้อำนวยการโรงเรียนบอกว่า “โรงเรียนสอนมานาน ๒๘ ปี แต่ไม่มีใครคิดจะทำแบบคุณ(อ.หุดดิน)” ผมก็บอกว่า “ขอทดลอง เพราะกระบวนการการทำวิจัยที่โรงเรียนตะลึงไสประสบความสำเร็จ ผมเชื่อมั่นและอยากจะทำลองดู” ผ่านไป ๓ปี ในปีสุดท้ายที่ผมลาออก ย้ายไปสอนที่อื่น เขามาขอบคุณและบอกว่า ขอขอบคุณหุดดินที่ทำอะไรใหม่มาให้เรา และเราจะสานต่อ เพราะสิ่งเหล่านี้ได้เปลี่ยนเด็กๆ จากที่เป็นเด็กดีคือ สนเรียนไม่เก่ง กลายเป็นเด็กที่ตั้งใจ สนใจการเรียนรู้มากขึ้น

น้องพะห์ : เมื่อย้ายโรงเรียนมาเรียนในชั้นมัธยม ก็มีทักษะพื้นฐานการทำวิจัย ตอนนั้นก็ช่วยเหลือเพื่อน เป็นแกนนำ ช่วยแนะนำการกระบวนการทำวิจัยให้กับครูและเพื่อนๆ เพราะครูที่นั่นก็เพิ่งจะ

เริ่มต้นการทำวิจัย ครูก็เรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กๆ หนุ่ยย้ายตามไปเรียนโรงเรียนที่อ.หุดดินสอน เพราะเชื่อว่าจะได้ทำวิจัย หนูชอบเพราะจะได้ลงพื้นที่จริง เรียนจริงมันสนุก ตอนที่ไปเรียนที่นั่นต้องเรียน ๒๑ วิชา เรียนหนักมาก แต่มีเรียนทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการการคิด ทักษะใช้ชีวิต การใช้ภาษา ศาสนา มีการบูรณาการวิชาต่างๆ มารวมกัน ชวนให้เด็กๆ มาช่วยคิดว่าจะสามารถบูรณาการวิชาไหนมารวมกันบ้าง ทำให้มีรายวิชาน้อยลง การบ้านน้อยลง ทำให้เด็กไม่ต้องเครียด กังวลกับการบ้าน แต่เพิ่มเรื่องการทำวิจัย ซึ่งในตอนนั้นเพื่อนในห้องไม่มีใครเคยทำวิจัย

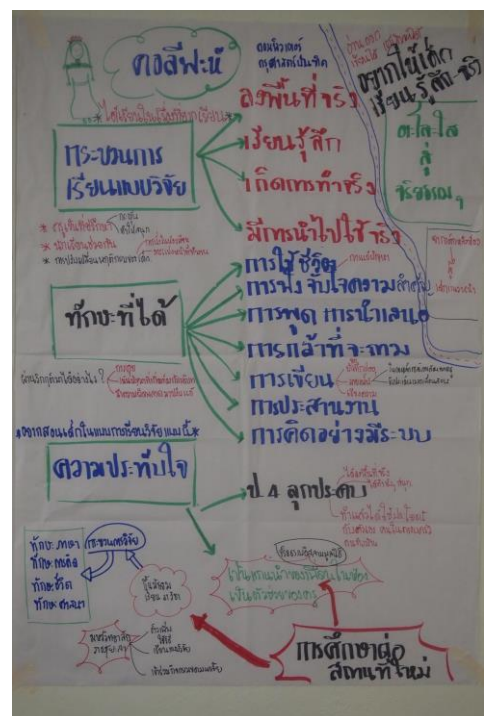
หนูรู้สึกว่าคุณเองได้ทำไรมาก ได้เรียนรู้ทักษะการพูด การสื่อสาร ทักษะการคิด การจับใจความสำคัญ ทำแผนที่ความคิด (MIND MAP) สิ่งเหล่านี้เป็นการเพิ่มศักยภาพให้ตัวเรา ทำให้เรามีบุคลิกภาพที่ดี

กระบวนการต่างๆ ที่เรารู้มาในชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา เราก็ยังคงนำมาใช้ในมหาวิทยาลัย เวลาที่อ่านหนังสือก็จะมีการทำ Mind Map ทำให้การจดบันทึกการเรียนรู้น่าอ่าน มีสีสันสวยงาม เพิ่มความจำ นี่เป็นเคล็ดลับตอนนี้หนูกลายเป็นคนที่เรียนดีที่สุดในชั้นปี เพื่อนมาขอเขียนสมุดบันทึกของเรา

ตอนนี้เรียนครุศาสตร์ สาขาคอมพิวเตอร์ เพราะตั้งใจจะเป็นครูและจะสอนให้เด็กทำวิจัย เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก อยากจะให้เด็กๆ ได้รับสิ่งดีๆ เหล่านี้

อาจารย์หุดดิน : ตอนเรียนชั้นมัธยมศึกษา จะมีเด็กหลังห้อง หลังจากผ่านกระบวนการทำวิจัยเด็กๆ เหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง อาจจะยกตัวอย่างให้เห็นภาพ

น้องพะห์ : ตอนสมัยเรียนจะมีเพื่อนผู้หญิงที่นั่งอยู่หลังห้อง ไม่สนใจเรียน จะแอบใช้โทรศัพท์ในห้องเรียน เมื่อมีการทำวิจัย เขาก็เกิดการเรียนรู้ก็คือ ก่อนที่จะเริ่มเรียนจะมีการฝึกสมาธิ ในการทำกิจกรรมก็ให้เขาได้คิดเอง โดยที่ครูไปอยู่ที่โต๊ะนักเรียนแล้วนักเรียนไปเขียนกระดาน มีครูเป็นที่ปรึกษา ครูไม่ได้เป็นคนป้อนความรู้ แต่เป็นเด็กทุกคนที่เรียนรู้ไปด้วยกัน เานำเสนอว่าอยากทำอะไร มีการแสดงเหตุผล ทุกคนได้พูดคุยกัน ครูเป็นที่ปรึกษาจะดูว่าเด็กนักเรียนแต่ละคนเป็นอย่างไร มีพัฒนาการอย่างไรบ้าง และคนที่อยู่หลังห้องก็ได้มานั่งหน้าห้องเพราะให้ห้องของหนูมีชื่อตกลงว่า ทุกคนจะได้เวียนกันมานั่งหน้าห้อง พบว่าเด็กหลังห้องจากที่เรียนไม่เก่ง ก็มีผลการเรียนที่ดีขึ้น

คำถามจากผู้เข้าร่วมอบรม

ถาม : ตอนเป็นเด็กป. ๓ เมื่อคุณครูพาทำวิจัย อะไรเป็นสิ่งที่ทำให้เราคิดว่า “เราอยากทำ อยากเป็น อยากเรียนรู้”

ตอบ : ตอนที่สำคัญคือ การเลือกเรื่อง ถ้าเรื่องที่เราจะทำวิจัยเป็นเรื่องที่เราสนใจ อยากเรียนรู้ สนุก ก็จะทำให้เด็กได้ประโยชน์และมีความกระตือรือร้น ยกตัวอย่าง ตอนป. ๓ ทำเรื่องอาหารเช้า เพราะสงสัยว่า “ทำไมเด็กไม่ได้ทานอาหารเช้า” เมื่อไม่ทานอาหารเช้าโรคต่างๆก็ตามมา เช่น โรคกระเพาะ จึงลงพื้นที่ในโรงเรียน การทำวิจัยนี้จึงทำให้พวกเราทานอาหารเช้าทุกวัน ด้วยการที่เราต้องรู้จักแบ่งเวลาในช่วงเช้า

ช่วงแรกที่ทำวิจัย เด็กก็จะรู้สึกงง แต่ครูจะเป็นคนที่สำคัญที่จะคอยกระตุ้นให้เด็กคิด สนุกกับสิ่งที่ทำ แล้วเด็กจะได้รับประโยชน์มากที่สุด

ถาม : เวลาเล่า รู้สึกได้ว่าน้องมีความสุข สนุก แต่เชื่อว่าต้องมีช่วงเวลาที่เหนื่อยหนัก ท้อ เบื่อ ไม่อยากทำ เราข้ามผ่านช่วงนั้นมาได้อย่างไร

ตอบ : ตอนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา เพื่อนๆ ไม่มีประสบการณ์ในการทำวิจัย เพื่อนสงสัย ไม่อยากทำ บางทีก็มีคนโต้เถียง ต่อว่า มีการถกเถียงระหว่างครูกับนักเรียน รู้สึกเหนื่อยมาก ที่ต้องคอยอธิบายเพื่อน และครูก็ยังไม่เข้าใจการทำวิจัย และเราเหมือนเป็นคนตรงกลาง ที่เข้าใจแต่ก็อยากเรียนวิจัย แต่ที่ก้าวผ่านมาได้เพราะว่า การได้ลงพื้นที่เป็นเรื่องที่สนุกมาก เน้นไปดูสภาพปัญหาจริงที่เกิดขึ้น และทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตัวเองสนใจ ทุกคนมีความเหนื่อย ความท้อ ยิ่งตอนที่เจอนำเสนอ ทุกคนจะเครียดมาก แต่เราก็ให้กำลังใจเพื่อน เชื่อว่า ทุกอย่างต้องมีข้อผิดพลาด แต่เราก็เอาข้อผิดพลาดนั้นมาแก้ไขได้

ถาม : ทำไมจึงเลือกเรียนครุศาสตร์

ตอบ : ตั้งใจจะเป็นครู ที่บ้านมีพี่สาว ๒ คนที่เป็นครูทั้ง ๒ คน คนแรกเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ คนที่สองเป็นครูบรรณารักษ์ คนในตระกูลส่วนใหญ่ก็เป็นครู อยากสอนเด็กให้เป็นคนดี มีทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม เห็นเด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี

ถาม : รู้สึกทึ่งมากกับผลผลิตจากการทำวิจัย การที่เรียนทำโครงการฐานวิจัย แต่ทำอย่างไรให้เรียนวิชาอื่นๆ เก่งไปด้วย

ตอบ : ใช้ทักษะการสรุปความด้วยการใช้ mind map เป็นการจับใจความสำคัญ เราไม่ได้อ่านหนังสือทั้งเล่ม มั่นใจเพื่อในการสอบหนูจะใช้การลิสต์ การจดบันทึกเป็น Mind Map จดเป็นหัวข้อและทำความเข้าใจไปด้วย ซึ่งสามารถนำมาใช้กับวิชาอื่นๆ รวมทั้งใช้ทักษะการใช้ภาษา การสื่อสาร การ

นำเสนอ มีทักษะการใช้ชีวิต การปรับตัว ทุกๆ สถานการณ์จะทำให้เราได้ฝึกทักษะต่างๆ มีการแบ่งเวลา ทำกิจกรรม เมื่อทำกิจกรรมก็จะได้รับบทบาทหน้าที่ที่สำคัญๆ

ไม่ว่าครูจะสอนอย่างไร เราก็สามารถนำกระบวนการที่ได้จากการทำวิจัยมาปรับใช้ได้ แต่ในตอนนี้อยู่เรียนคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเรื่องเทคโนโลยี ต้องเขียนโปรแกรม ซึ่งตัวหนูเองไม่เคยเขียนมาก่อน จึงอาศัยการตีว ให้รุ่นพี่มาช่วยตีว แล้วจดบันทึกจากการตีวของรุ่นพี่ เพราะเวลาที่ครูบรรยายบนกระดาน เราไม่เข้าใจ

ในการเรียนวิจัย หนูมีการแบ่งเวลา มีเวลาทำกิจกรรมในชมรม หนูก็จะไปช่วยหน้าฝ่ายอบรม ฝ่ายวิชาการ งานสันตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถนัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้มาจากการทำวิจัย จากเด็กหลังห้อง ก็กลายเป็นเด็กหน้าห้อง เป็นแกนนำ เป็นสมาชิกสโมสรนักศึกษา

ถาม : เรียนวิจัยแล้วจะเปลี่ยนแปลงเด็กให้ดีขึ้นทุกคนจริงหรือไม่ มีตัวอย่างเด็กในห้องที่ผ่านการทำวิจัยแล้วยังเหมือนเดิมหรือไม่ได้ผลหรือไม่

ตอบ : เด็กทุกคนจะมีการเปลี่ยนแปลง แต่จะเปลี่ยนมากหรือน้อยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละคน หนูรู้สึกตัวเองเปลี่ยนแปลงมาก แต่เพื่อนบางคนที่เป็นเด็กพิเศษ สมารถสั้น เขามีพัฒนาการคือมีสมาธิมากขึ้น ซึ่งปกติเขาจะไม่สามารถเขียน ทำอะไรได้นานๆ แต่เขามีพัฒนาการที่ดีขึ้นกว่าเดิม แต่เมื่อลงพื้นที่เพื่อนจะเป็นคนที่มีจิตอาสา ช่วยเหลือ เขาจะเป็นคนช่วยตั้งคำถาม และเขามีทักษะชีวิตบางอย่างดีกว่าเพื่อนๆ ที่นั่งหน้าห้อง เขาอาจจะไม่เก่งเรื่องวิชาการ แต่ทักษะชีวิตของเขาดีขึ้นและมีสมาธิมากขึ้น นี่คือการเปลี่ยนแปลงของเขา

ถาม : การศึกษาไทยในปัจจุบันแทบจะมองไม่เห็นอนาคต น้องพะหือยากจะเห็นอะไร เห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรเกี่ยวกับการศึกษาบ้าง ที่คิดว่าจะเป็นความหวังให้กับครูและนักเรียนในอนาคต

ตอบ : ปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีเข้ามา มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย เด็กเล่นแต่โทรศัพท์มือถือ เด็กอ่านหนังสือไม่ออก เด็กไม่สามารถบวกลบเลขง่ายๆ ได้ เด็กไม่สนใจ เป็นเรื่องที่น่าเศร้าถ้าหนูต้องไปเจอสภาพแบบนี้ ทำไมพ่อแม่ของหนูที่จบแค่ชั้นป. ๖ อ่านหนังสือได้ หนูคิดว่าถ้าหนูต้องไปเจอเด็กสภาพแบบนั้น หนูจะทำอย่างไร

อยากให้เด็กได้เรียนรู้จริง ใช้กระบวนการวิจัยไปเสริม เพราะการทำวิจัยต้องมีการตั้งจุดบันทึก และอ่าน ต้องมีการทำสรุปสิ่งที่เราไปเรียนรู้ให้คนอื่นฟัง เด็กจะมีความพยายาม พุดได้ อ่านได้ แก้ปัญหาได้ หนูอยากเห็นและอยากให้เด็กเป็นแบบนี้

ตอนนี้ในช่วงปิดเทอม น้องพะหือมาเป็นครูช่วยสอนการทำวิจัยให้เด็กๆ ที่โรงเรียน

คุณพิเชษฐ เบญมาศ กล่าวเพิ่มเติม

ในอนาคตคนจะไม่ได้แค่อ่านไม่ออก แต่อาจจะเขียนไม่ได้ด้วย เพราะเราใช้การกด ตอนนี้ถ้าให้เราเขียนข้อความยาวๆ เราจะเขียนไม่ได้เพราะนิ้วแข็ง แต่ถ้าให้กด ทำได้ ในอนาคตคนจะเขียนไม่ได้ หรือเขียนแล้วอ่านไม่ออก

ขอบคุณโอกาสดีๆ บางสิ่งที่ดีๆ ไม่ได้มีในกำหนดการ สิ่งที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นการจัดสรรของจักรวาล หรือเป็นประสงค์ของอัลเลาะห์ที่ทำให้พวกเราได้เรียนรู้จากผลผลิตที่เกิดจากการทำโครงการวิจัย

กิจกรรม สันทนาการ

- แฉวเรือ
 - ร้องเพลง “แฉวมาแฉวจ้ำจึก น้ำนึ่งไหลลิกนิกถึงคนแฉว แฉวเรือจะไป.....ขอเชิญ..... ลูกขึ้นมาแฉว”
 - ให้คนที่ถูกเชิญลุกขึ้นยืนและทำท่าพายเรือ เพื่อสร้างความตื่นตัว

กิจกรรม ออกแบบแผนการสอนโครงการฐานวิจัย

โดย ครุรัฐญา ไหมจิม หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนอนุบาลสตูล

วันนี้เป็นวันสุดท้ายของการอบรมแล้ว ก็สังเกตการณ์การเรียนรู้ของทุกท่านตลอด ๒ วันที่ผ่านมา

คำถาม : คิดว่าวันนี้เรามาทำอะไร

คำตอบ:

- มาพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน
- มาเรียนรู้กระบวนการจะนำไปปรับใช้ที่โรงเรียน
- มาเรียนรู้ ดูกระบวนการทำโครงการฐานวิจัยที่นี่ เพื่อจะนำไปปรับใช้
- มาเติมพลัง

คำถาม : ทำไมต้องทำ ทำทำไม

คำตอบ :

- เพื่อพัฒนาด้านการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน
- มีหลายเรื่องหลายอย่างประดังประเดเข้ามาสู่การศึกษา แต่คุณภาพการศึกษายังไปไม่ถึงไหน เมื่อลองย้อนมองดูว่าที่การศึกษาไปไม่ถึงไหน ปัญหาอยู่ที่ตัวเด็กหรือตัวครู เมื่อเรามาศึกษาเรียนรู้เรื่องการวิจัย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้เกิดคุณภาพของการศึกษา

คุณครูณัฐญา: เชื่อว่าตอนนี้ทุกคนเข้าใจว่าเราจะต้องกลับไปทำอะไร แต่เมื่อเราจะทำอะไรสักอย่าง ต้องถามว่า เรามีความพร้อมหรือไม่ ต้องค้นคว้าเรียนรู้ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

โรงเรียนอนุบาลสตูลใช้หลักโครงงานฐานวิจัย มีกระบวนการเรียนรู้ ๕ หน่วย มีทั้งหมด ๑๔ ชั้นตอน

> มีคำถามว่าจะใช้เวลาตรงไหนอย่างไร เชื่อว่าผอ. แต่ละโรงเรียนได้วางแผนความคิด ปรับโครงสร้างหลักสูตรเตรียมไว้แล้ว

ในส่วนของโครงสร้างหลักสูตร สำหรับโรงเรียนอนุบาลสตูล มีโครงสร้างเวลาเรียน ๑๒๐๐ เรียน ๓๐ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เรียนพื้นฐาน ๘๔๐ พัฒนาผู้เรียน ๑๒๐ ที่เหลือเป็นเรียนเพิ่มเติม ซึ่งในส่วนนี้ผู้ปกครอง ชุมชนอย่างได้ให้เด็กเกิดอะไร ก็นำไปใส่ตรงเพิ่มเติม เช่น ภาษามาลายู ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสาร การพัฒนาส่วนต่างๆ ของผู้เรียน รวมแล้วเรียนเต็ม ๑๒๐๐

เมื่อมีนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลาเล่น ได้มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนตามนโยบาย เป็น ๑๐๐๐ แต่เวลาเรียนจริงยังเรียน ๑๒๐๐ โดยเอาเวลาที่เหลือไปอยู่ตรงส่วนลดเวลาเรียน

ส่วนเรื่องโครงงานฐานวิจัยอยู่ในส่วนของรายวิชาเพิ่มเติม ๔๐ โดยเรียนเป็นรายวิชาเพิ่มเติม IS บูรณาการ ๑ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดให้กับนักเรียนอีก ๒ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ รวมเป็น ๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

> คิดว่าแต่ละโรงเรียนไม่น่าเป็นห่วงเป็นโครงสร้างเวลา ขึ้นอยู่กับปรับของแต่ละที่ คิดว่าไม่น่าจะต้องมีการปรับอะไรมากมาย เอาไปใส่ตรงลดเวลาเรียนก็ได้ นี่เป็นประสบการณ์ของโรงเรียนอนุบาลสตูลที่ได้ลองจัดกิจกรรมภาคเรียนละ ๑ ครั้ง ตอนนี่โครงสร้างพื้นฐาน รายวิชาภาษาอังกฤษจากที่ ๕ ชั่วโมง โรงเรียนอนุบาลสตูลเหลือ แค่ ๒ ชั่วโมง

○ การตัดสินใจใดๆ ขึ้นอยู่กับผู้อำนวยการ เชื่อกันว่าผู้อำนวยการจะเป็นคนนำพา และเป็นหลักยึดให้กับเรา แต่เราก็สามารถแลกเปลี่ยนกับท่านได้ด้วยเหตุผล

ถามตอบก่อนลงมือทำ

คำถาม : ใครเป็นคนสอน รับผิดชอบใน ๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์นี้

ตอบ : สำหรับโรงเรียนอนุบาลสตูลใช้โครงสร้างครูประจำชั้นในการลงตาราง ให้ครูประจำชั้นเป็นหลัก แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นครูประจำชั้นเสมอไป เหตุผลที่ต้องให้ครูประจำชั้นเป็นผู้รับผิดชอบเพราะครูต้องดูแลนักเรียน ได้ทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน การสอนก็จะยืดหยุ่นได้ง่ายที่บางครั้งต้องลงพื้นที่หรือมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ครูอื่นๆก็อาจจะเข้ามามีส่วนร่วม อาจจะมีการสอนคู่ร่วมกับครูประจำรายวิชาก็ได้ มีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้การจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่เราต้อง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนจะมีความยากกว่าการสอนนักเรียน เพราะครูต้องเป็นคุณอำนวย คนดูแล เป็นหลายบทบาท เพื่อแค่ไม่ได้สอนเนื้อหาให้เด็กๆ แค่นั้นเอง

การจัดบทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการบุคคลากรนี้ก็มีส่วนสำคัญพบกับความรู้ หรือการนำไปจัดกิจกรรมกับผู้เรียน

คำถาม : มีการตัดผลการเรียนอย่างไร

ตอบ : สำหรับโรงเรียนอนุบาลสตูล โครงการฐานวิจัยถูกบรรจุในรายวิชาเพิ่มเติม ดังนั้นจึงมีการให้ผลการเรียน ถ้าเราไม่ได้บรรจุในรายวิชาเพิ่มเติม แต่อยู่ในชั่วโมงลดเวลาเรียนก็อาจจะต้องมีการประเมินในรูปแบบอื่นต่อไป

คำถาม : ใช้รหัสรายวิชาว่าอะไร

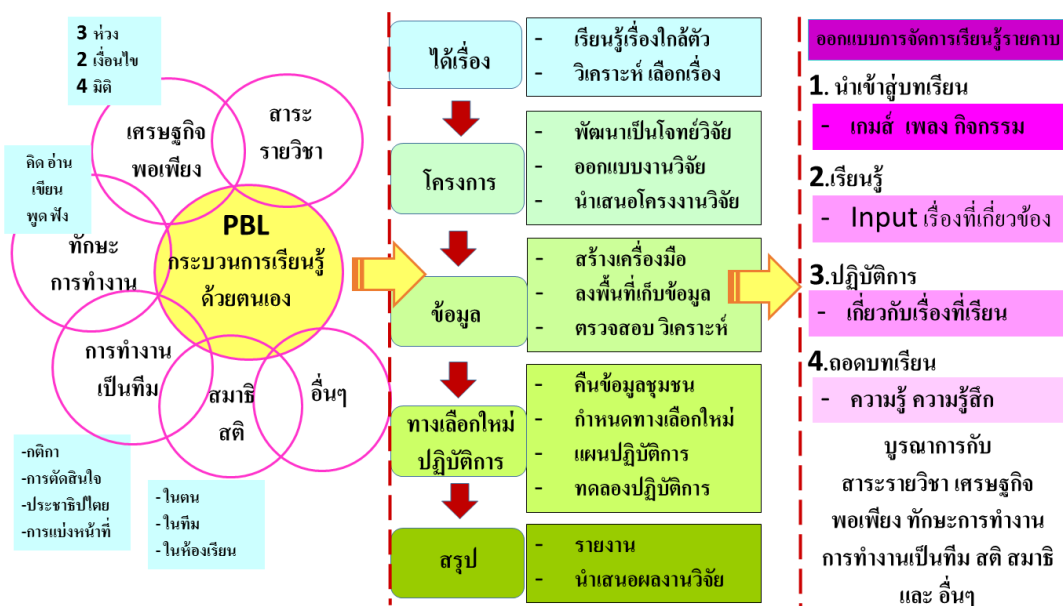
ตอบ : ที่โรงเรียนอนุบาลสตูล ใช้ชื่อว่า IS เพราะที่นี่มีโครงสร้างแบบนี้ แต่ถ้าอยู่การลดเวลาการเรียนก็ไม่จำเป็นต้องตั้งชื่อรายวิชา เพราะเราคงไม่สามารถเพิ่มเติมรายวิชาเพิ่มเติมได้แล้วตามโครงสร้างใหม่

เมื่อก่อนเคยใช้เป็นวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาภาษาไทย แต่ตอนนี้มีโครงสร้างวิชา IS จึงไปอยู่ที่ส่วนนั้น ถ้าในโรงเรียนของท่าน สามารถนำไปไว้ที่ส่วนของลดเวลาเรียนได้ เพราะสิ่งที่นักเรียนได้รับการพัฒนาจากการทำวิจัยสามารถตอบโจทย์ของลดเวลาเรียนได้หมด

คุณครูรัฐญา: รายวิชาอื่นมีแผนการสอน รายวิชานี้ก็มีแผนการสอนเช่นกัน

แจกเอกสาร

- ๑. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒. ตารางวิเคราะห์โครงสร้างหน่วยโครงการฐานวิจัย
- ๓. ๗ คำถามสำคัญเพื่อพัฒนากระบวนการคิดติดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการฐานวิจัย มี ๕ หน่วย แต่ละหน่วยมีขั้นตอนย่อย รวมทั้งหมด ๑๔ ขั้นตอน

๑. หน่วยได้เรื่อง(เรื่องดีมีที่มา) มี ๒ ขั้นตอนย่อย คือ เรียนรู้เรื่องใกล้ตัวและวิเคราะห์เลือกเรื่อง
๒. หน่วยโครงการ มี ๓ ขั้นตอนย่อย คือ พัฒนาเป็นโจทย์วิจัย ออกแบบงานวิจัย และนำเสนอโครงการวิจัย
๓. หน่วยข้อมูล มี ๓ ขั้นตอนย่อย คือ สร้างเครื่องมือ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล และตรวจสอบวิเคราะห์
๔. ทางเลือกใหม่ (ปฏิบัติการทางสังคม) มี ๔ ขั้นตอนย่อย คือ คั้นข้อมูลชุมชน กำหนดทางเลือกใหม่ สร้างแผนปฏิบัติการ และทดลองปฏิบัติการ
๕. หน่วยสรุปและรายงานผล มี ๒ ขั้นตอนย่อย คือ รายงานผล และนำเสนอผลงานวิจัย

หน่วยที่ ๑. หน่วยได้เรื่อง มี ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว

ขั้นตอนที่ ๒ วิเคราะห์เลือกเรื่อง

(หน่วยนี้ คือ กิจกรรมที่เราทำเมื่อวานนี้ ส่วนที่เหลือเราก็ค่อยเติมเต็ม แลกเปลี่ยนกันต่อไปในอนาคต)

ในส่วนของงานเขียนแผน กำหนดการสอน จะมีทั้งหมด ๖ แผน (ตามที่แจก) มีเป็นกรอบให้ แต่ก็ไม่ได้ตายตัว สามารถออกแบบใหม่ได้

ดูรายละเอียดตามเอกสารไปพร้อมกัน

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผ่นที่ ๑

- แนวความคิดรวบยอดการสอน ก็ไม่ต่างจากการเขียนแผนอื่นๆ โดยทั่วไป
 - เราต้องการให้ผู้เรียนเกิดอะไร ต้องจัดกิจกรรมกับผู้เรียนเรื่องอะไร
 - สิ่งที่จะเกิดขึ้นรายทางคืออะไร อาจจะ มีเรื่อง MIO และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดกิจกรรมของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - เราต้องการให้เกิดสมรรถนะอะไร
- ***ในตัวอย่างมี ๒ แผน ไม่จำเป็นต้องมีสองแผน ขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียน
- ในแต่ละแผนผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องอะไร

- ในหน่วย “ได้เรื่อง” มีชิ้นงาน ภาระงานที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอะไรบ้าง
- ในหน่วย “ได้เรื่อง” ผู้เรียนจะเกิดสมรรถนะอะไรบ้าง
- ในหน่วย “ได้เรื่อง” ผู้เรียนจะเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อะไรบ้าง

→ อาจจะนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ข้อที่ ๕ มาใส่ในคุณลักษณะที่พึงประสงค์)

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนที่ ๒

*** เอกสารแผ่นที่ ๑ จะมีก็แผ่นก็ได้ แต่แผ่นที่ ๒ นี้ คือการเจาะลึกอธิบายของแผ่นที่ ๑ ที่ระบุไว้ในเอกสารแผ่นที่ ๑

*** เราจะเขียนแผนแบบ ๑ ชั้น ๑ แผน

- แผนที่ ๑ เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว
- ในการเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว มีจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าอย่างไร
 - เป็นจุดประสงค์ที่ประเมินได้ สังเกตได้ ตามสิ่งที่เราอยากให้ผู้เรียนเกิดในการทำวิจัยขั้นที่ ๑
- การเรียนรู้สาระ ต้องใส่เนื้อหาสาระ เนื้อหาที่ต้องการให้เกิดขึ้น
 - ไม่จำเป็นต้องเป็นเนื้อหาที่เรียนอย่างเดียว เช่น การตั้งคำถาม การสรุปความรู้
 - บอกถึงคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนเรื่องนี้เสร็จแล้ว
- ในส่วนของสมรรถนะและคุณลักษณะ ไม่จำเป็นต้องยกสมรรถนะและคุณลักษณะเมื่อตอนเขียนแผ่นที่ ๑ มาทั้งหมด
- ส่วนของหลักฐานการเรียนรู้ประกอบไปด้วย
 - ภาระงานชิ้นงาน
 - ภาระงาน ชิ้นงาน เป็นสิ่งที่จะนำมาใช้ ประเมินผู้เรียนได้ เป็นร่องรอยการเรียนรู้ของ

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนที่ ๒
การจัดการเรียนด้วยกระบวนการวิจัย
ผังลวดลายออกแบบการเรียนรู้ แบบย้อนกลับ
แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง.....

1. เป้าหมายการเรียนรู้	2. หลักฐานการเรียนรู้
จุดประสงค์การเรียนรู้	ภาระงาน/ชิ้นงาน
1.	- ระบุ
2.	-
3.	-
การเรียนรู้สาระ	การวัดและการประเมินผล
-	-
สาระสำคัญ	กิจกรรมการเรียนรู้
-	-
สมรรถนะสำคัญ	-
-	-
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	สื่อการเรียนรู้
-	- สื่อที่นักเรียนจะเลือกทำเอง เมื่อไปฝึกฝน
-	แหล่งเรียนรู้
-	- แหล่งที่เรานำมาลงในใบงาน

ผู้เรียน อาจจะเป็นงานกลุ่มหรืองานเดี่ยวก็ได้

- การวัดและประเมินผล
 - ภาระงาน ชิ้นงานนี้วัดอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไรในการวัด มีเกณฑ์การวัดอย่างไร
- กิจกรรมการเรียนรู้
 - กิจกรรมหลักๆ ที่จะไปต่อบทสรุปประสงค์ ผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมอะไรจึงจะไปสู่วัตถุประสงค์หลักได้
- สื่อ
 - คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ใช้ขณะที่จัดกิจกรรม เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เกิดความรู้หรือกระบวนการที่เราอยากให้เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- แหล่งเรียนรู้
 - เป็นแหล่งที่เราพาผู้เรียนไปหาความรู้ เช่น ห้องสมุด เขาโต๊ะพญาวัง

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผ่นที่ ๓

***เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างนี้มี ๔ ชั้น (แต่ละโรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนได้)

ในแต่ละแผนจะมี ๔ ชั้น ดังนี้

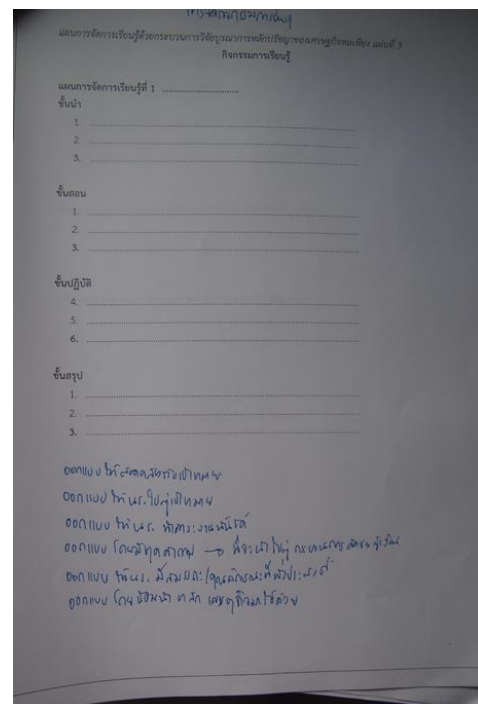
- ชั้นนำ
- ชั้นสอน
- ชั้นปฏิบัติ
- ชั้นสรุป

- ออกแบบให้สอดคล้องกับเป้าหมาย นำนักเรียนไปสู่เป้าหมายได้

- ออกแบบเพื่อให้นักเรียนทำภาระงาน ทำให้เกิดขึ้นงานได้
- ออกแบบเพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่วางไว้

- ออกแบบโดยมีชุดคำถาม จะตั้งคำถามกับผู้เรียนอย่างไรที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด เกิดการเรียนรู้

- ก่อนจัดกิจกรรม
- ระหว่างจัดกิจกรรม

- หลังจัดกิจกรรม
- ออกแบบโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
 - ถ้าเป็นกิจกรรมที่ครูให้นักเรียนทำมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ก็ให้วงเล็บ นักเรียนเกิดความรู้ มีคุณธรรม หรือว่าเกิด ๓ ห่วงขึ้นมาที่วงเล็บเอาไว้
- ออกแบบให้มีการถอดบทเรียน มีการตั้งวง PLC ด้วยการตั้งคำถาม

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผ่นที่ ๔

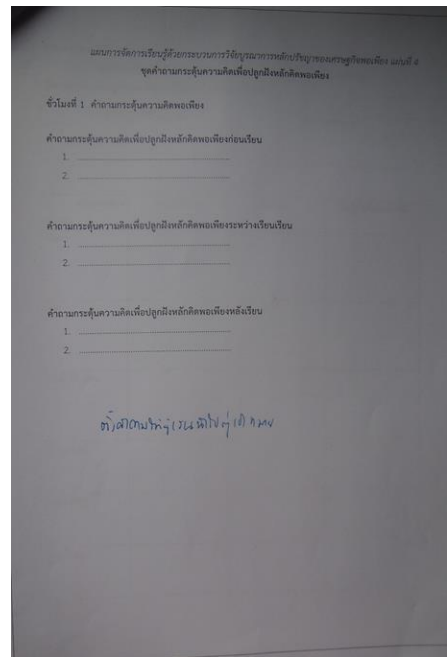
***เป็นการวางชุดคำถามที่จะใช้ถามผู้เรียน เราจะถามอะไรผู้เรียน

→ คำถามก่อนเรียน

→ คำถามระหว่างเรียน

→ คำถามหลังเรียน

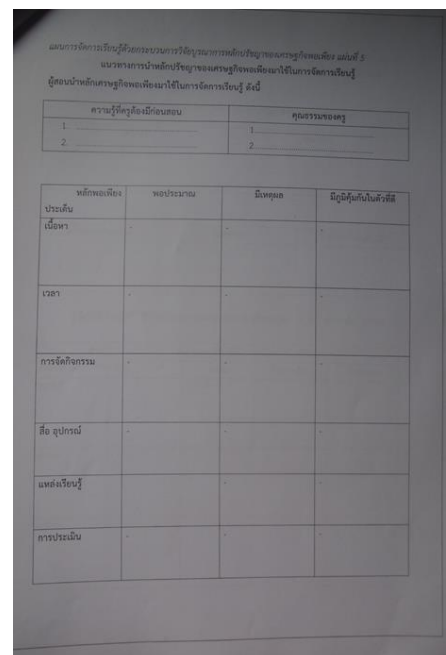
- เป็นการตั้งชุดคำถามเพื่อให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
- เป็นการตรวจสอบด้วยว่า กิจกรรมที่เราวางไว้ได้นำ ๒ เงื่อนไข ๓ ห่วง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้หรือยัง ถ้ายังก็สามารกลับกลับไปปรับกิจกรรมได้ เพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผ่นที่ ๕

***เพื่อเป็นการให้คุณครูได้ทบทวนตัวเองว่า เราได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดกิจกรรม มาใช้ในการตั้งคำถามกับผู้เรียนตรงไหน อย่างไรบ้าง

- ครูต้องมีความรู้เรื่องอะไรก่อนที่จะสอนผู้เรียน
 - เช่น ถ้าครูจะพาลงพื้นที่ ครูต้องรู้เส้นทาง วิธีการที่จะเดินทางไป ครูต้องรู้วัตถุประสงค์ว่าวันนี้จะให้ นักเรียนเรียนรู้อะไร ให้เกิดความรู้

แค่ไหน

- ถ้าครูจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยการทำ MIO ครูต้องรู้เรื่อง MIO ทำ MIO เป็น ต้องรู้เรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ครูต้องมีคุณธรรมอะไรบ้าง ครูต้องเป็นคนยังไง
 - เช่น มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ มีความรู้ มีความเพียร มีความอดทน เสียสละเวลาส่วนตัว/เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวบ้าง

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนที่ ๖

ในกิจกรรมที่ทำ

- ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- ผู้เรียนจะเกิดคุณธรรมอะไรบ้าง
- ผู้เรียนมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันอย่างไรบ้าง
 - ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้

ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความรู้	คุณธรรม
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____

ความพอประมาณ	มีเหตุผล	มีภูมิคุ้มกัน
1. _____	1. _____	_____
2. _____	2. _____	_____

ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4.53 วิชาสังคม ๒๐๒๓

องค์ความรู้	คุณธรรมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง			
	มีคุณ	มีคุณ	มีคุณ	มีคุณ
ความรู้				
ทักษะ				
คุณธรรม				

แบ่งกลุ่มย่อยตามฐานการเรียนรู้

- ฝึกทดลองเขียนแผน “หน่วยได้เรื่อง” ให้ใช้สถานการณ์จริงในโรงเรียนของตนเอง
- ให้เขียนโดยที่จะสามารถนำไปใช้ได้จริงได้

พักทานอาหารกลางวัน

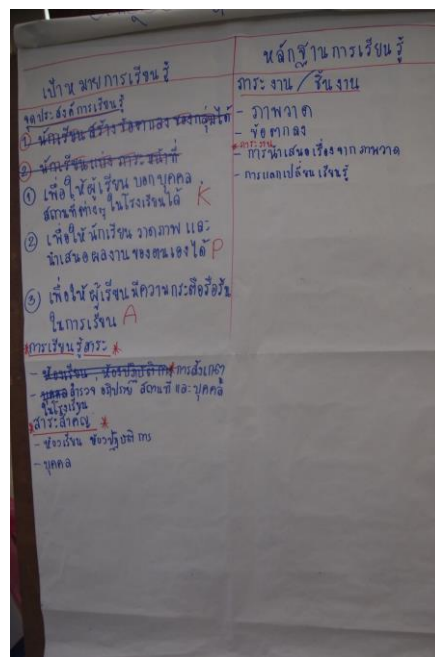
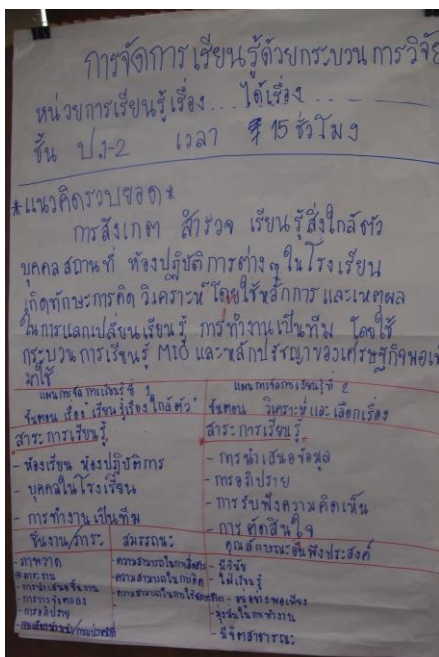
ตัวอย่าง : ตารางวิเคราะห์โครงสร้างหน่วยโครงการงานฐานวิจัย

ที่	หน่วย	ขั้นตอน	วัน-เดือน-ปี	หมายเหตุ
๑	ได้เรื่อง(๑๕ ชั่วโมง)	๑.๑ เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว	๑๕ พ.ค.-๒ มิ.ย.	๙ ชั่วโมง
		๑.๒ วิเคราะห์เลือกเรื่อง	๕-๑๖ มิ.ย.	๖ ชั่วโมง
๒	โครงการ(๑๘ ชั่วโมง)	๒.๑ พัฒนาโจทย์	๑๙-๓๐ มิ.ย.	๖ ชั่วโมง
		๒.๒ ออกแบบงานวิจัย	๓-๑๔ ก.ค.	๖ ชั่วโมง
		๒.๓ นำเสนองานวิจัย (สัปดาห์ประเมินผลรอบที่๑)	๑๗-๒๘ ก.ค.	๖ ชั่วโมง
๓	ข้อมูล(๒๗ ชั่วโมง)	๓.๑ สร้างเครื่องมือ	๓๑ ก.ค.-๑๑ ส.ค.	๖ ชั่วโมง
		๓.๒ ลงพื้นที่เก็บข้อมูล	๑๔ ส.ค.-๑ ก.ย.	๙ ชั่วโมง
		๓.๓ ตรวจสอบ-วิเคราะห์	๔-๒๙ ก.ย.	๑๒ ชั่วโมง
		รวม		๖๐ ชั่วโมง

คุณครูสัญญา: ตารางวิเคราะห์โครงสร้างหน่วยโครงการงานฐานวิจัยของโรงเรียนอนุบาลสตูล ให้แต่ละโรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม สามารถยืดหยุ่นได้

*** ไม่มีโอกาสให้แต่ละกลุ่มย่อยได้นำเสนอแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้

กลุ่มป.๑/ป.๒

กลุ่ม ป.๖

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทวิภาคี
 ข้อปฏิบัติระหว่างครูและนักเรียน (หรือ) ผู้เรียน เรื่องที่ส่งต่อ
 ชั้น ป.๖ เวลา ๑๕ ชั่วโมง

แผนจัดการเรียนการสอน
 ตั้งประเด็นการเรียนรู้ ที่สนใจ ท้ายชื่อ ในส่วนที่สนใจ
 ออกแบบแผนการสอนที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์แล้ว และตั้งหัวข้อการเรียนรู้ว่า
 ที่ไม่เลือก ได้ออกไปกระบวนการทวิภาคี ฉบับที่ 1 (Mio)
 แล้วจึงลงมือจัดการเรียนการสอนที่ตนเองสนใจ

แผนการจัดการเรียนการสอน	แผนการจัดการเรียนครั้งที่ 2
เรื่องที่ใช้คือคือ	วิเคราะห์และเลือกเรื่อง
สาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
- สืบสวนสอบสวน	- วิเคราะห์เนื้อหา
- วิเคราะห์ข้อมูล	- วิเคราะห์- ตระกูลเนื้อหา
- การสืบสวนสอบสวนกับหลักฐาน	- วิเคราะห์หลักฐานและกรณีในศาลคดี
- ของประจักษ์ ในศาลคดี	- คดีอาชญากรรมในศาลคดี

เป้าหมายการเรียนรู้	ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
ความรู้/ทักษะการเรียนรู้	อธิบาย/วิเคราะห์
1. เรียงลำดับเรื่องราวในศาลคดี	- อธิบายเหตุการณ์
ภายในข้อพิพาทในคดีอาชญากรรม	- วิเคราะห์ข้อพิพาทในศาลคดี (เรื่อง/คดี)
ส่วน อธิบาย ศาลอาชญากรรม	- การตัดสินและการประหารชีวิต
2. เปรียบเทียบกระบวนการคิด การทำงาน	- ประเด็นเรื่องคดีอาชญากรรม
กันเอง (กรณีคดี)	- การนำเสนอสืบสวน (สืบสวน)
3. นำข้อเท็จจริงมาประมวลผล	- การจัดการเรียนการสอน
ร่วมกับผู้เรียน	- ศึกษาและเรียนรู้/ สืบสวนคดี
การวิเคราะห์	- นำเสนอข้อพิพาทในคดี
คดีอาชญากรรมในศาลคดี	- ตั้งประเด็นข้อพิพาทในคดี

1. ฝึกทำของนักเรียน	2. ทักษะการเรียนรู้
การวิเคราะห์คดี	สืบสวนสอบสวน
- อธิบายเหตุการณ์	- อธิบายเหตุการณ์
- วิเคราะห์ข้อพิพาทในศาลคดี	- วิเคราะห์ข้อพิพาทในศาลคดี (เรื่อง/คดี)
- การสืบสวนสอบสวนในศาลคดี	- การนำเสนอสืบสวน (สืบสวน)
- ของประจักษ์ ในศาลคดี	- การจัดการเรียนการสอน
- อธิบายคดี	- ศึกษาและเรียนรู้/ สืบสวนคดี
- อธิบายคดี	- นำเสนอข้อพิพาทในคดี
- อธิบายคดี	- ตั้งประเด็นข้อพิพาทในคดี

กลุ่ม ป.๕

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทวิภาคี
 ข้อปฏิบัติระหว่างครูและนักเรียน (หรือ) ผู้เรียน เรื่องที่ส่งต่อ
 ชั้น ป.๕ เวลา ๑ ชั่วโมง

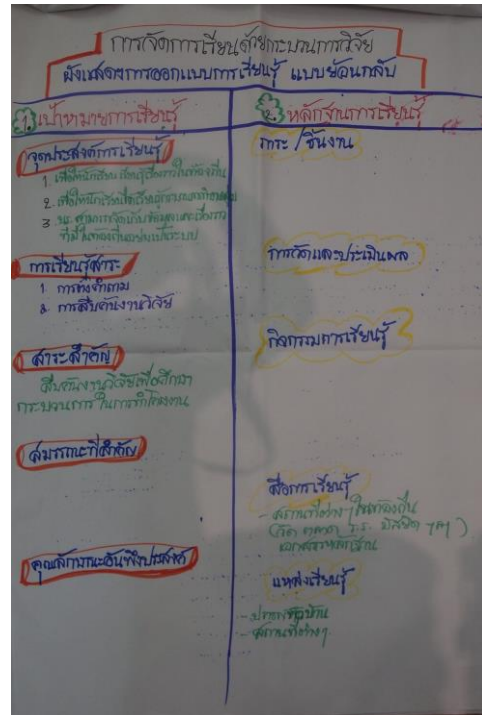
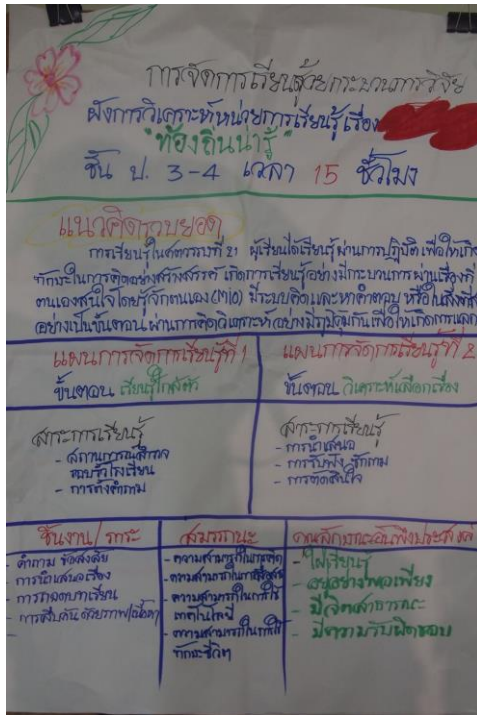
แผนจัดการเรียนการสอน
 ตั้งประเด็นการเรียนรู้ ที่สนใจ ท้ายชื่อ ในส่วนที่สนใจ
 ออกแบบแผนการสอนที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์แล้ว และตั้งหัวข้อการเรียนรู้ว่า
 ที่ไม่เลือก ได้ออกไปกระบวนการทวิภาคี ฉบับที่ 1 (Mio)
 แล้วจึงลงมือจัดการเรียนการสอนที่ตนเองสนใจ

แผนการจัดการเรียนการสอน	แผนการจัดการเรียนครั้งที่ 2
เรื่องที่ใช้คือคือ	วิเคราะห์และเลือกเรื่อง
สาระการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
- สืบสวนสอบสวน	- วิเคราะห์เนื้อหา
- วิเคราะห์ข้อมูล	- วิเคราะห์- ตระกูลเนื้อหา
- การสืบสวนสอบสวนกับหลักฐาน	- วิเคราะห์หลักฐานและกรณีในศาลคดี
- ของประจักษ์ ในศาลคดี	- คดีอาชญากรรมในศาลคดี

เป้าหมายการเรียนรู้	ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
ความรู้/ทักษะการเรียนรู้	อธิบาย/วิเคราะห์
1. เรียงลำดับเรื่องราวในศาลคดี	- อธิบายเหตุการณ์
ภายในข้อพิพาทในคดีอาชญากรรม	- วิเคราะห์ข้อพิพาทในศาลคดี (เรื่อง/คดี)
ส่วน อธิบาย ศาลอาชญากรรม	- การตัดสินและการประหารชีวิต
2. เปรียบเทียบกระบวนการคิด การทำงาน	- ประเด็นเรื่องคดีอาชญากรรม
กันเอง (กรณีคดี)	- การนำเสนอสืบสวน (สืบสวน)
3. นำข้อเท็จจริงมาประมวลผล	- การจัดการเรียนการสอน
ร่วมกับผู้เรียน	- ศึกษาและเรียนรู้/ สืบสวนคดี
การวิเคราะห์	- นำเสนอข้อพิพาทในคดี
คดีอาชญากรรมในศาลคดี	- ตั้งประเด็นข้อพิพาทในคดี

1. ฝึกทำของนักเรียน	2. ทักษะการเรียนรู้
การวิเคราะห์คดี	สืบสวนสอบสวน
- อธิบายเหตุการณ์	- อธิบายเหตุการณ์
- วิเคราะห์ข้อพิพาทในศาลคดี	- วิเคราะห์ข้อพิพาทในศาลคดี (เรื่อง/คดี)
- การสืบสวนสอบสวนในศาลคดี	- การนำเสนอสืบสวน (สืบสวน)
- ของประจักษ์ ในศาลคดี	- การจัดการเรียนการสอน
- อธิบายคดี	- ศึกษาและเรียนรู้/ สืบสวนคดี
- อธิบายคดี	- นำเสนอข้อพิพาทในคดี
- อธิบายคดี	- ตั้งประเด็นข้อพิพาทในคดี

กลุ่ม ป.๓ / ป.๔

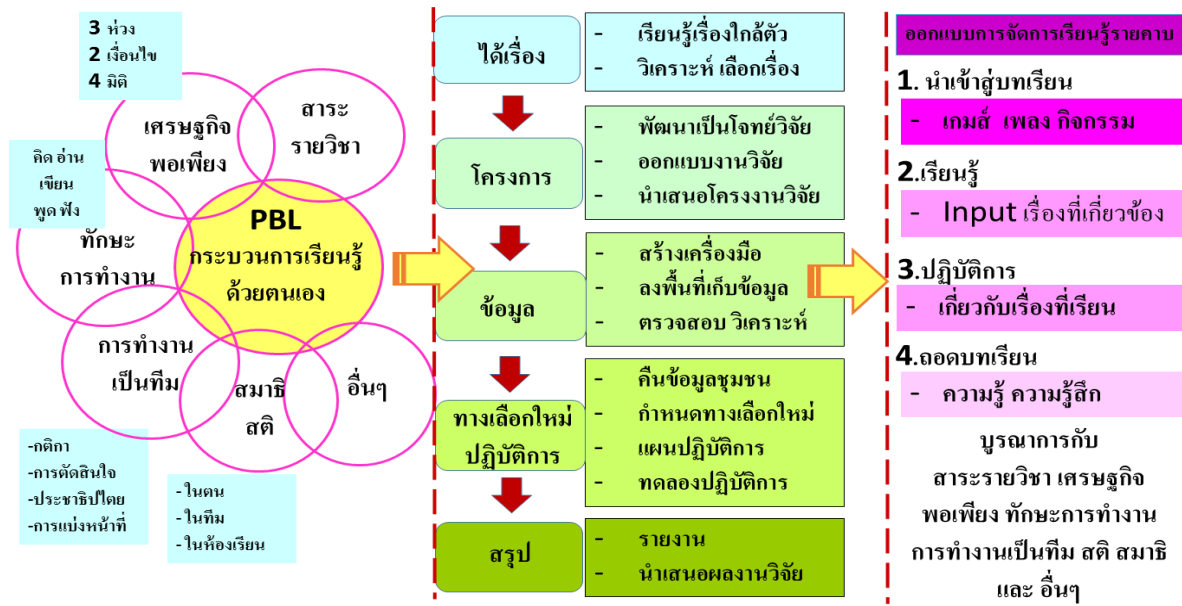

กิจกรรม วางแผนขับเคลื่อนโครงการ

คุณสมพงษ์ หลีเคราะห์

หลังจากที่ผมคุยเสร็จทุกคนจะต้องตัดสินใจ ว่าแต่ละโรงเรียนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยโครงงานฐานวิจัยต่อไปหรือไม่

กระบวนการทำงานวิจัย เมื่อได้เรื่องแล้วก็ต้องทำโครงการ ทำข้อมูล สร้างทางเลือกในการปฏิบัติการ และมีการทำสรุป นี่คือการกระบวนการวิจัย สิ่งเหล่านี้เด็กเป็นคนทำ ครูทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเพื่อให้เด็กๆ ทำสิ่งเหล่านี้ ดังนั้นคุณครูต้องมาอบรมอีก ๒-๓ คอร์ส เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงาน และมีทีมโรงเรียนอนุบาลสตูล และทีมสำนักงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นลงไปช่วยเป็นที่ปรึกษา จะลงไปพูดคุย ติดตามปรึกษาหารือกับคุณครูที่โรงเรียน

นี่เป็นข้อตกลงที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ทุกท่านตัดสินใจ ถ้าโรงเรียนใดตกลงตามเงื่อนไขที่กำลังจะเสนอนี้ ทีมงานก็จะลงไปช่วย ถ้าไม่ตกลงตามเงื่อนไข เราก็จะไม่ลงไปช่วยเพราะมันเสียเวลา ให้แหล่งทุนได้รับรู้เลยว่า ตอนนี้จะเหลือกี่โรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการต่อ

สำหรับโรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการต่อกลับไปนี้ จะต้องทำอะไรบ้าง ให้ทุกท่านรับฟังก่อน แล้วค่อยตัดสินใจ

ครั้งแรกที่เป็นการอบรมเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดนี้ ว่าทำไปเพื่ออะไร อย่างไร ในครั้งที่ ๒ จะเป็นการอบรมเชิงเทคนิคที่จะลงลึกไปมากกว่านี้

เงื่อนไขคือ โรงเรียนจะต้องทำสิ่งเหล่านี้หลังจากกลับไปโรงเรียน

- 1) โครงสร้างเวลาเรียนที่ใช้จัดกิจกรรม(สัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง)
- 2) โครงสร้างผู้รับผิดชอบโครงการฐานวิจัย
- 3) แผนการจัดกิจกรรม ๑ หน่วย (ตามรูปแบบ)
- 4) แผนการดำเนินงานโครงการ
 - แผนปฏิบัติการแลกเปลี่ยนภายในโรงเรียน
 - แผนการประชุมชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโรงเรียน
 - ปฏิทินกิจกรรมโครงการฐานวิจัย
 - สัปดาห์เรียนที่ ๑ จะต้องจัดเวทีให้นักเรียนนำเสนอโครงการงานวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นมาและจะมีทีมจากโรงเรียนอนุบาลสตูล สกว.จะไปร่วมรับฟัง แสดงความคิดเห็นด้วย
 - สัปดาห์เรียนที่ ๒ จะต้องจัดเวทีนำเสนอโครงการฐานวิจัยของนักเรียน

นี่คือแผนการทำงานสำหรับโรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนพระราชรัฐ ถ้าโรงเรียนไหนจะไปต่อก็แจ้งมาที่ตัวแทนธนาคารไทยพาณิชย์ แล้วทางตัวแทนธนาคารไทยพาณิชย์จะมาสื่อสารต่อกับพวกผม แล้วพวกผมก็จะลงไปทำงานด้วย

ให้แบ่งกลุ่มตามโรงเรียน เพื่อปรึกษากันว่าจะร่วมโครงการนี้ต่อหรือไม่

- > ร่วมทำทั้งโรงเรียน
- > ทำบางส่วน (ให้ระบุส่วนงานนั้น)
- > ไม่ร่วมโครงการต่อ

Memo

คุณสมพงษ์ หลีเคราะห์

ประชาธิปไตยคือเสียงข้างมาก ถูกบางส่วนแต่ถูกไม่หมด เพราะบางครั้งเสียงข้างมากตั้งอยู่บนพื้นฐานความถูกต้องไม่ใช่ความถูกต้อง ควรให้ความถูกต้องมาก่อนแล้วค่อยไปตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก เพราะฉะนั้นการที่จะเลือกเรื่องที่ต้องดูความเป็นเหตุเป็นผล ดูความถูกต้อง ไม่ใช่ความถูกต้อง

ขอบคุณมากสำหรับ ๓ วันที่ทำให้ทุกคนลำบากใจ เหนื่อยใจ ผมขออภัยที่ออกแบบกระบวนการให้ยาก ถ้าตกลงทำงานด้วยกันแล้วต้องจริงจัง ตั้งใจทำจริง ไม่ใช่ทำแค่ ๗๐ ๘๐ แต่เราต้องทำเต็มร้อย คำตอบ คำตัดสินใจเป็นสิทธิ์ของทุกคน สามารถให้คำตอบได้ที่ตัวแทนจากธนาคารไทยพาณิชย์

กิจกรรม Check out

โจทย์ : ให้เปรียบเทียบสิ่งที่เราได้เรียนรู้ตลอด ๓ วันที่(ทั้งชอบและไม่ชอบ ถูกใจและไม่ถูกใจ) กับสิ่งใกล้ตัว

- การปลูกต้นไม้ เตรียมดิน เตรียมเมล็ดพันธุ์ เมื่อถึงโรงเรียนก็ปลูกและรอการเติบโต
- เทียนไข เราต้องลงมือจุด มันถึงจะสว่าง ถ้าไม่จุดเราก็อยู่ในความมืด
- กระเป๋าทอนมาเหมือนกระเป๋าวางเปล่า ตอนนี้มีสิ่งต่างๆ เต็มกระเป๋ากลับไปโรงเรียนด้วย
- ใจคับอก เต็มไปด้วยความอยากทำ

- ไฟฉาย ที่แรกเราเดินอยู่ในความมืด แล้วตอนนี้มีคนยื่นไฟฉายมาให้ ที่พอที่จะทำให้เรามองเห็นทางเดิน พอที่จะเดินต่อไปได้
- พายเรือมาใกล้จุดหมายมากขึ้น จากเดิมที่รู้สึกว่ายอยู่ไกลจากจุดหมายมาก
- ที่ซาร์ทแบต ซาร์ทเต็มแล้วก็ทำงานต่อไป
- บอระเพ็ด มีความขมแต่ก็เป็นยาที่ดี มีความเหนียวแต่ก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดี
- ดินสอที่ถูกเหลาและพร้อมจะเขียน
- แก้วที่มีน้ำเต็มแล้ว เดิมทีมีน้ำอยู่ครึ่งแก้ว ตอนนี้ได้รับความรู้เพิ่มน้ำจึงเต็มแก้ว
- คนตาบอดที่เจอหมอที่ดี เจอปาฏิหาริย์ที่ดีขึ้น
- รองเท้า เราต้องเดิน
- กาแฟดำ ขมแต่ก็หวาน
- ยาทาแผลเป็น การศึกษาได้สร้างแผลเป็นไว้มากมาย การอบรมจึง
- เครื่องสำอาง ถ้าซื้อไว้ก็ไม่ใช่ประโยชน์ ถ้าเอามาใช้ก็จะทำให้มีสีส่น
- มิดที่ได้รับการลับให้คม พร้อมใช้งาน
- เข็มทิศที่ทำให้เราเดินไปถูกทิศทาง
- memory เดิมทีว่าง ตอนนี้มีข้อมูลบรรจุอยู่เต็มพร้อมเอาไปใช้
- เริ่มมีแสงสว่าง หลังจากที่เราสู้กับมืดมน
- คนเหวี่ยงแหในทะเลที่อยากจะไปลากระพง แต่ถ้าเจอสัตว์อื่น ๆ เราก็เอา
- ปลาที่อยู่ในตู้ จะให้ขึ้นต้นไม้ก็ขึ้นไม่ได้
- คนปลูกต้นไม้ที่จะใส่ปุ๋ยให้กับต้นไม้ จะศึกษาทดลองว่าปุ๋ยนี้ดีไม่ดี จะเพื่อความผิดพลาด
- คนขับรถ ถ้าเรามีรถ เราต้องขับรถเดินทางต่อไป
- การเดินทาง มีเพื่อนร่วมเดินทางที่มีอุดมการณ์เหมือนกัน ไม่อ้ออว้างเหมือนที่ผ่านมา
- อาหารเสริม ลูกศิษย์เรียนรู้ตามปกติ ซึ่งการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นเหมือนอาหารเสริมที่จะเอาไปให้เด็ก
- ถนนราดยาง ที่ผ่านมาเป็นถนนลูกรัง
- แกงสี่ส้นจัดจาน จากที่คิดว่าแกงน่าจะเผ็ด พอได้ลองทานก็พบว่ารสชาติอร่อย ไม่เผ็ดอย่างที่คิด

- ต้นไม้ที่กำลังค่อยๆ เติบโตจากการรดน้ำใส่ปุ๋ย จากวิทยากร และคุณครู
- ผ้าผืนใหม่ที่เราจะนำไปตัดเย็บอย่างไรที่จะให้ใส่แล้วสวยงาม
- รถที่ได้เติมน้ำมันเต็มถัง ที่สามารถวิ่งต่อไปได้อีก จากเดิมที่เหมือนรถที่น้ำมันหมด
- เดิมที่เหมือนอยู่ในความมืด ตอนนี้อยู่เหมือน**หาสวิตไฟเจอ**
- **อยากเรียนว่ายน้ำ** ถ้าไม่ตัดสินใจล้าลงน้ำ เราก็จะว่ายน้ำไม่เป็น
- วิทยากรให้เงินมา แต่ถ้าไม่นำไปใช้จ่าย ก็ไม่มีประโยชน์อะไร
- กระดาษวาดเขียนที่ได้รับการแต่งเติมให้สวยงาม
- กระจุกใส่กะปิ กระจุกเล็กๆ ที่ใส่กะปิได้มากมาย
- คอมพิวเตอร์ ถ้าเราไม่ฝึกฝนเราก็ใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น
- กระดาษที่ได้รับการขีดเขียน มีความรู้เพิ่มขึ้น
- อาหารเสริม ชูปไก่สกัดที่บำรุงสมองที่ดื่อก่อนแล้วให้ดีขึ้น
- GPS ที่นำไปสู่ปลายทางได้
- เหมือนเคยทำอาหารที่รสชาติไม่ถูกใจ ไม่กลมกล่อม แต่การมาอบรมครั้งนี้เหมือนมี**คนที่แนะนำการทำอาหาร** ให้เคล็ดลับในการทำอาหาร คิดว่าอาหารที่ทำก็น่าจะอร่อยขึ้น
- **คนพาเรือที่จะไม่เอาเท้าราน้ำ** จะไม่ทำให้นายหัวเรือหนักใจ จะไม่ทำให้เรือล่มกลางคลอง จะช่วยพาเรือทำให้เรือไปถึงปลายทางได้

อาจารย์หรรณ หัสมา

- > คงจะไม่เปรียบเทียบ เพราะทุกคนเปรียบเทียบแล้ว
- > ผมมา ๓ วันนี่ เพราะผมอยากเห็นครูที่เป็นครูจริงๆ วันนี้ผมได้เห็นแล้ว ครูที่เป็นครูจริงๆ ไม่ได้ทำเพื่อตัวเรา เมื่อสักครูเราตัดสินใจที่จะทำเพื่อโรงเรียน เพื่อเด็ก
- > อยากให้กลับไปทำตามที่เราตั้งใจไว้ ถ้าพวกเขาตั้งใจที่จะทำจริงๆ ผมก็พร้อมยินดีที่จะลงไปทำเป็นเพื่อน จ.สงขลาไม่ไกล จ.กระบี่ยังไม่ไกล จ.นครฯก็ไม่ไกล เพราะผมไปเกือบทุกเดือน ผมสามารถลงไปเยี่ยมเยียนทุกคนได้ ถ้าเราตั้งใจ ทุกอย่างเป็นไปได้ทั้งนั้น
- > ถ้าพวกเขาตั้งใจ ทุกอย่างเป็นไปได้ทั้งนี้

อาจารย์หุดดิน อุตมา

- > ผมอ่านหนังสือเล่มหนึ่ง หนังสือชื่อว่า โจนาธาน ลิฟวิงสตัน เขียนโดยนักบินที่มีชั่วโมงบินสูง คนที่มีชั่วโมงบินสูง เขาจะบอกอะไรกับคนอื่น เขาจะสอนอะไรกับคนอื่น
 - ตัวละครเรื่องนี้ชื่อ โจนาธาน ที่เป็นนกทะเล เขาเห็นวิถีของนกทะเล ที่บินออกจากรังไปหากินในทะเล และกินปลาที่ชาวประมงจับได้ หรือว่าจับเอาเอง แต่โจนาธานเห็นว่าวิถี

ชีวิตเช่นนี้ไม่น่าจะใช่ น่าจะมีอะไรที่ดีกว่านี้จึงพยายามที่จะค้นหา ทดลอง ยอมรับไป จากฝูงไปอยู่ที่โขดเขา เพื่อที่จะทดลองว่าจะบินอย่างไรที่จะบินให้เร็วที่สุด เรียนรู้และ ทำอย่างนี้จนกระทั่งสังคมนกทะเล พ่อแม่และเพื่อน ตราหน้าว่า คุณเป็นนกทะเลได้ อย่างไรก็ตาม คุณคิดไม่เหมือนเพื่อน จนเขาค้นพบวิธีบินที่เร็วที่สุด วิธีหาปลาที่ดีที่สุด แต่ เขาก็เป็นเหมือนคนที่หลุดไปจากฝูง จนหัวหน้าฝูงคิดว่าต้องกำจัดใจนาธานเพราะเขา คิดไม่เหมือนคนอื่น นกตัวอื่นๆ ตั้งใจจะบินไปจิกเขา แต่ปรากฏว่านกเหล่านั้นจะบินไป จิกใจนาธานไม่ทัน เพราะใจนาธานรู้วิธีการที่จะบินให้เร็วที่สุด นกทุกตัวรู้สึกว่าคุณเอง เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้น้อยจัง

- > ดังนั้นวิธีแบบนี้ MIND SET นั้นสำคัญมาก ประเทศไทยมีความล่าช้าไป ๑๕๐ ปี ทั้งที่เรา มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์มาก สิ่งเดียวที่เราขาดคือสิ่งนี้ ที่เมืองไทยเรามองเห็นเสาไฟฟ้าและ สายไฟระยงระยง แต่ถ้าไปเยี่ยมชมหลายๆ ประเทศ เขามีระบบการจัดการที่ดีมาก ไม่มีเสา ไฟฟ้าให้เห็นเลย แล้วปลุกต้นไม้แทนโดยเฉพาะที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ และที่นั่นมีน้ำประปาที่มี มาตรฐานมาก เราสามารถดื่มน้ำประปาได้ นี่เป็นพื้นฐานความเท่าเทียม แล้วคนที่นั่นถามว่า ทำไมน้ำประปาบ้านคุณจึงดื่มไม่ได้ รัฐบาลไม่ทำอะไรเลยหรือที่จะทำให้คนดื่มน้ำประปาได้ทั้ง ประเทศ
- > ถ้าเราไม่เปลี่ยนวิธีคิด เราจะไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือการยกระดับการศึกษาให้ เท่าเทียมกับนานาชาติได้

คุณศรินทิพย์ จันทรสวัสดิ์ ตัวแทนจากธนาคารไทยพาณิชย์

- > ๓ วันนี้ ขอเปรียบเทียบตัวเองเป็นกระบอกน้ำ เป็นคนเดินทางบ่อยจึงพกกระบอกน้ำไปด้วย เพราะ ลดการใช้พลาสติก เราจะเปิดมันเมื่อเรากระหาย การเรียนรู้ ๓ วันนี้ ถ้าเรากระหายที่จะเรียนรู้ เราก็สามารถเก็บเกี่ยวได้มาก เมื่อน้ำหมด เราไม่เคยเติมน้ำเหมือนเดิม เราจะสรรหาน้ำที่มี รสชาติที่เราชอบ เพราะน้ำแต่ละที่มีรสชาติของมัน เหมือนน้ำที่มีรสไบเตย แต่ไม่มีสีเขียวของ ไบเตย เราจะเติมน้ำที่เราชอบลงไปในกระบอกน้ำ บางครั้งก็เผลอเปิดฝาไว้ อาจจะทำให้ น้ำหก ก็ไม่เป็นไร เราก็ยังไปเติมน้ำใหม่ได้ ความผิดพลาดของเราก็แก้ไขได้
- > คำว่าขอบคุณอย่างเดียวก็คงไม่พอ มากกว่าคำขอบคุณที่มีให้กับกระบวนกร ขอขอบคุณท่าน ผู้อำนวยการสุทธิที่ยอมเปิดเวทีการเรียนรู้ สำหรับคณะครูโรงเรียนอนุบาลสตูล คณะทำงาน จากสกว. คนจดบันทึก ทุกท่านที่มีส่วนร่วมจนถึงแม่บ้าน แม่ครัว ขอขอบคุณในฐานะตัวแทน ของธนาคารไทยพาณิชย์และสยามกัมมาจล ขอขอบคุณทุกแรงงานที่ไม่สามารถจะขาดใครไป ได้สักคน ขอให้พวกเราทุกคนปรบมือขอบคุณสำหรับทุกๆ คน
- > ขอขอบคุณท่านผู้บริหาร ผู้อำนวยการและคุณครูจากโรงเรียนทั้ง ๓ โรงเรียน คำตอบไม่ได้ สำคัญเท่ากับคำถาม บางโรงเรียนอาจจะยังไม่ได้มาให้คำตอบ

- เราจะให้คนอื่นมาจัดบ้านของเราให้ถูกใจเราได้อย่างไร เราเท่านั้นที่รู้ว่าเราจะจัดบ้านของเราอย่างไร ทางธนาคารไม่เคยบอกว่า เราเป็นสปอนเซอร์หรือเป็นผู้สนับสนุน แต่เราเป็นเพื่อนที่จะเดินไปด้วยกัน ถ้าท่านอยากจะจัดบ้านตามบริบทของตัวเองอย่างไร ตามความชอบ ความพร้อม ความต้องการ ท่านสามารถทำได้เลย เพียงแค่ลงมือทำสิ่งก่อสร้างต่างๆ ไม่มีทางจะเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีอิฐก้อนแรก ก็อยู่ที่ทุกท่านแล้ว ว่าท่านอยากจะวางอิฐก้อนใหม่ หรือถ้าท่านมีบ้านที่แข็งแรงอยู่แล้ว ไม่อยากสร้างอะไรเพิ่มก็ไม่เป็นไร
- ขอให้ทุกท่านเดินทางกลับบ้านด้วยความสุข สนุกและปลอดภัย แต่ถึงอย่างไรก็ตามแล้วแต่ไม่ว่าท่านอยากจะเดินไปกับเรา หรือไม่อยากจะไปกับเรา เราก็จะไม่ทิ้งกัน

ขอบคุณค่ะ

